

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Otmar Vaňorný, učitel a překladatel antické literatury

Diplomová práce

Autor: Bc. Anna Hromádková
Studijní program: N7105 Historie
Studijní obor: Historie
Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

Hradec Králové, 2023

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Anna Hromádková
Studium: F17NK0035
Studijní program: N7105 Historické vědy
Studijní obor: Historie

Název diplomové práce: Otmar Vaňorný jako učitel a překladatel antické literatury

Název diplomové práce AJ: Otmar Vaňorný, teacher and translator of ancient literature

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se bude zaměřovat na osobnost Otmara Vaňorného, na jeho činnost od jeho počátku, to jest od dob jeho studia až po jeho působení jako učitele na středoškolských gymnáziích. Nemalá pozornost bude věnována jeho překladům antické literatury, jeho působení v Tyršově Sokole či v jeho oblíbené turistice. Metoda zpracování bude spočívat na shromáždění veškerých možných poznatků z pramenů, v tomto případě především na shromáždění poznatků z archivního fondu Otmara Vaňorného uloženého v archivu Regionálního muzea ve Vysokém Mýtě. Následně dojde k utřídění těchto poznatků a jejich interpretaci. S přihlédnutím ke studiu literatury vztahující se k době přelomu 19. a 20. století.

FROLÍKOVÁ Alena, Cesta Otmara Vaňorného na jih. (K 50. výročí úmrtí překladatele). Frolíková, Alena. In: Listy filologické Praha: Ústav pro klasická studia AV ČR 120, č. 1-2, 1997. FRÝZEK Jiří, Filolog a překladatel Otmar Vaňorný, Noviny Rychnovska, roč. 13, č. 164. FRÝZEK Jiří, Muž, který mluvil s Homérem a Vergiliem. O životě a díle Dr.h.c. Otmara Vaňorného. Frýzek, Jiří, Rychnov nad Kněžnou: Městská knihovna, 2006. FRÝZEK Jiří, Otmar Vaňorný rychnovský rodák, Noviny Rychnovska, roč. 14, č. 241. HROCH Miroslav, Evropská národní hnutí v 19. století, Praha 1986. KÁRNÍK Zdeněk, České země v éře první republiky 1918 1938, Praha 2000. KOŘALKA Jiří, Češi v Habsburské říši a v Evropě, Praha 1996. KONÍČEK Jiří, O filologie a překladech antických autorech pojednávají odborníci ze šesti zemí Evropy, Orlické noviny, Hradec Králové, roč. 3, č. 259. SEKOTOVÁ Věra, Literární pozůstalost muže, jenž rozmlouval s Homérem. Sekotová, Věra. In: Listy filologické, Praha: Ústav pro klasická studia AV ČR 120, č. 1-2, 1997. STEHLÍKOVÁ

Eva, Korespondence Otmara Vaňorného s Josefem Svatoplukem Macharem. Stehlíková, Eva. In: Listy filologické Praha: Ústav pro klasická studia AV ČR 120, č. 1-2, 1997. SVATOŠ Martin, Klasická filologie na pražské univerzitě v 19. století, pojetí básnického překladu u Josefa Krále a jeho vliv na Otmaru Vaňorného, Vysoké Mýto: Okresní muzeum, 1997. ŠKOVIERA Daniel, Vaňorného Vysoké Mýto. Škoviera, Daniel. In: Auriga: zprávy Jednoty klasických filologů. Praha: KLP-Koniasch Latin Press 40, č. 1-2, (1998). VYCPÁLKOVÁ-VAŇORNÁ Zdenka, Beseda s dcerou Homérova překladatele, Naše Rodina, roč. 4, č. 41, 1972. Ročenka spolu Přátel střední školy ve Vysokém Mýtě: Otmaru Vaňornému k sedmdesátinám, ve Vysokém Mýtě: Spolek přátel střední školy, 1930. Sborník Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 7. - 8. listopadu 1996. Vysoké Mýto: Okresní muzeum, 1997. Překladatelství bez hranic, Hradecké noviny, Hradec králové, roč. 5, č. 248. Překlady: GOETHE Johann Wolfgang, Hermann a Dorothea, Praha: J. Otto, 1897. HOMÉROS, Odysseia, Praha: Odeon, 1967. HOMÉROS, Achilleova pomsta, Olomouc: J. W. Hill, 2000. HOMÉROS, Ílias, Praha: Rezek, 2007. KUBÍN VÁCLAV, Velké milostné dvojice starověku aneb Šest příběhu o lásce veršem i prózou, Praha: Československý spisovatel, 1979. TAYLOR A., Poslední století habsburské monarchie: Rakousko a Rakousko-Uhersko v letech 1809 1918, Brno 1998. TUNSTRÖM Göran, Vánoční oratorium, Praha: Odeon, 1990. VERGILIUS Publius Maro, Aeneis, Praha: Svoboda, 1970.

Odpovědné pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Veronika Středová, Ph.D.

Oponent: doc. Mgr. Jiří Hutečka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 28.11.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Veronikou Středovou, Ph.D., samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 6. 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce doc. PhDr. Veronice Středové, Ph.D., za pochopení a čas, který mi věnovala. Dále také Regionálnímu muzeu ve Vysokém Mýtě, které mi zpřístupnilo prameny z archivního fondu a doplňkovou literaturu, stejně tak i Muzeu a galerii Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou. Největší poděkování ale náleží mému manželovi a našim malým dětem. Bez jejich podpory bych nikdy nedokázala tuto práci dokončit.

Anotace

HROMÁDKOVÁ Anna. Otmar Vaňorný, učitel a překladatel antické literatury, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2022, s. 67, Diplomová práce.

Otmar Vaňorný se narodil v Rychnově nad Kněžnou v listopadu roku 1860. Vzdělání získal na místním c. k. gymnáziu, kde maturoval s vyznamenáním v roce 1879. Ve studiu potom pokračoval na c. k. Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze, kde jako posluchač klasické filologie zakončil v roce 1885 studium zkouškami z učitelské způsobilosti z latinského jazyka pro nižší stupeň gymnázia a řečtiny pro stupeň vyšší. Definitivu jako učitel potom získal na c. k. gymnáziu v Hradci Králové, kde působil až do roku 1895. Poté byl stálým člen učitelského sboru na c. k. gymnáziu ve Vysokém Mýtě, kde vyučoval dlouhých 32 let. O rok později, v roce 1896 pak vydal Návrh pravidel českého přízvučného hexametru. Od té doby již nebyl pouze pedagogem ale také překladatelem, který se řídil svými pravidly, aby mohl překládat staré antické autory. Pro jeho překlady Homérových a Vergiliových děl se stal znám nejenom v očích akademické obce, ale i celé veřejnosti. Zemřel v roce 1947 v Praze na srdeční chorobu.

Klíčová slova: učitel, překladatel, Homér, Vergilius, český přízvučný hexametr

Annotation

HROMÁDKOVÁ Anna. Otmar Vaňorný, teacher and translator of ancient literature, Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2022, s. 67, Diploma thesis.

Otmar Vaňorný was born in Rychnov nad Kněžnou in November 1860. He received his education at the local c. k. gymnasium, where he graduated with honors in 1879. He then continued his studies at the c. k. Charles-Ferdinand University in Prague, where he graduated as a student of classical philology in 1885 study by teacher qualification exams in Latin for the lower level of the gymnasium and Greek for the higher level. He then obtained his final qualification as a teacher at the c. k. gymnasium in Hradec Králové, where he worked until 1895. He was then a permanent member of the teaching staff at the c. k. gymnasium in Vysoké Mýto, where he taught for 32 long years. A year later, in 1896, he published Draft Rules of Czech Accented Hexameter. From then on, he was no longer only a teacher but also a translator who followed his own rules in order to translate ancient authors. For his interpretations of the works of Homer and Virgil, he became known not only in the eyes of the academic community, but also in the eyes of the general public. He died in 1947 in Prague of heart disease.

Key words: teacher, translator, Homer, Virgil, Czech accented hexametr

Obsah

Úvod.....	9
I. Vaňorného studijní léta na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou v letech 1872-1879	13
1. Příprava a studium na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou 1872-1879.....	13
2. Osobní život.....	14
II. Vaňorného studium na c. k. univerzitě Karlo-Ferdinandově v letech 1879-1885 a počátky jeho učitelské kariéry.....	19
1. Léta univerzitního studia na filozofické fakultě	19
2. Suplentem na c. k. českém gymnáziu v Českých Budějovicích 1883-1884	23
3. Získání učitelské způsobilosti z klasické filologie z latiny pro nižší a z řečtiny pro vyšší gymnázia v r. 1885	24
4. Učitelem na c. k. reálném gymnáziu v Praze na Smíchově 1885-1886	26
III. Vaňorný jako učitel na c. k. státním gymnáziu v Hradci Králové v letech 1886-1895	28
1. Učitelská kariéra a získání definitivy v roce 1891	28
2. Získání způsobilosti v latinském jazyce pro vyšší gymnázia v r. 1887 a následné rozšiřování kvalifikace.....	29
3. Osobní život.....	31
IV. Vaňorného učitelská a překladatelská dráha na c. k. státním gymnáziu ve Vysokém Mýtě v letech 1895-1927.....	33
1. Učitelská kariéra a jeho osobní život.....	33
2. Návrh pravidel českého přízvučného hexametru r. 1896	36
3. Vydání Hermanna a Dorothey r. 1897, Vybrané básně P. O. Nasona r. 1899 a Příhody Odysseovy r. 1904.....	40
4. Studijní cesta do Itálie a Řecka v letech 1907-1908.....	42
5. Tibullův chvalozpěv na Messalu r. 1911 a Vaňorného odborné články týkající se problematiky překladu u Homéra	44
6. Vydání Homérovy Odyssey r. 1921	50
7. Vydání Homérovy Iliady r. 1926.....	54
8. Vaňorného odborné články týkající se problematiky překládání Vergiliova díla.. ..	57
9. Vydání Aeneidy r. 1933	60
10. Vydání Vergiliových zpěvů rolnických a pastýřských r. 1937 a znovu vydání Odyssey r. 1940	63
Závěr	65
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	68
Přílohy.....	I

Úvod

Při práci kurátorky sbírkových fondů v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě mě zaujala osoba Otmara Vaňorného. Na počátku především proto, že tento středoškolský pedagog chodil už na konci devatenáctého století každé ráno bos několika kilometrové procházky. Nepil, nekouřil, jezdil na kole a provozoval turistiku. Jeho učitelská kariéra na gymnáziu, kde edukoval mládež v oblasti klasických jazyků, byla navíc doplněna překladatelskou činností starověkých autorů, např. Homéra či Vergilia. Téma mi přišlo aktuální, protože i v dnešní době by tento styl života byl považován za velmi moderní.

Při diskusi s kolegou archivářem vyšlo najevo, že v muzeu je uložen fond rodiny Vaňorných, kterému nebyla do této doby z badatelského hlediska věnována větší pozornost, a to i přesto, že se jednalo o velmi kvalitně zpracovaný archivní materiál. Důležitá byla také regionálnost tématu, protože se jednalo o muže, který svým působením zasahoval do měst jako Rychnov nad Kněžnou, Hradec Králové nebo Vysoké Mýto.

Po nastudování primární literatury, kterou představoval především sborník vydaný v roce 1997 ve Vysokém Mýtě při příležitosti Mezinárodní vědecké konference k 50. výročí úmrtí překladatele Otmara Vaňorného, bylo patrné, že se jedná z velké většiny o krátké studie věnované vývoji klasické filologie nebo problematice překladů v různých časových horizontech. Osobnosti vysokomýtského učitele, až na pár výjimek, nebyla věnována větší pozornost. I jiné texty uveřejňované např. ve Filologických listech se opět zaměřovaly pouze na problematiku překladů. Sekundární literatura v podobě monografického díla o osobě středoškolského pedagoga od Jiřího Frýzka z roku 2006 se také jevila jako velmi nedostatečná, protože přejímala celé pasáže z jiných vydaných publikací nebo nedostatečné odkazy na archivní prameny.¹ Při podrobnější pohledu na tuto problematiku bylo možné konstatovat, že skoro veškeré novější články týkající se Otmara Vaňorného se zabývaly jeho překlady antických autorů nebo jeho názory na český přízvučný hexamet. Články týkající se jeho učitelské kariéry byly většinou sporadicky

¹ *Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného*, Vysoké Mýto 1997; Jiří FRÝZEK, *Muž, který mluvil s Homérem a Vergiliem. O životě a díle Dr. h. c. Otmara Vaňorného*, Rychnov nad Kněžnou 2006.

uveřejňované v regionálním tisku, především v rychnovských či vysokomýtských periodikách nebo zpravodajích. Důležitým zdrojem literatury byly novinové články a recenze o jeho překladech, přednáškách nebo texty vydané v periodikách k výročí jeho narození. Jednalo se o časopisy regionálního významu jako *Posel z Podhoří*, ale také o deníky významu celonárodního jako *Lumír*, *Národní listy*, *Lidové noviny*, *Naše doba*, *Pražské noviny*, *Rozpravy Aventina*, *Tribuna*, *Večerník Práva lidu*, *České slovo* nebo *Listy filologické* a mnoho dalších. Velká většina těchto článků je součástí archivního fondu rodiny Vaňorných. Kritiky a další podobné texty byly většinou vystřižené a nalepené na kusu papíru s ručně dopsaným datem a názvem časopisu. Většinu z nich jsem dohledávala v původním periodiku.

Hlavním pramenem byl archivní fond rodiny Vaňorných uložený v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě obsahujících dokumenty z let 1775-1969, zpracovaný a uspořádaný bývalou archivářkou muzea Věrou Sekotovou.

Fond je rozdělený do 5 hlavních částí I. Otmar Vaňorný, II. Zdeňka Steinmannová (provdaná Vaňorná), III. Děti Otmara a Zdeňky Vaňorných, IV. Rodina Vaňorných Rychnov nad Kněžnou, V. Obrazy. Celkem se jednalo o 38 kartenů, z nichž jsem nejvíce využívala personální dokumenty, např. oddací listy, vysvědčení z gymnázií, doklady o imatrikulaci, studijní indexy, podrobné zprávy o absolvování učitelských zkoušek a kvalifikací, zprávy o udělování dovolených, záznamy o jeho cestě do Řecka a Itálie a mnoho dalších.

Velmi obsáhlou částí fondu pak byla korespondence. Ta byla tvořena většinou dopisy, které obdržel sám středoškolský pedagog, někdy bylo možné také dohledat i to, co sám Otmar Vaňorný napsal naopak svým kolegům, známým či rodině. Nalezneme zde jak klasické filology, literární kritiky, překladatele, básníky, spisovatele, ředitele různých institucí, ale i univerzitní profesory jako Otakara Jirániho, Františka Groha, Josefa Krále, Františka Novotného a spoustu dalších. Tyto osoby mi pak pomáhaly dotvořit obraz Otmara Vaňorného jako překladatele. Zdrojem informací byly také dopisy, které psal v začátcích svého studia na pražské univerzitě v 80. letech 19. století své rodině a kde popisoval svoji špatnou finanční situaci.

V neposlední řadě pak byly pramenem jeho vydané překlady. Na počátku se jednalo o texty, které byly uveřejňovány ve Výročních zprávách vysokomýtského gymnázia. Stěžejním se pak stalo vydání Pravidel českého přízvučného hexametru v Naší době v roce 1896. Postupem času na ně navázaly jeho první překlady jako bylo

vydání Hermanna a Dorothey v roce 1897, Odysseje v roce 1921, Iliady v roce 1926 a mnoho dalších odborných studií věnující se problematice překládání.

Práce byla sepsána chronologicky od roku 1860, kdy se narodil, až do roku 1947, kdy zemřel. Text je rozčleněn do čtyř kapitol, které jsou vždy spojeny s určitou středoškolskou nebo vysokoškolskou institucí, na které byl vzděláván nebo kde sám působil.

První kapitola se zabývá Vaňorného studijním životem na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou, a to nejenom z pohledu získání vzdělání, ale také z pohledu jeho vztahů s učiteli nebo spolužáky. Mezi všemi je zde zdůrazněna osobnost jeho učitele Josefa Vycpálka, který měl na mladého žáka signifikantní vliv. Především v tom ohledu, že díky němu gymnaziální student pocítil potřebu mateřského jazyka a uvědomil, že je součástí českého národa.

Druhá kapitola se zaměřuje na mladíkovu erudici na c. k. Karlo-Ferdinandově univerzitě, i na ukončení studia pomocí zkoušek z učitelské způsobilosti v roce 1885. Pozornost je věnována jeho finanční situaci, s jakou se tehdy jako chudý student potýkal. Jeho osobní život je zde popsán především z pohledu jeho kontaktů s akademickým sborem fakulty. Klasičtí filologové Josef Kvičala či Josef Král měli později zásadní podíl na tom, jak přistupoval ke svým překladům. Ale protože v té době se Vaňorný zaměřoval na získání učitelské způsobilosti, jsou součástí také dvě podkapitoly, které odkazují na počátky jeho učitelské kariéry tehdy ještě jako suplenta s neúplnou aprobačí v Českých Budějovicích v roce 1883/1884 a pomocného učitele v Praze na Smíchově v letech 1885/1886.

Třetí kapitola zobrazuje jeho život na c. k. gymnáziu v Hradci Králové, kde v roce 1891 získal učitelskou definitivu a rozšířil si svoji učitelskou kvalifikaci o filozofickou propedeutiku a stenografii. V pozadí nezůstal jeho osobní život, když se zde oženil s dcerou ředitele královehradeckého ústavu a odborníka na Homérovo dílo, Zdenkou Steinmannovou.

Poslední kapitola je obrazem jeho učitelské a překladatelské kariéry v době, kdy působil na c. k. gymnáziu ve Vysokém Mýtě. Vaňorný do tohoto města přišel se svojí ženou v roce 1895 a učil zde až do roku 1927. Velká část této kapitoly je věnována jeho překladům od jeho počátků až po vydání Vergiliových děl jako Aeneis nebo Zpěvy rolnické a pastýřské.

Vždy je rozebráno, proč si Vaňorný dané dílo vybral a jak na něj reagovaly dobové recenze a tisk. Překladatelův charakter mu neumožňoval pouze text přeložit

bez jakéhokoliv vysvětlujícího textu, proto jsou součástí kapitoly jeho studie věnující se velikánům antické doby. Ty měly zajistit, aby čtenář dané dílo především pochopil. Tak totiž Vaňorný uvažoval, nechtěl, aby jeho díla četli pouze klasičtí filologové, kteří si mohli přeložit sami latinský nebo řecký originál. Chtěl, aby jeho překlady obohatily i laickou veřejnost. Proto se snažil vydávat odborné texty týkající se antické literatury, historie nebo psychologie.

Cílem diplomové práce bylo na základě studia pramenů a literatury vytvořit ucelený obraz muže, pedagoga a překladatele žijícího na přelomu 19. a 20. století a popsat jeho učitelskou a překladatelskou kariéru. Na základě analýzy jeho odborných textů také objasnit problematiku přízvučného překládání, s pomocí komparace jednotlivých děl.

I. Vaňorného studijní léta na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou v letech 1872-1879

1. Příprava a studium na gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou 1872-1879

Otmar Vaňorný se narodil 12. listopadu 1860 v Rychnově nad Kněžnou, ve městě, které je součástí podhůří Orlických hor. Jeho otec i matka pocházeli z poměrně chudého prostředí domkařů a sousedů. I přesto však dokázali svému synovi zajistit podmínky k tomu, aby se mohl stát studentem rychnovského gymnázia.² Proto po ukončení povinné školní docházky nastoupil mladý žák v roce 1871 do přípravné třídy tzv. preparandy, která ho měla nachystat na studium na středoškolském ústavu.

V přípravné třídě patřil v prvním pololetí školního roku 1871 mezi pilné žáky s velmi dobrým chováním. V hodnocení předmětů nevynikal pouze v tématech technického rázu jako rýsování, počítání či měřictví. Ve velké většině předmětů byl však úspěšný a byl hodnocen nejlepší možnou známkou.³ Konec školního roku potom odrazil podobně jako v pololetí jeho pilné chování, které bylo dokonce označeno slovy jako *neúnavné*. V některých předmětech se žák zlepšil, v jiných zhoršil, ale i přesto byl klasifikován jako výborný student. Jeho předpoklady pro nástup na gymnázium byly proto velmi dobré a už tehdy svědčily o jeho mimořádné snaživosti.⁴

O několik měsíců později v září roku 1872 nastoupil tehdy jedenáctiletý mladík na rychnovské gymnázium, které ho do budoucna velmi výrazně ovlivnilo. Jako budoucí překladatel musel Vaňorný mistrně a s lehkostí a neméně s jistou dávkou entuziasmu ovládat český jazyk. A k tomu určitě přispělo i to, že se vzdělával na ústavu, který byl v roce 1864 zařazen mezi ty české.⁵

Ambiciózní student strávil na rychnovském ústavu celkem osm let. Pouze v letech 1874 a 1875, tedy ve třetí a čtvrté třídě gymnázia, neobdržel vyznamenání. Proto například v roce 1874 došlo ke zhoršení úpravy jeho prací, které byly méně

² Jeho otcem byl Ignác Vaňorný, soused a obuvník, syn domkaře Jana Vaňorného a Marie rozené Zemanové. Otmarovou matkou byla Barbora Vaňorná, narozená jako Zeidlová a byla taktéž dcerou domkaře, Františka Zeidla a jeho ženy Kateřiny rodem Chaloupkové. Vše zapsáno v rodném listě Otmarova Vaňorného (znovu vydaný v roce 1940) a uloženo v jeho osobním fondu v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě. RMVM, fond (dále f.), Rodinný archiv Vaňorných, Vysoké Mýto (dále RAV VM), inventární číslo 1 (dále inv. č.), karton 1 (dále kart.).

Původní zápis z křestního listu lze také nalézt v matrice narozených pro město Rychnov nad Kněžnou, kde je dokonce zapsáno jméno dítěte jako Otmar Ignác. SOA Zámorsk, Matrika narozených 1857-1875 v Rychnově nad Kněžnou, sig. 142-13, kn. č. 8409, str. 97.

³ RMVM, RAV VM, inv. č. 13, kart. 1. Pololetní vysvědčení z přípravné třídy roku 1871.

⁴ RMVM, RAV VM, inv. č. 13, kart. 1. Konečné vysvědčení z přípravné třídy roku 1871.

⁵ Jan TYDLIDÁT, *275 let gymnázia v Rychnově nad kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1989, s. 5–7.

úhledné nebo pouze obstojné. A mravní chování bylo již pouze *zákonné* nikoliv *vzorné* či *chvalitebné*. To jsou ovšem výjimky, protože i přes tyto výkyvy, byl žákem vysokých kvalit s velmi dobrým klasifikačním ohodnocením.⁶

O Vaňorného studijních kvalitách také svědčilo jeho pořadí ve třídě udělované na základě jeho hodnocení. Podle něj se mladík vždy nacházel na předních místech, dokonce i v letech, kdy neobdržel vyznamenání, tedy např. v prvním pololetí roku 1874 byl třináctý ze 47 a v prvním pololetí roku 1875 osmý ze 43 žáků. Nejlépe se umístil v prvním pololetí posledního ročníku, tedy osmé třídy, když byl druhý z 26. Kromě toho byl Vaňorný během svého středoškolského vzdělávání velmi pečlivý, houževnatý a byl častým premiantem. Když ve druhém pololetí šesté třídy v roce 1877 promeškal 123 hodin, což byl nesmírný nárůst oproti jiným pololetím, nezanechalo to na studium tehdy šestnáctiletého mladíka žádné velké stopy, jelikož byl stále čtvrtý z 27 studentů.⁷

Rychnovský žák ukončil své studium v roce 1879, když získal maturitu s vyznamenáním. Jako examinand se maturitní zkoušce podrobil před komisí, která mu vydala vysvědčení s *vzorným* mravním chováním a s *výtečným* prospěchem. U některých předmětů, kam spadalo náboženství, dějepis a zeměpis, silozpyt a filozofická propedeutika, byl hodnocen na základě semestrálních vysvědčení, a to *výborně*, pouze v přírodopise *chvalitebně*. U jiných témat jako latinský, řecký a český jazyka a matematika, byl podroben ústní zkoušce před komisí. Ve všech těchto zkouškách byl hodnocen *výborně*, pouze u německého jazyka *chvalitebně*. Vysvědčení mu bylo vydáno 23. července 1879, čímž se mu otevřela cesta ke studiu na vysoké škole.⁸

2. *Osobní život*

Na utváření a formování Vaňorného osobnosti mělo vliv nejenom to, že mohl být erudován na ústavu, který byl ryze českého charakteru, ale také to, kdo mu dané vzdělání předával. Ve vztahu k českému jazyku, k bohemistice či dokonce k češtví jako takovému vynikal jeden více než jiní. Tak tomu bylo alespoň v tehdejších očích mladého gymnaziálního studenta. Tím učitelem byl profesor Josef Vycpálek, který

⁶ RMVM, RAV VM, inv. č. 14, kart. 1, vysvědčení z gymnázia v Rychnově nad kněžnou z let 1872–1879.

⁷ *Citovaný pramen*

⁸ RMVM, RAV VM, inv. č. 15, kart. 1, maturitní vysvědčení vydané r. 1879.

v Rychnově vyučoval češtině, řečtině a latině, podle slov Otmara Vaňorného *mile a vřidně*⁹.

Na středoškolský ustav přišel Josef Vycpálek ve druhém pololetí školního roku 1875/1876 tedy v době, kdy byl Otmar Vaňorný v páté třídě. Díky němu se mladík dozvěděl o tom, jaké měli Češi postavení ve společnosti ale i o hrozbách, kterým čelil český jazyk i národ. Do té doby si gymnazista myslel, že to, že se doma mluvilo česky a na úřadech německy je něco, co je v pořádku a neměnné.¹⁰

V roce 1971 vytvořila Vaňorného dcera Zdeňka článek o Josefu Vycpálkovi, kde napsala, že podle vyprávění a vzpomínání jejího otce stál Josef Vycpálek hned vedle národních buditelů jako byl Palacký, Dobrovský či Jungmann.¹¹ Toto přirovnání vypovídá především o tom, jaké vážnosti u Vaňorného profesor Vycpálek dosahoval. Proto ho postavil na stranu těchto významných osobností. Učitel češtiny byl sice personou, která vykonávala své povolání svědomitě a s entuziasmem, což se projevilo tak, že jeho kantorské dovednosti dokázaly u jeho studentů vzbudit lásku a nadšení pro studium a jazyk. Ale i přesto je Vaňorného přirovnání k Palackému a ostatním částečně zidealizované dcerou Otmara Vaňorného, která svého otce celý život velmi adorovala a nepřipouštěla si ohledně něho jakékoliv negativní reakce.¹² Co se ale Josefu Vycpálkovi v žádném případě nedalo upřít je, že svojí tvorbou z velké části zasahoval do kulturní a osvětové činnosti měst, kde působil či pobýval. Jeho dosah v regionální oblasti byl očividný a značný. Specializoval se například na sběr lidových tanců, ale nelze ho z celonárodního hlediska řadit vedle významných činitelů procesu národního obrození. Tak tomu bylo pouze v očích mladého ctižádostivého žáka

⁹ Otakar DLAB, *Almanach na památku 210. trvání gymnázia v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1924, s. 46.

¹⁰ V roce 1924 vyšel v Almanachu k trvání 210 let gymnázia v Rychnově nad Kněžnou článek od jejího bývalého žáka Otmara Vaňorného. Ten vzpomínal na jeho studentská léta a profesora Vycpálka, který je učil: „o bédném postavení Čechů a o nebezpečí, ve kterém byl náš jazyk a celý týraný náš potlačovaný národ. Nic jsme o tom nevěděli. V našich domácnostech mluvilo se všude česky a na veřejných místech mluvila někdy německy jen tak zvaná honorace. Viděli jsme sice na úřadech německé nápisy a sem tam nějakou tu k. k. Tabaktrafik, ale to nám tenkrát nevadilo, myslili jsme, že to tak musí být.“ *Tamtéž*, s. 46.

¹¹ Zdeňka VAŇORNÁ, *Josef Vycpálek*, in: *Orlické hory a Podorlicko*, Rychnov nad kněžnou 1971, s. 147-169.

¹² Článek, který byl uveřejněn v regionálním sborníku *Orlické hory a Podorlicko* v roce 1971 neobsahuje ani zmínku o tom, že Josef Vycpálek byl tchánem Zdeňky Vaňorné Vycpálkové. Nelze ho tedy zcela považovat za objektivní. Více k sňatku Zdeňky Vaňorné a syna Josefa Vycpálka Vratislava, nalezneme v publikaci Josef JUZA, *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 2001, s. 314, 328.

a pozdějšího překladatele.¹³ Ale může to dobře demonstrovat to, jak Vaňorný svého učitele vnímal.

Nebyl to ale pouze profesor Vycpálek. Učitelství sbor rychnovského ústavu byl v té době plný vynikajících kantorů, kteří měli možnost mladého a houževnatého žáka ovlivnit. Otmar Vaňorný později ve svých překladech vzpomínal na výborné profesory rychnovského gymnázia, jako byl například historik August Sedláček, matematik a fyzik Karel Lier a další.¹⁴ Mezi ně bychom mohli také zařadit například komeniologa Josefa Šmahu či pozdější ředitele vysokomýtského gymnázia Václava Hospodku.¹⁵

Absolvent středoškolské instituce se v budoucnu ke svému studiu i svému rodnému městu neustále vracel. V epilogu Homérovy Iliady z roku 1926 dokonce děkoval své rychnovské alma mater, ale i občanům tohoto města. V době jeho vzdělávání bylo totiž gymnázium v rukou obce a celá rychnovská komunita se skládala na to, aby to tak bylo možné udržet. A Vaňorný si to celý život velmi dobře uvědomoval.¹⁶¹⁷

Kromě učitelských vztahů navázal ctižádostivý student během svého rychnovského vzdělávání také pevné vztahy se svými spolužáky, které přetrvaly i spoustu let po ukončení studia. Maturanti z roku 1879 se scházeli pravidelně každé první srpnové pondělí v Rychnově nad Kněžnou. Vídat se začali deset let po maturitě, a ještě v roce 1931 se jich sešlo celkem deset.¹⁸

¹⁴ HOMÉROS, *Homérova Ílias*, Praha 1934, s. 683, druhé přepracované vydání, z řeckého originálu přeložil Otmar Vaňorný.

¹⁵ Otmar Vaňorný se později vyjádřil, že: „na mnoha místech jsem učil, ale tak výborných profesorů jsem nikde neshledal, ani v Praze, ani jinde“. Jiří FRÝZEK, *Muž, který mluvil s Homérem a Vergíliem. O životě a díle Dr. h. c. Otmara Vaňorného*, Rychnov nad Kněžnou 2006, s. 12.

¹⁶ „Pamatuji si jako dnes, když byly po městě zavedeny sbírky, s jakým nadšením všichni občané, i nejchudší, dle možnosti přispívali. Ale i pak stál ústav veliké peníze, ale občanstvo přinášelo všechny ty oběti rádo a z lásky ke své milé mládeži, které chtělo dát vyšší vzdělání. Tak to dělala i mnohá jiná města česká. Ale i tam, kde byly střední i vysoké školy státní, t.j. kde náklady na ně platil rakouský stát, i tam mu je český národ dávno a mnohonásobně zaplatil. Byl to veliký dar, který národ český dával své mládeži, a ovšem i sám sobě. Já bych např. nebyl mohl jinde studovat, poněvadž moji rodiče byli chudí. Že jsem nabyl středoškolského vzdělání, mám jediné děkovat obětavosti svých krajanů rychnovských. Tím mi bylo také umožněno studium na univerzitě. I myslím, že je mou povinností, abych za ten veliký dar vzdělání, kterého jsem z obětavosti českého národa na střední a vysoké školy nabyl, tomu milému lidu českému dle své možnosti a svých schopností také něco vrátil. Není toho mnoho, a dokonce tím není zapláceno dobrodiní, které jsem od něho obdržel – ale víc jsem nedokázal. I prosím, aby lid český tuto malou splátku přijal tak upřímně, jako já mu ji upřímně podávám – je v ní kus mé duše a značná část mého života.“ HOMÉROS, *Homérova Ílias*, Praha 1926, s. 684.

¹⁷ V 1872 přešlo gymnázium do rukou obce, čímž byla ukončena církevní éra gymnázia. J. TYDLIDÁT, *275 let...*, s. 5–7.

¹⁸ V roce 1931 se jednalo o tyto spolužáky, prezidenta krajského soudu v Boleslavi Fr. Jaroše, spisovatele Al. Dostála, Otmara Vaňorného, Aloise Dvořáka (konsistoriální rada, biskupský notář a katecheta měšťanské školy v Kostelci nad Orlicí), Karla Finka (děkana a biskupského faráře v Častolovicích), PhMr. Frant. Holoubka (bývalý starosta města Rychnova nad Kněžnou), Karla Jaroše

S některými bývalými spolužáky si Otmar Vaňorný často dopisoval. Jedním z nich byl i Jan Selichar, kamenický farář, který se v budoucnu proslavil jako velký podporovatel umělců na Vysočině. Popsaná korespondence ve své podstatě odkrývá jejich přátelský a důvěrný vztah. Proto když se Jan Selichar rozhodoval, kam umístit svého žáka Karla Jirku, ihned si vzpomněl na svého přítele z dob svých studií, který v té době působil na královehradeckém gymnáziu. Napsal mu proto dopis s prosbou o dohlédnutí na svého bývalého studenta.¹⁹ Ale byly i jiné případy, ne tolik šťastné, kdy jeho bývalí spolužáci žádali finanční výpomoc či mentální vzpruhu.^{20 21} Sami netušili, že jejich přítel má své vlastní starosti, jak finanční, tak zdravotní.

Kromě toho si Vaňorný dopisoval i se spolužáky z jiných ročníků. Maturant rychnovského gymnázia za rok 1878 Jiří Guth, známý jako Jiří Stanislav Guth-Jarkovský, propagátor sportu, prozaik a překladatel si také s Vaňorným pravidelně vyměňoval dopisy. Byl mezi nimi velmi vřelý a důvěrný vztah, který byl upevňován návštěvami Studánky nedaleko Rychnova nad Kněžnou. V průběhu let udržovali poměrně stálou, ač vcelku sporadickou korespondenci, z které bylo ale jasné patrné, že mezi nimi bylo silné přátelské pouto.²²

Dalším odchovancem rychnovského gymnázia, který maturoval v roce 1881 byl například Alois Pražák. On, stejně jako později Otmar Vaňorný, pokračoval ve studii na filozofické fakultě pražské univerzity. V budoucnu se tak vídali na pražské

(ředitel státní tiskárny v. v.), JUDr. Františka Kopeckého (advokát v Čáslavi), Jana Selichara (děkan, biskupský notář a konsistoriální rada v Německé Rybné), Fr. Šabatu (senátor), Fr. Vítka (monsniör a papežský komoří, konsistoriální rada, biskupský sekretář a notář a děkan v Polné) a JUDr. Al. Zimmera (advokát v Hradci Králové). Posel z Podhoří 45, č. 33, s. 1-2, 1931.

¹⁹ „*Bude tě poslouchati jen což. Byl vždy hodným a aby takým zůstal, dán proto do Hradce*“. RMVM, RAV VM, inv. č. 640, kart. 17. Datace dopisu není zcela jasná. Muselo se ale jednat o období, kdy byl Otmar Vaňorný kantorem na hradeckém gymnáziu. Podle toho byl dopis napsán někdy mezi lety 1886-1895.

²⁰ Nejinak tomu bylo i u Karla Kytvara, který ho v dopise napsaném v Brně září roku 1897 prosil: „*v malou podporu. Vícekrát nebudu tě obtěžovat. Doufám, že jiskra ušlechtilé družnosti z dob šťastného mládí v letech studentských v srdci tvém dosud neuhaslá k méně šťastnému, Tě upřímně zdravím druhu*“. RMVM, RAV VM, inv. č. 634, kart. 17.

²¹ Nebyli to ale jen žádosti o finanční příspěvky, ale například filolog Eduard Svět prosil v dopise z března roku 1883 Vaňorného „*jestliže bys mi mohl nějaké to pojednání z c. k. knihovny vypůjčit a na nějaký den poslat*“. Jak je z korespondence patrné jeho blízký přítel se nacházel v nepříliš dobrém psychickém rozpoložení a žádal tak latinská pojednání, ve kterých viděl svoji záchranu. RMVM, RAV VM, inv. č. 642, kart. 17.

²² Jedná se především o přáním k narozeninám, někdy tematicky zaslané na pohlednici s motivem olympijských her. Kromě gratulací se také v dopise z roku 1929 můžeme dočíst, že Guth Jarkovský navštívil Vaňorného přednášku, na kterou šel s obavami, jelikož není klasický filolog. I přesto vyjádřil svému příteli slova chvály a podpory. RMVM, RAV VM, inv. č. 739b, kart. 18.

půdě, a navíc si rozuměli i po profesní stránce, protože Pražák také překládal antické texty. Zaměřoval se ale především na Aristotela.²³

²³ Jana KEPARTOVÁ, *Vaňorného spolužák a přítel Josef Pražák (1860-1938)*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 77-91.

II. Vaňorného studium na c. k. univerzitě Karlo-Ferdinandově v letech 1879-1885 a počátky jeho učitelské kariéry

1. Léta univerzitního studia na filozofické fakultě

Po maturitě pokračoval Otmar Vaňorný ve studiu v Praze na filozofické fakultě c. k. Karlo-Ferdinandově univerzitě. Slavnostní přijetí studenta filozofie, imatrikulační akt, proběhl 17. prosince 1879 za účasti tehdejšího rektora univerzity Ernsta Macha a děkana filozofické fakulty Moritze Wilkommna.²⁴

Vaňorného studium na univerzitě trvalo až do roku 1885. Jednalo se o období, kdy navštěvoval přednášky, složil zkoušky z učitelské způsobilosti, ale byl to také čas, kdy ještě jako suplent bez aprobační povolení působil na gymnáziu v Českých Budějovicích a v Praze na Smíchově. Navíc v době jeho působení na jihu Čech došlo k přerušení jeho studia, do něhož byl znovu zapsán jako student filozofie v zimě roku 1884. Tehdy opět proběhla imatrikulace, tentokrát za účasti rektora Jana Strenga a děkana filozofické fakulty Dr. Ladislava Čelakovského.²⁵

Praha jako nové místo jeho pobytu, neznámá akademická půda, to vše bylo pro devatenáctiletého mladíka zcela neprobádaným územím. Jeho nová alma mater přesto nebyla vybrána náhodně. Pokud chtěl nadějný student udržet kontinuitu a erudovat se v českém jazyce, navíc v humanitním směru, nemohl se rozhodnout jinak. Pouze na pražské univerzitě bylo možné získat vysokoškolské vzdělání v jeho rodné řeči. Jednou z markantních výhod se jevílo také to, že studium na pražské univerzitě bylo méně finančně nákladné, oproti tomu, kdyby chudý mládenec musel dojíždět na některou z říšských univerzit.²⁶

Protože byl nemajetný, byl jako posluchač filozofie osvobozen od placení poplatků za letní semestr roku 1880. A stejně tak tomu bylo i v letech následujících. Tuto formu podpory mohl využívat až do konce akademického roku 1882.²⁷

V dalším roce už žádnou takovou formu podpory nedostával, bez toho by ale nemohl pokračovat ve svém vysokoškolském vzdělávání. Další možností se proto

²⁴ RMVM, RAV VM, inv. č. 17, kart. 1. Zápis o imatrikulaci r. 1879.

²⁵ RMVM, RAV VM, inv. č. 18, kart. 1. Zápis o imatrikulaci r. 1884.

²⁶ Michal SVATOŠ, *Univerzitní léta Otmaru Vaňorného*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmaru Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 50–51.

²⁷ RMVM, RAV VM, inv. č. 21, kart. 1. Osvobození od kolejného pro letní semestr roku 1880, zimní běh 1881/1882 a letní semestr r. 1882.

stalo využití tzv. Krumpiglovské nadace, což byla jedna z mnoha studentských podpor 19. století.²⁸ K tomu, aby mohl využívat financí z této organizace, bylo nutné splnit určité požadavky jako být katolického vyznání, řádně navštěvovat univerzitní přednášky a splnit patřičná kolokvia.²⁹ Vaňorný byl katolického vyznání, cílevědomý a zodpovědný student, a proto mu byla tato nadání udělována opakovaně. Na tuto formu studentské subvence dosáhl v roce 1883, 1884 a i v roce jeho závěrečného studia na univerzitě v roce 1885. Krumpiglovská nadace tuto formu pomoci vydávala zpětně za předchozí rok a její výše činila 125 zlatých. Tato částka byla vyplácena jednorázově c. k. zemskou hlavní pokladnou v Praze.³⁰

Ačkoliv Otmar Vaňorný čerpal různé finanční příspěvky, jeho náklady na studium, jídlo a učebnice byly velmi vysoké. A to i přesto, že dostával nemalou pomoc z domova. Proto musel v prvních rocích svého studia velmi bojovat o to, aby si zajistil přijatelné podmínky pro život. Často proto psal domů svým rodičům o kousek chleba, o nové boty, protože se mu staré rozbily, o peníze na učebnice nebo je prosil, aby mu přivezli novou plachtu na slamník, či nové punčochy. Odloučení od svých nejbližších nesl chudý student velmi těžce, bál se o jejich zdraví a ve chvílích, kdy neodepisovali, je úpěnlivě prosil, aby mu odpověděli. V korespondenci se také často svěřoval své matce, že se cítí jako v cizí zemi o to více, když je mezi lidmi, kteří neznají poměry, z jakých on pochází.³¹

Kromě negativní stránky věci spojené s finanční úzkostí se z dlouhodobého hlediska jevílo dobré alespoň to, že byl v kontaktu s velmi kvalitním profesorským sborem. V době, kdy mladý posluchač navštěvoval přednášky na univerzitě, byl jeho součástí osobnosti jako Martin Hattala, Alois Rzach, Václav Vladivoj Tomek, Jan Kvíčala, Carl Stumpf, Johan Kelle, Josef Durdík,³² Josef Emler, Josef Král, Jan Gebauer, Jaroslav Goll, Josef Kalousek, Miroslav Tyrš či Rudolf Dvořák. Někteří z nich se podíleli na vzniku moderní české vědy, či se stali zakladatelskými personami několika vědních oborů.³³

²⁸ Tato nadace byla založena vdovou po c. k. majorovi, Josefou Krumpiglovou a fungovala na principu, kdy nadační jmění, resp. jeho úroky, byly použity na podporu méně majetných studentů.

²⁹ M. SVATOŠ, *Univerzitní léta...*, str. 51.

³⁰ RMVM, RAV VM, inv. č. 19, 20, kart. 1. Oznámení o udělení studentské krumpiglovské nadace.

³¹ RMVM, RAV VM, inv. č. 16, kart. č. 38. Jedná se o korespondenci, kterou psal Otmar Vaňorný svým rodičům v letech 1879-1881.

³² Otmar Vaňorný si v letech 1890-1898 vyměnil s profesorem Durdíkem několik dopisů týkajících se jeho zkoušky z filozofické propedeutiky zaměřené na téma monadismu. Kromě toho také dochovaná korespondence obsahovala list s poděkováním za zaslání knihy Hermann a Dorothea, která byla vydána ve Vaňorného překladu. ³² RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 683, kart. 18.

³³ M. SVATOŠ, *Univerzitní léta...*, s. 52-53.

Pravděpodobně největší vliv na univerzitního studenta především z pohledu jeho budoucího směřování v oblasti překladů měli profesor Jan Kvíčala, a především jeho žák Josef Král. S prací profesora Kvíčaly se Otmar Vaňorný seznámil ještě dříve, než nastoupil na univerzitu, protože byl v kontaktu se svým starším spolužákem z Rychnova nad Kněžnou Hynkem Vysokým, který jeho přednášky na univerzitě navštěvoval. Při Vaňorného vlastním studiu pak mohl posluchač ocenit Kvíčalovy výborné kvality, jimiž dokázal pozvednout klasickou filologii v českém prostředí na evropskou úroveň.³⁴

Důležitějším byl ale Kvíčalův žák Josef Král, za jehož pokračovatele byl později Vaňorný označován.³⁵ Oba profesori pražského studenta ovlivňovali, a to i přesto, že se později rozešli kvůli osobním důvodům i rozdílnému pohledu na spor o Rukopisy. Mnohem více ale na studenta působil ten mladší z nich, Josef Král, který byl pouze o sedm let starší než jeho žák. Vaňorný jako posluchač filozofie se s ním tedy setkal v době jeho začátků na pražské akademické půdě. O to více na něj ale mohlo zapůsobit to, že kladl důraz na pěstování vědy českým jazykem. Společně s tím myslel více na českou společnost a povznesení národa než na to, aby se svými badatelskými pracemi prosadil ve vědeckém světě.³⁶ To všechno určitě bylo po osobní stránce Vaňornému velmi blízké.

K antickým veršům přistupoval Josef Král nejdříve tzv. *obojživelně*, což znamenalo, že dialogické části překládal přízvučně a lyrické partie pomocí časomíry. Postupem času, ale tento způsob zcela zavrhl a přiklonil se k přízvučné (verzifikační) prosodii. Jediným nositelem rytmu byl podle něj slovní přízvuk.³⁷ I v tomto k sobě měli oba filologové velmi blízko. Proto je také Otmar Vaňorný označován za pokračovatele i dovršitele Králova díla. Postupem času se ale rychnovský rodák odchýlil od Králových zásad směrem k časomíře, což je patrné na finální verzi

³⁴Martin SVATOŠ, *Klasická filologie na pražské univerzitě v 19. století, pojetí básnického překladu u Josefa Krále a jeho vliv na Vaňorného*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 11-18.

³⁵ Ve Filologických listech vydaných v roce 1953 vyšla studie, která zpřístupnila korespondenci mezi Josefem Králem a Otmarem Vaňorným. V dopisech vyměněných mezi lety 1888-1909 si klasičtí filologové z velké části vyměňovali své názory ohledně překladů nebo rytmického skládání. Bohužel se až na světlé výjimky nedochovaly dopisy Vaňorného adresovaného jeho příteli. V době okupace během druhé světové války Králova matka z nevysvětlitelných důvodů dopisy spálila. Více Ladislav VARCL, *Dopisy Josefa Krále Otmaru Vaňornému*, Listy filologické 76, č. 2, 1953, s. 189-191, VARCL Ladislav VARCL, *Dopisy Josefa Krále Otmaru Vaňornému*, Listy filologické 77, č.1, 1953, č.1, s. 16-32.

³⁶ M. SVATOŠ, *Klasická filologie...*, s. 18-19.

³⁷ M. SVATOŠ, *Klasická filologie...*, s. 21-22.

Odysseje nebo Aeneidy. Zde už například nepřipouštěl dvouslabičná slova s druhou slabikou krátkou jinde než v poslední stopě hexametru. I když to bylo více časově náročné, pro Vaňorného to byla cesta k tomu, jak dosáhnout perfektního překladu.³⁸³⁹

Kromě profesora Kvíčaly se mladý posluchač v rámci počtu nejvíce navštěvovaných hodin na filozofické fakultě nejčastěji stýkal s bohemistou a slovakistou profesorem Martinem Hattalou. Jím vyučovaný „Kritický rozbor Královédvorského rukopisu“⁴⁰ byl dokonce prvním předmětem, na který se Otmar Vaňorný zapsal v zimním semestru roku 1879/1880.⁴¹

V době, kdy navštěvoval Vaňorný předměty profesora Kvíčaly týkající se římského básnictví především výkladu Vergiliovy Aeneidy nebo Králové přednášky týkající se bukolických veršů Vergilia,⁴² nemohl mladý posluchač vůbec tušit, že o pár desítek let později bude právě pro překlad těchto děl obdivován, a to jak akademickou společností, tak laickou veřejností.⁴³

Již během studia se Otmar Vaňorný rozhodl ukončit své pražské působení nikoliv klasickým absolutoriem, ale tím, že se vydá na dráhu učitele. Z toho důvodu se přihlásil ke zkouškám z tzv. učitelské způsobilosti.⁴⁴ Veškerá jeho pozornost se od té doby soustředila na to, aby byl v budoucnu vynikajícím kantorem.

Zdá se v tuto chvíli velice nepravděpodobné, že by budoucí překladatel Homéra či Vergilia, nejevil větší zájem o prohloubení znalostí v rámci překladů starých klasiků, ale bylo tomu tak. V této části jeho života ho více zajímala antická filozofie nebo jen některé její části, ale překlady jako takové, i přesto, že je měl díky své pili a pečlivosti zdařile zpracované, nebyly na prvním místě. V této životní etapě toužil jít zcela jiným směrem. Překladatelské činnosti se rozhodl věnovat naplno až později,

³⁸ Julie NOVÁKOVÁ, *Vaňorný překladatel*, Listy filologické 85, č. 1, 1962, s. 71.

Více k odbornému shrnutí českého hexametru najdeme v článku od Julie NOVÁKOVÁ, *Zápas o český hexametr není ukončen*, Listy filologické 105, č. 4, 1982, s. 261-270.

⁴⁰ Ani Vaňorného neminula diskuse ohledně sporu o pravost rukopisů královédvorského a zelenohorského. Z dochované korespondence je patrné, že o tomto sporu mohl polemizovat se svými kolegy a přáteli. Tak jako tomu bylo u svého bývalého spolužáka z dob rychnovských studií Jana Selichara. Ten mu v jednom z dopisů píše „*Jak pak Ottoušku, jsi ještě proti rukopisu? Já ne, budem mít příčinu spolu se aspoň servati a co já nedovedu jazykem oplatím ti rukou.*“ RMVM, RAV VM, inv. č. 640, kart. 17.

⁴¹ RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 16, kart. 1. Index lectionum r. 1879–1883.

⁴² Jednalo se o tyto předměty *Historie epického básnictví římského a výklad vybraných částí z Vergiliovy Aeneidy a z jiných epických básní římských vyučované profesorem Kvíčalou a Dějiny bukolického básnictví řeckého a římského, Výklad vybraných idyll Theokritových a Vergiliových přednášené profesorem Králem.*

⁴³ RMVM, RAV VM, inv. č. 16, kart. 1. Index lectionum r. 1879–1883, RMVM, RAV VM, inv. č. 16, kart. 1. Index lectionum r. 1884-1885.

⁴⁴ M. SVATOŠ, *Univerzitní léta...*, s. 58.

když si byl jistější ve svých základech a ve směru své cesty. Hlavním podnětem byly ale Královy vývody o přípustnosti přízvukné prosodie pro český verš.⁴⁵

2. *Suplentem na c. k. českém gymnáziu v Českých Budějovicích 1883-1884*

Ovšem ještě předtím než Otmar Vaňorný v roce 1885 dokončil svoji učitelskou kvalifikaci složením všech zkoušek, absolvoval svojí ranou kantorskou kariéru v jižních Čechách. Jeho první učitelský úvazek byl na c. k. českém gymnáziu v Českých Budějovicích. Otmar Vaňorný zde působil necelý rok od 1. října 1883 do 21. září 1884. Jeho výuka se zaměřovala na první třídu gymnázia, kde učil latině, češtině a němčině, a třídu šestou, kde učil pouze češtině. Dohromady vyučoval 18 hodin týdně. Jeho substituční odměna činila 600 zlatých ročně.⁴⁶

Vesměs po celou dobu jeho zdejšího působení se kantor potýkal s nepříjemnými finančními problémy. A to i přesto, že o pár měsíců dříve, na jaře roku 1883, byla jeho situace zcela odlišná. V té době psal domů svým rodičům, že pokud by potřebovali peníze, rád jim je pošle. Otmar Vaňorný nebyl totiž během svých studií zcela bezvýhradně závislý jenom na svých rodičích. Přivydělával si také doučováním. Působil například u Jana Dlabače, purkmistra v Nymburce, kde byl preceptorem jeho syna.⁴⁷ Také dosahoval na různé finanční podpory. Ale v září roku 1883, tedy v době nástupu na nové místo, psal svým rodičům s lítostí, aby omluvili jeho chování, že je prosil o zaslání financí. V této době totiž jeho rodiče měli o peníze nouzi a museli o ně pro svého syna prosit u sousedů. Student, který v té době finančně strádal, bohužel netušil, že rodiče sami nemají peníze. Domníval se, že prodali část svých hospodářských zvířat a jsou dostatečně zaopatřeni. Ale ani o několik měsíců později se situace nezměnila. Českobudějovický učitel v zimě těžce nesl, že na vánoční svátky nemohl přijet za svou rodinou do svého milovaného kraje, protože neměl prostředky na cestu.⁴⁸

Vaňorného pedagogická kariéra na zdejším gymnáziu byla krátká a byla ukončena, když jeho místo obsadil nový aprobovaný kandidát. Vedení ústavu sice učitele chválilo za jeho *horlivé a platné* služby, to však nemohlo nic změnit na

⁴⁵ Ladislav VARCL, *Dopisy Josefa Krále Otmaru Vaňornému*, Listy filologické 76, č.2, 1953, s. 189-191.

⁴⁶ RMVM, RAV VM, inv. č. 28, kart.1. Dopis datovaný 23. října 1884.

⁴⁷ RMVM, RAV VM, inv. č. 2076, kart. 38. Zmínka o tomto působení je součástí dopisu, kde je vylíčen požár Národního divadla. Proto lze tento dopis datovat na léto roku 1881.

⁴⁸ RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 16, kart. č. 2076. Jedná se o dva dopisy datované do období podzim, zima 1883.

tom, že musel své místo opustit. Důvod byl jasný a pevně daný. Tehdejší vláda provedla změny, které vedly k tomu, že nezkušení suplenti museli být nahrazeni suplenty zkušenými.⁴⁹

I přesto, že nečekané ukončení zaměstnaneckého poměru nemohlo být nic příjemného, mohl pouze věřit, že osud mu bude lépe nakloněn a po finanční stránce se mu časem povede lépe. Proto se opět zapsal na filozofickou fakultu do zimního semestru roku 1884/1885. V předcházejícím letním semestru byl u něho sice patrný pokles odposlouchaných lekcí z důvodu nemoci, to ho ale nyní, navíc po českobudějovické zkušenosti, nemohlo od studia a vykonání zkoušek z učitelské způsobilosti, odradit.⁵⁰

3. Získání učitelské způsobilosti z klasické filologie z latiny pro nižší a z řečtiny pro vyšší gymnázia v r. 1885

Celkově se ale musel Otmar Vaňorný opět soustředit na složení zkoušek a uzavření studia. Na Zkoušky z učitelské způsobilosti se zapsal ještě před českobudějovickou praxí a to 1. listopadu roku 1882 u c. k. české zkušební vědecké komise. Zde žádal, aby byl připuštěn ke zkouškám z klasické filologie z latiny pro nižší a z řečtiny pro vyšší gymnázia. Na základě toho dostal k domácímu vypracování tři otázky, a to z latiny, z řečtiny a otázku pedagogicko-didaktickou.⁵¹

Student následně před zkušební komisí dokázal uhájit své nově nabyté znalosti. V latinském pojednání o Caesarových zápiscích o válce galské a občanské si Otmar Vaňorný vedl velmi dobře, a komise tak ocenila jeho velkou píli, dobrou znalost díla a plynulý a gramatický správný překlad. V otázce z řečtiny, kde svoji pozornost musel zaměřit na Sofoklovy tragédie, si examinand vedl ještě lépe. Komise tak ve svém hodnocení mohla použít slova jako *výborná znalost překládaného díla a řeckého jazyka, zralý a bystrý úsudek či hojný a bezchybný překlad*.⁵²

⁴⁹ RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 28, kart. č. 1. Dopis o substituční roční odměně datovaný, dále dopis o vyvázání ze služebního poměru z gymnázia v Českých Budějovicích, dne 20. září 1884.

⁵⁰ M. Svatoš, *Univerzitní léta...*, s. 57.

⁵¹ Latinské zadání se týkalo Caesarova díla „Quo consilio ductus Caesar commentarios de bello gallico et de bello civilite ediderit, commentatione coponatur commentariorum de bello gallico libri quarti capita 16-19 in linguam bohemica conventantur et explicentur“. Zadání z řečtiny pak obsahovalo otázku týkající se Sofokleových tragédií „Kterými prostředky zvýšil Sofokles život dramatické akce tragoedií svých? Překlad a výklad ze Sofokl. Elektry vv. 992–1057.“ A poslední otázka pedagogicko-didaktická zněla „Cnostisloví Platonovo v poměru k ethice Herbartově“.

⁵² RMVM, RAV VM, inv. č. 27, kart. 1. Kopie vysvědčení o učitelské způsobilosti.

Poslední zadaná část se týkala pedagogiky a didaktiky a také zde student uspěl. Byla to první část ze zkoušek důležitých k získání učitelské kvalifikace. Vše ale dokončil Otmar Vaňorný až o necelé tři roky později v létě roku 1885, protože mezi tím rok působil na českobudějovickém gymnázium.

Klausurní zkoušku proto vykonal ve dvou letních dnech 18. a 21. června roku 1885. Ta opět spočívala ve vypracování úloh z latinského a řeckého jazyka.⁵³ Zkoušející v latinské části ocenili Vaňorného znalosti z *mytologie a z náboženských starožitností*. Jeho překlad pasáže Ovidiových Metamorfóz shledali úspěšným především pro hojnou a důkladnou interpretaci. V řečtině si kandidát na způsobilost vedl znovu o něco lépe. Jeho skoro třiceti stránkový text o překladu Platónova Symposia bylo oceněno jako *dokonalé a do hloubky sahající*. Výklad byl správný, hojný a velmi dobrý.⁵⁴

Ústní zkoušku vykonal Otmar Vaňorný o pět dnů později 26. června 1885. Ta obsahovala několik částí a kandidátovi na učitelství byly pokládány otázky z latiny, řečtiny, češtiny, němčiny ale také z řeckých a římských dějin. Z latiny byl například tázan na Liviovo dílo, byl podroben i jeho překladu a také mu byla položena otázka týkající se hexametru a metriky. V řečtině musel odpovídat na otázky z oboru řecké filologie vztahující se k jednotlivým rozmluvám u Platóna a Démosthena. Součástí byly i dotazy na metriku či řecké starožitnosti. Opět vynikal v řeckém jazyce, kde byla oceněna jeho hbitost a bezchybnost překladu a vynikají znalost řečtiny. Tyto i další posudky byly hodnoceny jako velmi dobré, a proto nic nebránilo tomu, aby byl 30. června roku 1885 uznán komisí jako *způsobilý k výuce latinské filologie na nižších gymnáziích a řecké filologie na gymnáziích vyšších*.⁵⁵

Kromě toho také dostal k domácímu vypracování otázku týkající se Horatiových básní ve vztahu k řeckým poetům.⁵⁶ Jeho pojednání na 212 stránkách se nesetkalo se zcela dobrým hodnocením, především proto, že zkoušející nebyli

⁵³ Otázka k vypracování z latiny zněla „Commentatis de Iovis numime et cultu“ a z latiny „Překlad a výklad z Platonova Symposia kap. XII. až k pag. 187.“

⁵⁴ Z latiny byla Vaňornému položena otázka „Commentatis de Iovis numime et cultu“ a překlad části Ovidiových Metamorfóz. V řečtině musel odpovídat na otázku o athénské ekklesii, přesněji „Překlad a výklad z Platonova Symposia kap. XII. až k pag. 187.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 27, kart. 1. Kopie vysvědčení o učitelské způsobilosti.

⁵⁵ Na vysvědčení o učitelské způsobilosti nalezneme podpisy ředitele W. W. Tomka a profesorů Jana Kvičaly a Josefa Durdíka. RMVM, RAV VM, inv. č. 27, kart. 1.

⁵⁶ Přesné latinské zadání znělo „Horati libri quarti carmen secundum in linguam bohemicam convertatur et explicetur quomodo Horatius graecos poetas in carminibus compondendis secutus sit, commentatione exponatur“.

spokojeni s nepřiměřeným rozdělením látky. Jeho výklad byl ale uznán jako *důkladný a zcela uspokojující*, proto komise uznala, že svým pojednáním prokázal náležitou znalost Horatiových básní i řecké literatury. A protože uspěl i v latinském slohu, kde projevil svoji dostatečnou zručnost ve využívání jazyka, byla první část způsobilosti splněna.⁵⁷

Tímto aktem by se svým způsobem dalo Vaňorného studium na pražské univerzitě považovat za ukončené. Postupem času mladý učitel ještě několikrát doplnil své vzdělání absolvováním další zkoušek z učitelské způsobilosti. To se ale již vzdaloval od své pražské alma mater do Hradce Králové, později pak do Vysokého Mýta.

4. Učitelem na c. k. reálném gymnáziu v Praze na Smíchově 1885-1886

Jelikož od léta roku 1885 byl Otmar Vaňorný způsobilý k výuce latinského a řeckého jazyka na gymnáziích, otevřely se mu tak dveře k získání nového učitelského místa na c. k. reálném gymnáziu na Smíchově v Praze. Tato instituce se stala novým odrazovým můstkem pro částečně zkušeného kantora, a to i přesto, že se opět jednalo pouze o místo suplenta s neúplnou aprobačí. Na tomto gymnáziu působil Vaňorný jako pomocný učitel od 16. září 1885 do 15. září roku 1886 tedy skoro jeden celý rok. Vyučoval řečtině, latině a češtině v I. a III. třídě, celkem 16 hodin týdně. Jeho substituční roční odměna byla stejná jako v předchozím zaměstnání 600 zlatých.⁵⁸

Nicméně i na tomto ústavu se v počátcích suplentovi po finanční stránce nedařilo zcela nejlépe. Na jeho fyzické stránce se projevil neustálý boj o peníze a velký stres, který ho doprovázel při ukončování studia. Nějaký čas se proto vzpamatoval z choroby způsobené špatným životním stylem. Na jaře roku 1886 ale byla situace již zcela odlišná. V té době psal smíchovský učitel domů svým rodičům s jistou dávkou naděje, že už se snad časem dočkají lepšího živobytí. S úspěšným zakončením své kantorské kvalifikace a s novým pracovním místem už i samotný Otmar Vaňorný věřil, že se vše obrací k lepšímu. Velmi k tomu přispělo i to, že začal více pečovat

⁵⁷ Otázku didakticko-pedagogickou examinand vypracovávat nemusel, ta mu byla prominuta na základě vypracované práce.

⁵⁸ RMVM, RAV VM, inv. č. 29, kart. 1. Potvrzení o učitelské činnosti na c. k. reálném gymnáziu na Smíchově vydané Otmaru Vaňornému, tehdy již profesorovi na gymnáziu ve Vysokém Mýtě, r. 1907, dále dopis datovaný 7. listopadu 1885 o vyplácení roční odměny.

o své zdraví. Dlouhé procházky na čerstvém vzduchu a návštěvy plovárny k tomu přispěly nemalým dílem.⁵⁹

I přesto, že tehdy ještě nebyl příliš zkušeným kantorem, na pražském ústavu se velmi osvědčil. To se projevilo především u první třídy gymnázia, kde dosáhl velmi dobrých úspěchů. Nebyli to ale jenom jeho žáci, i členové profesorského sboru oceňovali jeho ochotné a milé chování.⁶⁰

⁵⁹ RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 2076., kart. č.38. V dopise z 20. května 1885 rodičům píše s velkou nadějí, že vše bude dobré. Zároveň zde popisuje svůj zdravotní stav, který se velmi zhoršil v době zkoušek, ale jak sám píše: „*puls bije pravidelně, můžu hlasitěji mluvit, jistá mi chutná.*“

⁶⁰ Jeho činnost na gymnáziu byla vyjádřeně doslovně takto „*po čas svého zde působení velmi horlivě a svědomitě všechny povinnosti konal.*“ RMVM, RAV VM, inv. č. 29, kart. 1. Dopis z 15. září 1886. O rok později v době, kdy působil na královéhradecké gymnáziu, mu jeho bývalí žáci napsali gratulaci ke jmeninám a zároveň jeden z jeho smíchovských žáků osobní dopis, který Vaňorného velice dojal. Dopis z 17.11.1886. RMVM, RAV VM, inv. č. 29, kart. 1.

III. Vaňorný jako učitel na c. k. státním gymnázium v Hradci Králové v letech 1886-1895

1. Učitelství kariéra a získání definitivy v roce 1891

Po pracovní zkušenosti na smíchovském gymnáziu se Vaňorného novým místem působení stal Hradec Králové. Na zdejším c. k. státním gymnáziu byl necelých devět let, od 16. září 1886 do 31. srpna 1895. Po kariérní stránce se zde vypracoval z pomocného učitele s neúplnou aprobační až po učitele definitivního. A i v osobním životě nabral jeho život zcela nový směr. Otmar Vaňorný ve východočeském ústavu vyučoval latině, němčině, češtině, řečtině a od školního roku 1890/1891 také filozofické propedeutice. Jeho učební úvazek se pohyboval od 16 do 18 hodin týdně. Opět se zde prokazovala jeho výjimečná pečlivost, horlivost a schopnost zaujmout své žáky.⁶¹

Ale i tady stejně jako v jeho předchozích zaměstnáních, se v jeho počátcích potýkal s nepříliš dobrou finanční situací. Ta byla na začátku způsobena neobdrženým potvrzením od školního úřadu, bez něhož nemohl dostat své peníze.⁶² S tím bylo spojeno opět i to, že velice těžce nesl, že nemá dostatek financí, aby mohl zaopatřit své rodiče v rodném Rychnově.⁶³

Tato situace se změnila, když se v červenci roku 1891 stal definitivním učitelem. Tento eminentní okamžik byl v jeho kariéře spojen se složením služebním přísahy, která mu byla udělena dne 29. srpna 1891 u ředitele gymnázia Viléma Steinmanna za přítomnosti svědků profesora Františka Fischera a katechety Josefa Mrštíka.⁶⁴ Vaňorného platební podmínky zůstaly pro nově ustanovený závazek skutečného učitele stejné, jako když byl pomocným učitelem. Od c. k. berního úřadu v Hradci

⁶¹ V roce 1891 Vaňorný obdržel vysvědčení za dobu pěti let svého působení na královehradeckém gymnáziu. Dovětek, který k dokumentu napsal tehdejší ředitel gymnázia Vilém Steinmann zněl takto „*co se týče učitelstvího působení Otmara Vaňorného, jest mi s potěšením dáti svědectví, že jsem v něm poznal učitele v každé příčině výborného, který všem povinností učitelstvího úřadem jemu ukládaným vždy s největší svědomitostí dosti činil. Kollegou býval upřímným.*“ RMVM, RAV VM, inv. č. 30, kart. 1. Vysvědčení za dobu pěti let působení na hradeckém gymnáziu, srpen 1891.

⁶² RMVM, RAV VM, inv. č. 2076, kart. 38. Dopis z 14.10.1886.

⁶³ RMVM, RAV VM, inv. č. 2076, kart. 38. Dopis z 17.11.1886. I přesto se Otmar Vaňorný snažil svým rodičům posílat, co se dá, v tomto dopise psal svým rodičům, že v tuto chvíli nemá bohužel více než osm zlatých.

⁶⁴ Tento titul byl Otmaru Vaňornému udělen císařem králem ministrem kultury a vyučování na základě vynesení ze dne 10. července 1891. Na základě tohoto dokumentu byl kantor vyvázán z dosavadního služebního závazku pomocného učitele. Od 1. září 1891 byl pak stanoven nový závazek, kde již Vaňorný figuroval jako skutečný učitel. RMVM, VM, inv. č. 30, kart. 1. Vynesení o získání učitele definitivního z července roku 1891 a vykonání přísahy srpen 1891.

Králové dostával výplatu 1000 zlatých ročně a roční aktivní příspěvek 200 zlatých.⁶⁵ Jeho plat byl ale i tak téměř dvojnásobný oproti jeho dřívějším zaměstnáním.

O několik let později, v roce 1894 došlo v životě královehradeckého učitele ještě k jednomu signifikantnímu okamžiku. Tehdy byl cí. král. zemskou školní radou pro království České definitivně potvrzen v učitelském úřadu. Na základě toho získal Otmar Vaňorný profesorský titul.⁶⁶ O necelý rok později v první polovině srpna roku 1895 mu bylo oficiálně přiděleno místo na c. k. státní gymnáziu ve Vysokém Mýtě s platností od 1. září 1895.⁶⁷

2. Získání způsobilosti v latinském jazyce pro vyšší gymnázia v r. 1887 a následné rozšiřování kvalifikace

K tomu, aby se Otmar Vaňorný mohl na plno věnovat své pedagogické kariéře na královehradeckém gymnáziu, bylo potřeba dokončit kvalifikaci v latinském jazyce pro vyšší stupeň gymnázia. K této učitelské způsobilosti se sice přihlásil již v roce 1885, ale v tomto roce splnil pouze počáteční fázi zkoušky.

Na královehradeckém gymnáziu ho tak čekala další část zkoušky, a to ta klausurní. V lednu roku 1887 proto Vaňorný vypracoval dvanácti stránkovou práci vztahující se k Tacitovu dílu Agricola.⁶⁸ Jeho latinské vypracování bylo hodnoceno jako správné a obratné. Kromě toho komise také zadala zkoušenému otázku týkající se literární činnosti Cicerona a Augusta.⁶⁹ Písemné pojednání bylo velmi obšírné a prokazující jeho kvalitní znalosti o literatuře v době antického Říma. Poslední ústní část zkoušky se konala 1. února 1887. Examinand odpovídal na otázky týkající se Ciceronových historických spisů i jeho řečí či Vergiliových bukolických básní. Součástí ústního zkoušení byl také překlad šesté knihy Aeneidy, otázka o *římských starožitnostech* či dotazy ohledně metriky. Otmar Vaňorný ve všech těchto bodech

⁶⁵ RMVM, RAV VM, inv. č. 30, kart. 1. Vynesení o získání učitele definitivního z července roku 1891, dále vykonání přísahy srpen 1891.

⁶⁶ RMVM, RAV VM, inv. č. 30, kart. 1. Oznámení o udělení definitivního učitelského úřadu a profesorského titulu, listopadu 1894.

⁶⁷ Ve vynesení o propuštění z gymnázia královehradeckého vydaného 23. srpna 1895 c. k. zemská školní rada Vaňornému děkuje: „za velmi dobré služby, které jste za dobu svého působení od školní roku 1886/7 do 1894/5 zdejšímu ústavu prokázal, vyučuje s upřímnou horlivostí a velmi dobrým úspěchem latině, řečtině, češtině, filosofické propedeutice a němčině.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 30, kart. 1. Udělení místa skutečného učitele na vysokomýtském gymnáziu v srpnu roku 1895.

⁶⁸ Přesné znění pojednání bylo „Taciti Agricolae ultima duo capita in linguam bohemicam convertantur et explicentur“.

⁶⁹ Přesné znění otázky bylo, „Quae causae effecerint, ut Ciceronis et Augusti aetate Romae litterae studiose colerentur, commentatione exponatur“

podal uspokojující odpovědi, a proto byl shledán jako způsobilý k výuce latinské filologie na vyšších gymnáziích.⁷⁰

Neuplynuly ale ani další tři roky a již aprobovaný učitel se rozhodl znovu navýšit si svou kvalifikaci, a to v oblasti filozofie. 20. září 1890 se proto kandidát přihlásil u c. k. české zkušební komise ke zkouškám z filozofické propedeutiky. Na základě toho mu komise udělila k domácí vypracování otázku týkající se monadismu.⁷¹ Kdyby Vaňorný své práci věnoval více času mohlo být hodnocení jistě lepší než dostatečné, ale i to stačilo k tomu, aby mohl být připuštěn ke Klausurní části.⁷² Tu vykonal v první polovině prosince 1890 vypracováním úloh,⁷³ které se stejně jako předtím nesetkaly se zcela dobrým hodnocením. Ústní zkouška se konala 15. prosince a komise se kandidáta ptala na otázky ohledně indukce v elementární logice či na svobodu a volnost vůle. Kromě toho byl dotazován na Platóna, Descarta, Kanta a Herbartovu filozofii. Jeho výkon označený *jako více méně zdárný* spolu s dostatečnými vědomostmi stačil k tomu, aby byla zkouška úspěšně splněna.⁷⁴

Filozofickou propedeutikou ovšem pro Vaňorného navyšování vzdělání neskončilo. Dne 9. května 1894 složil s vyznamenáním zkoušky z těsnopisu. Mohl tak vyučovat stenografii na středních školách, ale pouze tam kde byla vyučovacím jazykem čeština.⁷⁵ Díky tomu si také v těsnopisu mohl vést i své pozdější vlastní zápisky věnující se překladům.⁷⁶

⁷⁰ RMVM, RAV VM, inv. č. 27, kart.1. Vysvědčení o učitelské způsobilosti opět obsahuje členy komise W. W. Tomek (ředitel), dále Dr. J. Kvičala, Dr. Edv. Kastner a profesor J. Durdík.

⁷¹ Přesné znění otázky bylo „Kandidat vylož, co jest monadismus, a podejž krátkou historií jeho“

⁷² „kandidát zná příslušnou literaturu a že kdyby byl úloze své více času věnoval, rozprava mnohem cennější vzejíti mohla, - a tak přese všechny výtky vzhledem k účelu zkušebnímu z filozofické propedeutiky domácí práce ještě za dostatečnou přijata býti může.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 27, kart. 1. Kopie vysvědčení o učitelské způsobilosti z roku 1890.

⁷³ Přesné znění otázek bylo „Co jest tak zvaný převod modův sylogistických a jak zejména se provádí ve III. figuře?“ a „Co vyrozumíváme temnými představami a jak využívá se pomyslu toho v nové psychologii?“ Citovaný pramen.

⁷⁴ Citovaný pramen.

⁷⁵ V klausurní části, celkem měla zkouška pět úseků, byla Vaňornému položena otázka „Jak pokročil těsnopis český od dob Hegerových?“ Hodnocení této otázky bylo velmi dobré stejně tak jako jeho korespondenční písmo, které bylo shledáno jako úhledné a zcela správné. Diktát mírné rychlost byl napsán úplně a přečten bezpečně a hbitě. Ústní zkouška byla hodnocena jako výtečná, a to jak po stránce teoretické, tak po stránce metodické. RMVM, RAV VM, inv. č. 26, kart. 1. Vysvědčení o způsobilosti na vyučování těsnopisu z roku 1894.

⁷⁶ Věra SEKOTOVÁ, *Literární pozůstalost může, jenž rozmlouval s Homérem*, Listy filologické CXX, č. 1-2, 1997, s. 108.

3. Osobní život

I na královehradeckém ústavu Vaňorný navázal důležité vztahy. Nejednalo se jenom o učitelský sbor nebo o jeho žáky, ale mladý kantor zde také poznal svoji budoucí ženu. Tou se stala dcera ředitele samotného gymnázia Zdenka Steinmannová.⁷⁷ Sňatek byl oficiálně uzavřen 6. září roku 1894, kdy si Vaňorný vzal Zdenku za svoji manželku. Svatba se odehrála v kapli sv. Josefa v Hradci Králové.⁷⁸ A právě uzavření manželství se stalo hlavním důvodem, proč Vaňorný v roce 1895 gymnázium opustil. Ředitel gymnázia se tak během podzimu roku 1894 stal Vaňorného tchánem. Příbuzenský vztah se po pracovní stránce stal nepřijatelným.

V této době ještě mladý pedagog nejevil větší zájem o tvorbu vlastních překladů. Jeho pozornost byla stále zaměřena především na učitelskou kariéru a předávání znalostí jeho žákům, a to především v oblasti latiny, řečtiny či filozofie. Nelze ovšem přejít fakt, že právě Vilém Steinmann⁷⁹ byl ve své době odborníkem na grecistiku se zaměřením na Homérovo dílo, které se později stalo hlavní překladatelskou doménou rychnovského rodáka.⁸⁰ Můžeme se proto domnívat, že i Vilém Steinmann patřil mezi ty, kteří svým zaměřením mohli významně ovlivnit myšlení nadějného učitele na pozdějším překladatelském poli.

Kromě toho také není pochyb o tom, že Otmar Vaňorný uměl velmi dobře zapůsobit na své žáky. Stejně tomu bylo i v Hradci Králové. Jedním z jeho studentů, na které mohl být on sám nejvíce pyšný, byl Karel Horký. Ten se v pozdější době vypracoval na významného novináře, redaktora a spisovatele, který dokonce svému učiteli věnoval fejeton *Kompozice*.⁸¹ Mezi oběma muži, tak jak dokládá

⁷⁷ Milostný vztah mezi Zdenkou Steinmannovou a Otmarem Vaňorným dokládá také deník, který si zamilovaný kantor psal. Dochované přepisy z let 1891-1892 zaznamenávají veškerá jejich setkání, stejně tak jako milostné básně. RMVM, RAV VM, inv. č. 1637, kart. 31.

⁷⁸ RMVM, RAV VM, inv. č. 3, kart. 1. Svatební oznámení z roku 1894, RMVM, RAV VM, inv. č. 2, kart. 1. Oddací list, ověřený opis z roku 1913.

⁷⁹ Vilém Steinmann se narodil v roce 1840 v chorvatském Gospiči. Od roku 1888 byl ředitelem na c. k. státním gymnáziu v Hradci Králové. V roce 1890, 1891 a 1892 uveřejnil v Listech filologických práci nazvanou *Studie Homérské*. Více v Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, díl 26., Praha 1907, s. 400.

⁸⁰ Mezi další Steinmannova díla patřil např. *Výklad k Výboru ze spisů Xenofontových*, a to z *Anabase*, *Kyropaedie* a z *paměti o Sokratovi*, Praha 1902 nebo *Výklad k Homérově Iliadě*. Díl 1., Zpěv I.-XII., Praha 1901.

⁸¹ Více k osobnosti Karla Horkého např. Zdena ŽÁČKOVÁ, *Karel Horký a jeho týdeník Fronta (Vzestupy a pády českého publicisty a spisovatele)*, Praha 2006, s. 7, Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/23437>.

korespondence, se postupem času vypěstoval silný a velmi přátelský vztah, který na obou stranách vyjadřoval vděčnost, za to, že se v životě mohli setkat.⁸²

I samotný královehradecký ústav později ocenil Vaňorného celoživotní úspěchy s odkazem na jeho působení v tomto městě. O několik desítek let později, v září roku 1936, byl Vaňorný pozván na oslavy 300. výročí založení Rašínova státního gymnázia v Hradci Králové. Při této příležitosti byl požádán, aby se stal členem v čestném výboru gymnázia.⁸³

⁸² Vaňorný sám v jednom z dochovaných dopisů adresovaných Karlu Horkému vzpomíná „na dobu, když jsem ještě učival mladého bujněho studentika, a byl jsem už tenkrát přesvědčen, že nebude žít nadarmo, nýbrž se v životě vyznamená, a to se také stalo.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 727, kart. 18. Nedatováno.

V jednom z poměrně brzo datovaných dopisů vyjadřuje Karel Horký vděk svému učiteli větou, že „*přál bych si býti Čechem jaký jste vy – opravdovým.*“ Později si i vyměňují i další korespondenci, kdy Vaňorný, dokonce již ve velmi pokročilém věku, přeje svému bývalému studentovi vše nejlepší k 65. narozeninám. Nejlépe však jejich vztah vystihují řádky v dopise od Karla Horkého „*můj drahý, dobrý, Váš dopis mne tolik dojal. My všichni, Vaši žáci, když nás někdy jen náhodou svede, vzpomínáme teprve nyní s nevyslovitelnou vděčností na Vás a měl byste radost, kdybyste slyšel tu naši jednomyslnou upřímnost úsudku: „Vaňorný to byl charakter!“ - a je to přeci tak málo. Já si Vás cením daleko více a není v tom zrnko servilismu. Vyzradím i Vám žhavou svoji touhu i políbit Vám ruku a pochovat Vás celého ne jako*

⁸³ RMVM, RAV VM, inv. č. 624, kart. 17. Dopis adresovaný doktoru Otmaru Vaňornému z července 1936, kterým je Vaňorný požádán, aby se stal součástí oslav 300. výročí státního Rašínova gymnázia v Hradci Králové.

IV. Vaňorného učitelská a překladatelská dráha na c. k. státním gymnáziu ve Vysokém Mýtě v letech 1895-1927

1. Učitelská kariéra a jeho osobní život

Od 1. září roku 1895 až do 30. dubna 1927, tedy necelých 32 let, zastával Otmar Vaňorný úřad učitele na c. k. státním gymnáziu ve Vysokém Mýtě. Ovšem ještě v létě roku 1895 netušil, kde bude jeho nové pracoviště. Proto v srpnu navštívil v Praze zemského školního inspektora, ale ani ten mu nebyl schopen sdělit, kdy přijde konečné rozhodnutí z Vídně o tom, kam bude umístěn. Tato nepříjemná situace se vyřešila až díky konexím jeho tchána Viléma Steinmanna, kterému se podařilo zjistit, že nový učitelství úvazek dostane jeho zeť na gymnáziu ve Vysokém Mýtě. Jelikož příjezd manželů Vaňorných proběhl celkem narychlo, bylo problematické i sehnání nového bytu. Ten jim nakonec pomohl zařídit ředitel gymnázia Václav Hospodka, který byl mimo jiné Vaňorného bývalým učitelem v Rychnově nad Kněžnou.⁸⁴

Navíc také bývalý královehradecký pedagog přišel do Vysokého Mýta v době, kdy došlo k zestátnění jeho gymnázia. V létě roku 1895 proběhly změny, které nabývaly účinnosti 1. září stejného roku. Mezi ně patřilo také to, že na podzim byl znovujmenován ředitelem Václav Hospodka. O obsazení tohoto místa nerozhodovala již obec ale samotný stát.⁸⁵ Také to mohl být jeden z důvodů, proč rozhodnutí o přidělení nového místa trvalo delší čas.

Nově příchozí kantor na zdejší středoškolské instituci nahradil místo uvolněné učitelem Karlem Wiplerem. Ten z důvodu rodinných vazeb, jeden z pedagogů vysokomýtského sboru se se stal jeho švagrem, musel být z převelen na uvolněné místo státního gymnázia v Hradci Králové. Otmar Vaňorný, který byl také donucen ukončit svůj poměr z důvodu příbuznosti s ředitelem gymnázia, tak obsadil Wiplerovo prázdné místo.⁸⁶

Na nové pracovní pozici dostával Otmar Vaňorný substituční odměnu stejnou jako na předchozím místě, tedy 1000 zlatých ročně plus aktivní roční příplatek

⁸⁴ „Každý den čekám, jak to se mnou rozhodne, kam přeci přijdu, ale nejde pořád nic. Ředitel konečně sedl a psal do Vídně jednomu známému, aby mě napsal, jak to se mnou je. Odepsal, že prý přijdu jistě do Vysokého Mýta, že prý to už je v Praze a že můžeme čekat brzy rozhodnutí.“ RMVM, RAV VM Mýto, inv. č. 2076, kart. 38. Dopis napsaný 25.8.1895.

⁸⁵ XVII. výroční zpráva c. k. stát. vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1895-1896, Vysoké Mýto 1896, str. 10.

⁸⁶ XXV. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1903/1904, Vysoké Mýto 1903, s. 60.

200 zlatých.⁸⁷ Platové podmínky se postupem času měnily, ať už proto, že je přepracovala rakouská vláda svými nařízeními,⁸⁸ nebo proto, že se vysokomýtský kantor posouval k jiné hodnotní třídě.⁸⁹ Kromě toho také vyučující dosahoval na různé příplatky ať už pětiletní či drahotní.⁹⁰

Nově přichází pedagog, který v té době již oplýval dostatečným množstvím pedagogických zkušeností, začal ve školním roce 1895/1896 výukou latinského, českého a německého jazyka. Mimo jiné právě latina byla předmětem, který Otmar Vaňorný přednášel pokaždé, pokud mu nebyla z různých důvodů udělena celoroční dovolená.⁹¹ Kromě toho také v tomto školním roce 1895/1896 vyučoval těsnopis, který spadal pod nepovinné předměty.⁹² Samotný předmět stenografie učil pravidelně až do školního roku 1905/1906, později již ne.⁹³

Ve školním roce 1897/1898 se k Vaňorného vyučovaným předmětům zaměřeným na jazyky přidala poprvé řečtina. A o rok později také filozofická propedeutika. Jazyky a filozofie byly jeho hlavním zaměřením, kromě toho ale také například ve školním roce 1921/1922 vyučoval psychologii a ve školní roce 1926/1927 také dějepis.⁹⁴

⁸⁷ RMVM, RAV VM, inv. č. 30, kart. 1. Dopis o platovém výměru ze srpna roku 1895.

⁸⁸ V roce 1898 došlo ke zvýšení platebních podmínek všech kantorů státních škol. V roce 1898 praesidium c. k. zemské školní rady pro Čechy uvědomilo Vaňorného o tom, že na základě zákona ze dne 18. září 1898 ř. z. číslo 173 dochází k úpravě platů učitelů státních škol. Roční služné nyní činilo 1400 zlatých plus jeden pětiletní přírůstek ročních 200 zlatých. Částka byla ponížena o stržení zákonitých tax. RMVM, RAV VM, inv. č. 31, kart.1. Zvýšení služného v roce 1898.

⁸⁹ V roce 1900 byl Vaňorný povýšen do VIII. hodnotní třídy a o sedm let později, v roce 1907 do třídy VII. K poslednímu postupu v rámci hodnotních tříd došlo v roce 1921, kdy prezident československé republiky povýšil Otmaru Vaňorného do VI. hodnotní třídy ad personam. RMVM, RAV VM, inv. č. 31, kart.1. Povýšení do VIII., VII. a VI. hodnotní třídy.

⁹⁰ Jenom mezi lety 1898-1912 dosáhl Vaňorný celkem na šest pětiletních přírůstků, které se pohybovaly v částkách od 200 zlatých až po 880 korun. Částky byly ale poníženy o stržení zákonitých tax. RMVM, RAV VM, inv. č. 31, kart.1, udělení pětiletních přírůstků v letech 1898, 1899, 1903, 1907 a 1912. Platové rozpětí je správně uvedeno ve zlatých i korunách, jelikož korunová měna začala nahrazovat zlatý v devadesátých letech 19. století. Jeden zlatý odpovídal dvěma korunám. Více Kateřina ŘEZNÍČKOVÁ, *Študenti a kantorů za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867-1918*, Praha 2007, s. 159.

RMVM, RAV VM, inv. č. 31, kart.1. Snížení drahotních přírůstků z roku 1921, zrušení drahotního přírůstku z roku 1924 a ustanovení nového drahotního přírůstku pro ženatého také z roku 1924.

⁹¹ Přehled vyučovaných předmětů v období od roku 1895/1927, viz příložená tabulka.

⁹² *Tamtéž*

⁹³ XXVII. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1905/1906, Vysoké Mýto 1906, s. 33. V této výroční zprávě je uvedeno, že výuka stenografie probíhala tak, že studentům byly „diktovány řeči nepolitické i články jiné pozvolnou rychlostí do 80 i více slov za minutu. Žákům půjčovány časopisy: *Těsnopisná Beseda. Těsnopisné zábavy a Šotek*.“

Mimo jiné za výuku tohoto nepovinného předmětu dostával Otmar Vaňorný příplatek. Ve školním roce 1905/1906 činila tato remunerace 200 korun ročně. RMVM, RAV VM, inv. č. 31, kart. 1. Potvrzení výuky těsnopisu pro školní rok 1905/1906.

⁹⁴ Viz tabulka.

Během jeho učitelské kariéry docházelo mimo jiné k velmi častému přerušení výuky. Jedním z prvních významnějších byla Vaňorného studijní cesta do Řecka a Itálie ve školním roce 1907/1908.⁹⁵ Podruhé byl jeho učitelský úvazek závažně pokrácen ve školním roce 1913/1914, kdy dočasně zastával funkci ředitele vysokomýtského gymnázia.⁹⁶ Mimo to samozřejmě docházelo k odkladu jeho vyučování kvůli zdravotním potížím. V pozdější době ale hlavně z důvodu jeho překladatelské činnosti, která mu zabírala stále více času. V době po roce 1920 dostával od ministerstva vyučování a kultu dovolenou pro vědecké účely často na celý školní rok. Překladatelská práce mu v té době zabírala asi 12 až 14 hodin denně.⁹⁷

Jeho učitelská kariéra byla ukončena v roce 1927 po více než třech desetiletích působení ve Vysokém Mýtě. Pro Otmara Vaňorného to ale neznamenovalo odpočinek nebo nečinnost, ale pouze to, že nyní mohl svoji pozornost zcela zaměřit na překlad antických básníků. Dovolené za vědeckými účely, mu totiž byly udělovány až v pozdějších letech jeho kariéry, a tak velmi často učil a po práci ještě překládal. Na jeho odvedenou práci, jako pedagoga, to ale nemělo výrazný vliv.

Ještě o mnoho let později tak na něj vzpomínalo velké množství jeho žáků, ve kterých nechal nesmazatelnou stopu.⁹⁸ Navíc i po roce 1927 zval své žáky a žákyně ke společným výletům např. do jeho milovaného Rychnova nad Kněžnou.⁹⁹

⁹⁵ XXIX. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1907/1908, Vysoké Mýto 1908, s. 26.

⁹⁶ Kromě těchto důvodů mu byla také ve školním roce 1911/1912 udělena krátká sedmidenní dovolená za účelem účasti na kurzu pro učitele středních škol. Kurz se konal na pražské univerzitě. XXXIV. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1912/1913, Vysoké Mýto 1913, s. 71.

Během tohoto školního roku došlo k výraznému zkrácení jeho vyučovaných hodin. Ve výroční zprávě gymnázia pro tento školní rok je Vaňorný v jedné části podepsán jako správce ústavu. XXXV. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1913/1914, Vysoké Mýto 1914, s. 15, s. 41.

⁹⁷ V žádosti o dovolenou pro školní rok 1925–1926 uvádí profesor Vaňorný, že „více než 15 roků věnoval veškeren svůj čas překladu básní homérských. Překladatel Homéra musí konat obširná studia kritická, archeologická, gramatická i literární, má-li vůbec Homéra překládat. Překlad veliké většiny veršů je možný jen po takových studiích. Je to práce velmi lopotná a zdlouhavá a vyžaduje veškerých sil a času překladatelova. Žadatel po plných 15 roků věnoval této práci 12–14 hodin denně. Ve školním roce 1924/1925 pracoval 14 hodin denně. Když práci dokončoval, uvázal se ve školním roce 1925/1926 opět v povinnost školní, doufaje že zastane do práce i školní i literární, ale práce literární nebyla menší než jindy.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 33, kart. č. 1. Žádost o udělení dovolené pro školní rok 1926/1927.

⁹⁸ K odchodu do penze se také vyjádřil tehdejší ředitel vysokomýtského gymnázia, který nezapomněl vyzdvihnout, že rychnovský rodák „za ta léta vchoval celé generace žáků, kteří s vděčností vzpomínají jeho školské práce, jeho skvělých výkladů z psychologie a antické kultury, jeho vlídnosti a laskavosti ke všem, kteří s ním přišli do styku. Z ústavu v něm odchází výborný a svědomitý učitel, ale také znamenitý a literární pracovník, jehož překlady z antiky, zejména skvělý překlad Homerovy Iliady a Odysseie, budou vždy ctí a chloubou naší překladové literatury.“ XLVIII. výroční zpráva státního reálného gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1926–1927, Vysoké Mýto 1927, s. 6–7.

⁹⁹ Otmara VAŇORNÝ, *Problém společné výchovy mládeže*, Ženská rada 17, č.2, 1941, s. 26.

Otmar Vaňorný nebyl pro své studenty pouze učitelem, ale i jakýmsi vzorem morálních zásad a určitým nositelem soudobého filozofického a životního stylu. Nejenom, že dokázal u svých žáků vzbudit velký zájem o antickou literaturu, latinský nebo řecký jazyk, ale jeho nadšení týkající se znalostí starověkého Řecka a Říma dokázal přenést na své studenty.¹⁰⁰ Mnohem důležitější byl přesah jeho učitelské oblasti. Nezaměřoval se pouze na přednášenou látku, ale nabádal své žáky také k tomu, aby brzy ráno vstávali, měli pravidelný denní režim, nekouřili, nepili, jedli méně masa. On sám všechny tyto zásady a mnohé jiné například to, že každé ráno chodil bos na procházky, prakticoval.¹⁰¹ O to více si ho jeho okolí vážilo.

Návrh pravidel českého přízvučného hexametru r. 1896

Vaňorný byl na prvním místě pedagogem, vše se pro něj ale změnilo, když v roce 1893 Josef Král vydal v Listech filologických studii „O prosodii české“.¹⁰² Klasický filolog v článku zaujal stanovisko Josefa Dobrovského, podle kterého časoměrná prosodie nereflektuje ducha českého jazyka a není proto možné, aby byla využívána při překladech starých řeckých a římských básníků. Podle něj by měla být při antických překladech využita přízvučná prosodie. Klasický filolog se snažil dokázat, že časoměrná prosodie porušuje český přízvuk a je tak v češtině nepřipustná¹⁰³. V článku také přislíbil, že v blízké době bude publikovat další text, kde by zveřejnil pravidla pro přízvučný překlad antické metriky.¹⁰⁴ Otmar Vaňorný nedokázal akceptovat překlad antických mistrů pomocí časoměry, a jelikož chyběla pravidla pro přízvučné verše věnoval se pouze pedagogické kariéře. Když ale Josef Král nyní přislíbil vydání

¹⁰⁰ Na Otmara Vaňorného také vzpomínal Karel Čupr pozdější profesor brněnské univerzity. Toho vysokomýtský pedagog učil v kvartě češtině, v septimě mu předával znalosti ohledně aristotelovské logiky a v oktávě mu přednášel o Herbartově psychologii. Karel Čupr vzpomínal především na to, jak dokázal středoškolský učitel docílit toho, že mu žáci věnovali plnou pozornost „více než jeho metrické výklady uchvacoval nás nový pohled na staré dějiny a literaturu, kterým se od našich ortodoxních a klasických filologů lišil. Výstižnou zkratkou charakterisoval Cicerona jako „vlastenčího advokáta“, ale to byly jen šlehy; s oblibou stavěl proti sobě naivní, a přece jen plně psychologie líčení Homérovo a umělé, studené verše Vergiliovy.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 1482, kart. 26. Vzpomínka dr. Karla Čupra na profesory Jana Kašpara a Otmara Vaňorného, 1944.

¹⁰¹ Nebylo tomu tak ale vždy. V roce 1905, kdy mu bylo 45 let trpěl zádachou a měl srdeční vadu. Proto mu profesor Thomayer poradil, aby si koupil jízdní kolo s tím, že buď mu to pomůže nebo ho to zabije. To se naštěstí nenaplnilo a Vaňorného zdravotní problémy díky tomu zmizely. RMVM, RAV VM, inv. č. 489b, kart. 15.

¹⁰² Josef KRÁL, *O prosodii české*, Listy filologické 20, 1893, č. 1-2, s. 52-114.

¹⁰³ Johann Wolfgang GOETHE, *Hermann a Dorothea*, Praha 1897, s. 7-9.

¹⁰⁴ Otmar VAŇORNÝ, *Návrh pravidel hexametru přízvučného*, Naše doba 3, 1896, č. 1-2, s. 503-504.

nových pravidel, znamenalo to pro Vaňorného, že by mohl překládat starověké klasiky a zároveň zůstat věrný češtině a všem možnostem, který tento jazyk nabízel.

To, co bránilo Otmaru Vaňornému pustit se do překládání, byla problematika, která se táhla téměř celým 19. stoletím.¹⁰⁵ Nejnovější stanovisko před Královým vyjádřením v Listech filologických bylo takové, které v roce 1881 publikoval profesor Josef Durdík ve své Poetice.¹⁰⁶ Ten se přiklonil k tomu, že jedna z dvou prosodií se podřídí té druhé. Podle jeho mínění se přízvukná prosodie ocitla na vedoucí pozici, což podle něj vedlo k jakési *protivné jednotvárnosti*. Ta byla dána tím, že čeština klade vesměs důraz na první slabiku. Z toho důvodu navrhl profesor Durdík uznat nadvládu přízvuku s tím, že zároveň připustil užití časomíry, což by vedlo k tomu, že by zmizela jednotvárnost. Překlad by se se tím také více oživil. I přesto, ale měla být časomíra užívána spíše sporadicky, jen proto aby se neztratila přízvuknost. Všechny tyto spory o tom, která prosodie je správná, vedly pouze k tomu, že zde nastala anarchie a chaos. Každý básník si posouval přízvuk tak, jak uznal sám za vhodné. Neexistovala žádná ucelená pravidla.¹⁰⁷ Vaňorný chtěl ucelený řád nebo systém, kterým by se mohl v tomto ohledu mohl řídit.

Profesor Král sice do budoucna přislíbil, že bude publikovat pravidla pro přízvukný překlad antické metriky, tak se ale nestalo.¹⁰⁸ Svým způsobem ho nahradil Eduard Štolovský, mimo jiné také odchovanec rychnovského gymnázia, který v roce 1894 publikoval přízvukný překlad Horatiova listu k Pisonům. Na konci tohoto překladu vyložil zásady, kterými se řídil. A právě na tento překlad reagoval Otmar Vaňorný svým článkem „Návrh pravidel českého hexametru přízvukného“ uveřejněného v Naší době v roce 1896.¹⁰⁹

¹⁰⁵ V úvodu ke článku Návrhu pravidel hexametru přízvukného podal Otmar Vaňorný přehled ohledně užívání prosodií v českém překladu. Jednalo se celkem o tři body. První bylo stanovisko výlučnosti, kdy lze při překladu využít pouze jednu prosodii. Tento názor zastával například Josef Dobrovský, který prosazoval pouze překlad pomocí přízvukné prosodie, která podle něj jako jediná umí vyzdvihnout český přízvuk a výslovnost. V opozici k němu potom stáli např. František Palacký a Josef Šafařík, kteří ve svém díle „Počátkové čs. Básnictví, obzvláště prosodie“ zamítli přízvuknou prosodii. Dalším bodem bylo stanovisko sloučenosti, tj. jakási kumulace obou prosodií. A poslední stanovisko bylo tzv. kombinační či vylučovací, kterou zastával např. Josef Durdík a spočívalo v tom, že jedna z prosodií se podřídí té druhé. Otmar VAŇORNÝ, *Návrh pravidel hexametru přízvukného*, Naše doba 3, č. 1-2, 1896, s. 501-508.

¹⁰⁶ Josef DURDÍK, *Poetika jakožto aesthetika umění básnického*, Praha 1881.

¹⁰⁷ O. VAŇORNÝ, *Návrh pravidel...*, s. 502-503.

¹⁰⁸ Pokračování v článku o české prosodii vyšlo v roce 1894 a 1896. Josef KRÁL, *O prosodii české*, Listy filologické 21, č. 1-2, 1894, s. 1-35, dále Josef KRÁL, *O prosodii české*, Listy filologické 23, č. 1/2, 1896, s. 1-33.

¹⁰⁹ Otmar Vaňorný si během roku 1895 a 1896 vyměnil několik málo dopisů s redaktorem časopisu Naše doba (Revue pro vědu, umění a život sociální) T. G. Masarykem. Z dopisů je patrné, že vydání Vaňorného článku se poněkud protahovalo. Zajímavá je pak Masarykova myšlenka, která je v textu

Podle Otmara Vaňorného byl překlad Štolovského plynulý a po formální stránce zcela správný. Vysokomýtský učitel ale hlavně reagoval na to, že publikovaná pravidla samotného Štolovského pouze omezila v jeho překladu. Podle Vaňorného šlo nastavit volnější systém, který by i tak dokázal poskládat hexametry dobře a plynule.¹¹⁰

V úvodu svého článku Otmar Vaňorný vysvětlil, proč nelze dokonale napodobit antický časoměrný hexametr. Opět zdůraznil, že ten klade důraz na délku, zatímco přízvučná prosodie na samotný důraz. Díky tomu časomíra popírá český přízvuk, a proto je potřeba vyhovět všem požadavkům časoměrného hexametu ale s využitím přízvučné prosodie. Na počátku nastínil také otázku problematiky daktylů a spondejů, které jsou součástí antického hexametu, ale v češtině zcela schází. Práci věnovanou přímo pravidlům překladu rozdělil do třech hlavních částí, které již nabízely podrobné instrukce k samotnému překladu. První se věnovala problematice daktylů a jejich nahrazování, druhá část se věnovala připuštění trochejů v překladu z důvodu absence spondejů v češtině a poslední se zabývala slovy, která jsou více než čtyřslabičná. V třetím úseku byla nastíněna i problematika cézur, bez kterých by nebyl hexametr kompletní. Autor článku vycházel při tvorbě těchto zásad ze své vlastní praxe, ale také z Gebauerovy mluvnice z roku 1894¹¹¹

Aby byl článek v Naší době kompletní, zveřejnil v něm Vaňorný také část překladu Ovidiových *Metamorfóz* (kn. II, verš 1-328). Toto klasické dílo zvolil autor veršů záměrně, a to především proto, že čtenář měl díky němu možnost komparace. *Metamorfózy* byly již předtím přeloženy pomocí časomíry Janem Truhlářem a Antonínem Červenkou. Zároveň tento text obsahoval velké množství cizích jmen, na nichž mohl Vaňorný lépe ukázat, jak svůj překlad vedl.¹¹²

Vaňorného zásady, jak správně užívat český přízvučný hexametr, byly ve velmi krátké době po vydání publikovány v české středoškolské učebnici *Prameny dějin řeckých v českých překladech* od Timotheje Hrubého vydané v roce 1897. Tato kniha měla doplňovat materiály učebnic dějepisu středních škol a obsahovala antické texty velmi často v pentametrech. Ty Hrubý přeložil právě pomocí pravidel

dokonce podtržena, a navíc doplněna vykřičníkem, aby článek působil především populárně. Proto by měl obsahovat příklady, na kterých by bylo vše řádně vysvětlené. RMVM, RAV VM, inv. č. 800, kart. 20. Dopis napsaný 1.5.1895 a 1.11.1895 T. G. Masarykem. Dále dopis nedatový, ale pravděpodobně psaný mezi lety 1895-1896.

¹¹⁰ O. VAŇORNÝ, *Návrh pravidel...*, s. 502-504.

¹¹¹ *Tamtéž* s. 508-511, 604-614.

¹¹² O. VAŇORNÝ, *Návrh pravidel...*, s. 508-511, 695-702.

publikovaných Otmarem Vaňorným o rok dříve. Výjimku v učebnici tvořily pouze části z Aristotelovy athénské politeje, na které nebyl použit přízvučný hexametr.¹¹³

V této knize byly ale odchylky od nově vytvořených pravidel, kromě toho také některé konkrétní části textu zásadám dokonce odporovaly. A protože čtenář mohl nabýt dojmu, že autor pravidel Timotheji Hrubému při jeho práci pomáhal, uveřejnil vysokomýtský pedagog v roce 1899 v Listech filologických článek, který poukázal na chyby při překladu ve středoškolské učebnici. Otmar Vaňorný sice chtěl údajně najít především shodu v překladu, ale nelze si nevšimnout jisté afektovanosti schované za řádky tohoto pojednání.¹¹⁴

Vysokomýtský profesor autorovi učebnice vytkl, že při překladu zcela opomíjel cézury, anebo je užíval nesprávně. Stejně tak špatně údajně pochopil interpretaci jednoslabičných i vícetřídých slov. Vaňorný v periodiku vyjádřil obavy ohledně toho, že takovéto pokusy o přízvučný hexametr by samotnému textu mohly v budoucnu zcela uškodit. Úkolem překladatele je podle něj to, aby uspořádal slova ve verších tak, aby čtenář vycítil příslušný metrický vzorec a díky tomu ho i správně četl a zachoval tak správný český přízvuk. Kromě toho také Hrubému vyčetl, že do schématu tlačil verše násilím, a tím tak porušil zásady tvorby hexametru či pentametru. Také zdůraznil, že správný překlad vyžaduje velké úsilí a neobyčejnou trpělivost.¹¹⁵

Je paradoxem, že v roce 1903 vyšlo další pokračování „Výboru z literatury řecké a římské v českých překladech pro české reálky“, které na podnět ústředního ředitelství c. k. školních knihoskladů upravil Otmar Vaňorný, protože původní autor učebnice Timothej Hrubý zemřel. Hexametry a pentametry v knize ale odporovaly Vaňorného zásadám při překládání, a proto se rozhodl, z úcty k zemřelému, že verše nebude upravovat ani přepracovávat, ale že přepíše úvody a uveřejní zcela nové překlady s tím, že zachová původní uspořádání díla. Při práci s těmito texty spolupracoval mimo jiné i s Josefem Králem a dalšími klasickými filology. Vaňorný totiž nechtěl překládat veškeré kapitoly v učebnici, proto jsou některé z nich dílem jeho spolupracovníků.¹¹⁶

¹¹³ Timothej HRUBÝ, *Prameny dějin řeckých v českých překladech*. Praha 1897.

¹¹⁴ Otmar VAŇORNÝ, *Prameny dějin řeckých v českých překladech*, Listy filologické 26, č. 2, 1899, s. 127-129.

¹¹⁵ O. VAŇORNÝ, *Prameny dějin...*, s. 129-138.

¹¹⁶ Timothej HRUBÝ, *Výbor z literatury řecké a římské v českých překladech pro české reálky*, Praha 1903, s. 1-4, 4. zcela přepracované vydání, upravil Otmar Vaňorný, dále Timothej HRUBÝ, *Výbor*

*Vydání Hermann a Dorothea r. 1897, Vybrané básně P. O. Nasona r. 1899 a
Příhody Odysseovy r. 1904*

V roce 1897 pak vyšla první kniha, kterou Vaňorný přeložil pomocí jeho pravidel. Jednalo se o dílo J. W. Goetha *Hermann a Dorothea*. I zde měl čtenář možnost komparace. V tomto případě mohl dotyčný porovnat práci přeloženou dříve časoměrným hexametrem rukou Josefa Jungmanna.¹¹⁷ To byl jeden z důvodů, proč si také pedagog tento spis vybral. V jeho době jednalo o vcelku moderní báseň, která byla navíc veřejnosti všeobecně známá.¹¹⁸

Otmár Vaňorný jako překladatel nebyl v té době mezi veřejností ještě tolik známý. Dobový tisk jeho nové dílo hodnotil spíše sporadicky. Týdeník *Zlatá Praha* ocenil *přirozený a milý překlad* s tím, že uvedl v praxi zásady profesora Krále.¹¹⁹ Na druhé straně *Literární listy* otiskly recenzi, kde sice ocenily Vaňorného rytmický překlad, ale jako ne zcela ideální se jim jevilo to, že na krátké slabiky v antickém metru kladl autor v české rytmické analogii dlouhé a těžké slabiky.¹²⁰

Kromě toho také středoškolský učitel reagoval na krátkou kritiku svých veršů uveřejněnou Karlem Burianem v časopise *Vlast*. Ten se zaměřil především na to, že přízvučný hexametr se pro český jazyk nehodí, a že je to spíše básnickou hříčkou. Mimo to se mu také nezdál přízvučný překlad cézur a diairesíí. V článku uveřejněném ve filologických listech Vaňorný vše vyvrátil a opět uvedl konkrétní příklady svých pravidel.¹²¹ Už od začátku bojoval za to, aby si tento způsob překladu obhájil. A na každou kritiku, která neodpovídala jeho přesvědčení o správnosti takového překladu reagoval. To se netýkalo konkrétních chyb v překladu, takové podněty považoval za oprávněné a snažil se pomocí nich text zlepšit.

Nebyly to ale pouze reakce v tisku, Vaňorný také dostával spoustu dopisů vyjadřujících se pozitivně k překladu Goethova díla. K takovému úspěchu mu gratuloval i jeho spolužák z rychnovského gymnázia Karel Kytnar, který mu na konci

z literatury řecké a římské v českých překladech pro české reálky, Praha 1906, 5. místy poopravené vydání, opravil Otmár Vaňorný.

¹¹⁷ J. W. GOETHE, *Hermann...*, s. 8.

Honorář za překlad Hermann a Dorothea činil 160 zlatých. RMVM, RAV VM, inv. č 17, kart. 17. Dopis ze dne 22. listopadu 1897.

¹¹⁸ Zlata KUFNEROVÁ, *Nad Vaňorného překladem Goethova eposu Hermann a Dorothea*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 69.

¹¹⁹ *Zlatá Praha* 15, č. 4, 3. 12. 1897, s. 43.

¹²⁰ *Literární listy* 19, č. 19, 15.8. 1897, s. 327.

¹²¹ O. VAŇORNÝ, *Prameny dějin...*, s.138-142.

roku 1897 vypsál několik závěrečných veršů z Hermanna a Dorothey s prosbou o zaslání exempláře knihy s autografem, který pro něj měl být v budoucnu vzácnou upomínkou.¹²²

Gymnaziální profesor při publikování svých děl nemyslel jen na akademickou společnost či širokou veřejnost, ale také na své milované žáky. Proto některé své práce uveřejňoval ve výročních zprávách vysokomýtského gymnázia, aby k nim studenti měli lepší přístup. V 1898 proto vyšla ve výroční zprávě vysokomýtského gymnázia ukázka z Ovidia.¹²³

O rok později vyšly ve Vaňorného překladu „Vybrané básně p. Ovidia Nasona“, které k potřebě českých škol opravil Alois Breindl. Jednalo se o antologii, na které se gymnaziální profesor snažil dokázat, že také přízvučný pentametr je v češtině zcela možný. V knize se zaměřil na to, že v českém jazyce je velké množství důrazových jednoslabičných slov, která jsou potřeba k vytvoření mužských cézur při skládání hexametrů či pentametrů. Zároveň se zde také soustředil na tvorbu přízvučných distichů. V češtině to byl jeden z prvních pokusů. V úvodu proto upozornil na to, že ví o tom, že nepostihl důraznost ani sílu originálu, ale že bude velmi rád za jakékoliv odborné rady, které mu pomůžou překlad zlepšit.¹²⁴

Těchto podnětů si Vaňorný velmi vážil, protože chtěl dosáhnout dokonalého překladu. To, že texty starověkých autorů podroboval permanentní kritice vedlo, k tomu, že byly přijímány i klasickými filology. Navíc byly mnohem rytmičtější, živější a respektující podstatu češtiny. Ve spojitosti s Vaňorného citem pro verše mohly překlady antických autorů zaujmout širší veřejnost.¹²⁵

Otmar Vaňorný byl především pedagog, to mu ale nebránilo v tom, aby po Hermanovi a Dorothee, nezačal pracovat na překladu Homérovy Odyssey, a to

¹²² RMVM, RAV VM, inv. č. 634, kart. 17.

¹²³ Otmar VAŇORNÝ, *Ukázka přízvučného překladu Ovidiových Fast. IV. 393-620 a Trist. I.3.*, XIX. výroční zpráva c. k. stát. vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1897-1898, Vysoké Mýto 1898, s. 5-25.

¹²⁴ OVIDIUS, *Vybrané básně P. Ovidia Nasona od H. St. Sedlmayera*. Praha 1899, s. VII – X, upravil Alois Breindl, přeložil Otmar Vaňorný.

¹²⁵ Některé Vaňorného překlady zanechaly na svých čtenářích takové stopy, že na ně vzpomínali i spousta let poté, co je přečetli. Karel Svoboda vzpomínal v jednom z článků uveřejněných k 80. narozeninám Otmaru Vaňorného právě na četbu vybraných básní od Ovidia „*některé vzpomínky, ač na první pohled málo významné, provázejí člověka po celý život. Tak si po mnoha letech živě pamatují na silný dojem, který ve mně vzbudil Vaňorného překlad vybraných básní Ovidiových. Dostal jsem jej do ruky na gymnasiu a měl jsem k němu nejprve nedůvěru jako k „nedovolené pomůcce“, ale sotva jsem z něho přečetl několik veršů, byl jsem uchváten jejich rytmickým spádem. Takovým strhujícím dojmem působí tisíce a tisíce řeckých a latinských veršů, jež přeložil Vaňorný, na tisíce jeho čtenářů“*. Pestrý týden, roč. 15, č. 4, rok 1940, s. 6.

i přesto, že se jednalo o velmi obsáhlý a náročný překlad. Proto v roce 1904 vyšel úryvek z celého díla s názvem „Příhody Odysseovy“. Útlá publikace v edici Žeň z literatur určená především pro mladé čtenáře,¹²⁶ popisovala pouze první díl básně, kdy Odysseus vypravuje při hostině Faiékům své zážitky z Trojské války.¹²⁷ O knize napsal kritiku Václav Sládek, která vyšla v roce 1904 v Listech filologických a zhodnotila překlad jako zdařilý a pochopitelný, což z velké míry autor přisuzoval využití přízvučné prosodie oproti časomíře. Recenzent ocenil také překlad, který byl formálně dokonalejší a věrný své předloze.¹²⁸ O tom, že toto dílo bylo úspěšně svědčilo i to, že v roce 1910 vyšlo druhé a v roce 1922 třetí vydání.¹²⁹

Studijní cesta do Itálie a Řecka v letech 1907-1908

Jelikož měl gymnaziální pedagog za sebou vydání části Homérova díla, bylo velkým přínosem, že mohl jet na studijní cestu do Itálie a Řecka. Zde si mohl prohloubit své znalosti v oblasti místní geografie, kartografie nebo historie antické poezie. Navíc díky této zkušenosti mohl více poznat kulturu jižních zemí Evropy.

Aby se středoškolský profesor mohl zúčastnit takové zahraniční akce, která byla časově náročná, musel získat finanční výpomoc. Proto obdržel ještě před ukončením prvního pololetí školního roku 1906/1907 stipendium ve výši 2000 korun.¹³⁰ Další finanční podporou bylo to, že během své cesty měl volný vstup do muzeí, galerií a národních památek na italském území.¹³¹ Samozřejmostí bylo také uvolnění z učitelského úvazku pro část školního roku 1907/1908.¹³²

Na studijní cestu se vydal 11. února 1908 a o dva dny později již byl v Benátkách, kde se setkal s ostatními účastníky. Překladatel Homéra Benátky znal již ze své dřívější cesty do Itálie, a proto se společně s kolegou Janem Hillerem

¹²⁶ V roce 1904 vyšla v Lidových novinách o jeho nově vydaném překladu inzerce s krátkým textem, který oznamoval, že díky tomuto překladateli mohou antického klasika číst i žáci měšťanských a obecních škol. Lidové noviny 12, č. 277, 1904, s. 3.

¹²⁷ HOMÉR, *Homéros. Příhody Odysseovy*, Praha 1904, str. IV.

¹²⁸ Václav SLÁDEK, *Homéros. Příhody Odysseovy*, Filologické listy 32, č. 6, s. 465-466.

¹²⁹ HOMÉROS, *Příhody Odysseovy*, Praha 1910, dále HOMÉROS *Příhody Odysseovy*, Praha 1922. Třetí opravené vydání.

¹³⁰ RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 11b, kart. č.16. Udělení stipendia na studijní cestu do Itálie a Řecka.

¹³¹ RMVM, RAV VM, inv. č. 57, kart.1. Průkazka opravňující ke vstupu do galerií a muzeí.

¹³² RMVM, RAV VM, inv. č. 557, kart. 16. Udělení dovolené pro druhou polovinu školního roku 1907/1908.

z Boskovic zaměřil na jiná severoitalská města. Jejich cesta vedla přes Padovu, Ferraru, Ravenu, Bolognu, Modenu nebo Piacenzu. Na konci měsíce února byl stipendista ve Florencii a od 1. března pobýval v Římě, kde strávil celý měsíc.¹³³

Poté se přesunul do Řecka, navštívil ostrov Korfu, město Patras a následně se přemístil do hlavního města, kde byl od 3. do 19. dubna. Athénské památky studoval pod vedením profesora Heberdeye. Taktéž navštěvoval jeho přednášky, stejně tak jako profesora Dörrpfelda. V Athénách ale onemocněl malárií, a nebyl tak schopný navštívit mys Sunion. O zážitky z Mykén, Nauplionu, Epidauru, Tyrinsu, Argosu, Tripolisu

a Kalamatu už se ale ošidit nenechal. Cesta po Peloponésu se konala ve druhé půlce měsíce dubna, ale i zde ho zradil jeho zdravotní stav. V Olympii byl již plně odkázán na lůžko, a nemohl se proto zúčastnit výpravy, kterou pořádal profesor Dörrfeld na Ithaku a Leukadu. Kvůli nemoci se musel vrátit do Itálie, kde se jeho stav výrazně zlepšil, ale důsledkem toho bylo, že v Řecku nenavštívil jím tolik obdivované Delfy či Tróju. Od 29. dubna do 17. května 1908 se nacházel v Neapoli a v jejím okolí, navštívil známé Pompeje či Paestum. A od poloviny května do konce tohoto měsíce pobýval na Sicílii.^{134 135}

Návštěva lokací, kde se odehrály nejslavnější historické události, a míst, která ve svých dílech zmiňovali antičtí básníci a prozaici, předčila Vaňorného očekávání. Cesta splnila svůj účel, když ve zprávě o své cestě konstatoval, že některé části v překladech Homéra, by bez této autopsie zůstaly temné. Stejně tak si profesor uvědomil, že i přes veškerou snahu nastudovat v domácích podmínkách památky jako řecká Akropolis nebo římské Forum nic se prožitku, když mohl daná místa osobně navštívit.¹³⁶

Po návratu do Vysokého Mýta se Otmar Vaňorný rozhodl, že se o své zkušenosti z cestování podělí i s širokou veřejností, a proto podnikl několik přednášek. V roce 1910 tak přednášel v Kostelci nad Orlicí na téma Pompejí¹³⁷ a v Pardubicích

¹³³ V každém městě strávila jiné množství času, ale co bylo důležité, prozkoumali „všechny památky antické, historické, umělecké, musea, univerzity a knihovny, v nichž našli jsme mnohdy vzácné rukopisy spisovatelů starověkých i klasiků vlašských a hojné památky po slavných mužích“. RMVM, RAV VM, inv. č. 557, kart. 16. Zpráva o studijní cestě do Itálie a Řecka r. 1908.

¹³⁴ *Citovaný pramen*

¹³⁵ Výsledky ze Zprávy o studijní cestě Vaňorného do Itálie a Řecka z roku 1908 zveřejnila ve své studii Alena Frolíková. Více Alena FROLÍKOVÁ, *Cesta Otmaru Vaňorného na jih (K 50. výročí úmrtí překladatele)*, Listy filologické, 1997, č. 1-2, s. 111-115.

¹³⁶ Doslovný přepis zprávy ohledně studijní cesty z roku 1908, pouze tedy její závěrečné části zveřejnila ve své studii A. FROLÍKOVÁ, *Cesta Otmaru...*, s.112-114.

¹³⁷ *Česká osvěta* 6, 1910, s. 61-62. Přednáška na téma „Pompeje zasypané a pak opět vykopané“.

na téma sicilských Syrakus.¹³⁸ Mezi lety 1910-1936 podnikl rychnovský rodák několik přednášek, které se svými tématy dotýkaly jeho zahraniční cesty na jih, antické vzdělanosti nebo metodiky jeho překladů. Tyto přednášky podnikal po celé české zemi např. v Litomyšli, Brně, Českých Budějovicích, Táboře, Třebíči nebo Velkém Meziříčí.¹³⁹

2. *Tibullův chvalo zpěv na Messalu r. 1911 a Vaňorného odborné články týkající se problematiky překladu u Homéra*

Po návratu ze studijní cesty se Otmar Vaňorný stále zabýval překlady antické literatury. V roce 1910 publikoval ve výroční zprávě vysokomýtského gymnázia část z Tibullových elegií, kde, jak sám tvrdil, bylo velké množství vlastních jmen a text tak považoval za náročný. I v případě tohoto překladu se odklonil od určitých zásad, která dříve publikoval. Jednalo se například o užívání jednoslabičných tvarů slovesa „být“ s tím, že nyní je aplikoval při tvoření mužské cézury.¹⁴⁰ O rok později, v roce 1911, zveřejnil opět ve výroční zprávě gymnázia Tibullův Chvalo zpěv na Messalu, aby jak sám v textu zmínil, mohl v budoucnu přeložit další jeho dílo. Zároveň zde upozornil na to, že to byl velmi těžký překlad, protože Tibullus byl neobratný římský básník. Jeho překlad ale musel ve své konečně být čtivý a znít *snesitelně*.¹⁴¹

Recenze na sebe nenechala dlouho čekat. V roce 1912 se k Vaňornému výkladu Tibula vyjádřil v Listech filologických Otakar Jiráni. Ten uznal, že se jednalo o kvalitní text s pár drobnými chybami, ale kromě toho vytknul středoškolskému profesorovi, že neopatřil výklad poznámkami, které by případným gymnazistům pomohli dílo více pochopit.¹⁴² Přesto, že vydání knihy bylo úspěšné, asi málokdo by tušil, že Otmar Vaňorný při překládání této římské lyriky bojoval s pochybností

¹³⁸ Vaňorný na členské schůzi východočeského odboru „vyličil vznik města, osady to založené Korinthskými, jeho rozvoj za Gelona a Dionysia, kdy dosáhlo největšího rozvoje a moci, jakož i konečný úpadek pod vládou římskou. Podal zajímavý obraz dnešních Syrakus, upozorňuje na památky dosud zachované, jako jest chrám Athénin, pramen Arethusa, zbytky nedobytného hradu Euryelos, oltář Hieronův 198 m dlouhý, 22 m široký. Překvapí každého pověstné lomy proměněné dnes v nádherné sady plné pomerančovníků, citronů a révy. – Přednáška byla zajímavá obsahem i krásným líčením.“ *Věstník českých profesorů* 17, č. 4, 1909, s. 142.

¹³⁹ K některým přednáškám si psal své vlastní rukopisy např. *Moderní prosodie, Přízvuk, O výrazech předložkových či Mluvnice*. V. SEKOTOVÁ, *Literární pozůstalost...*, s. 108.

¹⁴⁰ Otmar VAŇORNÝ, *Ukázky přízvuchného překladu elegií Tibullových*, XXXI. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1909/1910, Vysoké Mýto 1910, s. 3.

¹⁴¹ Otmar Vaňorný, *Chvalo zpěv na Messalu. Panegyricus Messalae*, XXXII. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1910/1911, Vysoké Mýto 1911, s. 11-15.

¹⁴² Otakar JIRÁNI, *Vaňorného překlad Chvalo zpěvu na Messalu*, *Listy filologické* 39, 1912, s. 155-156.

způsobenou jeho názorem, že římská lyrika není tak cenná jako antické tragédie nebo Homér. Překlad se mu tak zdál strojený, afektovaný, nevystihující ducha originálu. Tak se mu to jevilo ale pouze do té doby, než se obrátil na spisovatele J. S. Machara, ve kterém našel věrného příznivce. Jeho podpurná slova plná chvály ho donutila Tibullův překlad dokončit.¹⁴³

Jednalo se ale pouze o vydání Tibulla ve výročních zprávách vysokomýtského gymnázia. K ucelenějšímu vydání římského elegika nedošlo, protože někdy okolo roku 1914 byl osloven profesorem Josefem Králem, aby přeložil pro Českou akademii vědy, slovesnosti a umění Homérovu Iliadu.¹⁴⁴ Z tohoto důvodu žádal Otmar Vaňorný zemskou školní radu, aby dostal úplnou nebo alespoň částečnou dovolenou pro školní rok 1914/1915. Byl si vědomý, že taková práce vyžaduje velké množství času, trpělivosti a chápal náročnost úkolu. Toto rozsáhlé dílo obsahovalo velké množství slov, které do češtiny nebyly dosud přeloženy.¹⁴⁵ Ale i přesto nebylo vyhověno jeho žádosti o dovolenou a nebyl mu snížen učitelský úvazek. Ve školním roce 1914/1915 vyučoval 16 hodin týdně a v roce následujícím 14 hodin týdně.¹⁴⁶

Je zajímavé, že původně byl filologem Josefem Králem vyzván k tomu, aby přeložil Iliadu a nikoliv Odysseu, jejíž část již předtím publikoval. Iliada se vysokomýtskému profesorovi zdála příliš násilná kvůli vysokému obsahu bojových scén. Uměl si spíše představit, že by přeložil pouze určitý výtah, který by obsahoval ty nejkrásnější pasáže celého eposu.¹⁴⁷ I přes Královu pobídku Vaňorný pokračoval v překladu Odysseje. Výsledky práce na sebe nenechaly dlouho čekat. První zpěv z Homérova eposu nesoucí název „Ukázka překladu Homérovy Odysseie“ byl

¹⁴³ Eva STEHLÍKOVÁ, *Korespondence Otmarova Vaňorného s Josefem Svatoplukem Macharem*, Listy filologické CXX, č. 1-2, 1997, s. 119. Jedná se o přepis dopisu, který napsal Vaňorný Macharovi 13. listopadu 1910.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 120. Jedná se o přepis dopisu, který napsal Vaňorný Macharovi 13. listopadu 1910.

¹⁴⁵ „*kvůli vědeckým pracím udělení dovolenou, ne-li úplnou, tedy alespoň poloviční, na první pololetí školního roku 1914/15. Byl před časem vyzván od pana dvorního rady, profesora doktora Josefa Krále, k překladu Homéra pro Českou akademii pro vědy, slovesnost a umění, věnoval se této práci s plnou horlivostí. Ale při svědomitém vykonávání všech povinností není možná, tak velikému úkolu dostáti. Překlad sám, který býval životním úkolem mnohých překladatelů, vyžaduje zajisté nejen dlouhého času a neobyčejné pile, nýbrž i svěží mysl, nevyčerpané jiným pracemi, zvláště tak namáhavými a rozčilujícími, jako jsou povinnosti školní. Ale ku překladu Homéra jest potřeba konati též hojně práce vědecké, které samy bývají předmětem odborných studií, jako jest úprava textu, záhady starožitnické, etymologické a jiné a jiné. Vedle toho jest potřeba nově tvořit celou řadu složených slov, jakých jest u Homéra veliké množství a dosud nejsou vhodně přeloženy do jazyka českého. Žadatel dosud nikdy se neucházel ani o nejmenší úlevu ke svým pracím, nýbrž míval po všecka leta plný počet hodin.*“ RMVM, RAV VM, inv. č. 33, kart. 1. Žádost o dovolenou z důvodů vědeckých pro školní rok 1914-1915.

¹⁴⁶ Viz tabulka

¹⁴⁷ E. STEHLÍKOVÁ, *Korespondence...*, s. 120. Jedná se o přepis dopisu, který napsal Vaňorný Macharovi 13. listopadu 1910.

uveřejněn ve výroční zprávě vysokomýtského gymnázia v roce 1915. Tato část obsahovala verše ze schůze bohů a návštěvu Athény u Telemacha. Zároveň upozornil na to, že se během překladu odchýlil od některých zásad, které publikoval v pravidlech vydaných v roce 1896. Nezmínil přesně o které se jedná, pouze to, že se záměrně vyhýbal pětislabičným slovům. Upozornil také na to, že toto není konečná podoba překladu.¹⁴⁸

V roce 1916 vyšla v Listech filologických reakce na uveřejněnou ukázkou z Homérový Odysseie. Recenzent Josef Straka označil překladatelovo dílo za správné, a to jak po stránce metrické, tak věcné. Ale upozornil na několik míst, kde byl překlad poněkud méně plynulý. Také nastínil problematiku jednotvárnosti veršů, která podle jeho názoru vznikla kvůli velkému užití trojslabičných slov.¹⁴⁹ Oproti tomuto básník Antonín Klášterský, jemuž Vaňorný zaslal ukázkou z Homérových veršů, se v roce 1916 vyjádřil o verších pouze v pozitivním smyslu. Byl také potěšen tím, že se v budoucnu konečně dočká díla, které bude oproštěno od filologické pedanterie a tíhy.¹⁵⁰

Po vydání prvního zpěvu následovalo několik odborných článků, které se věnovali problematice překladu Homérova díla. V roce 1918 vyšla v periodiku Naše řeč studie s názvem „Slovo o překládání,“ kde se Otmar Vaňorný snažil vysvětlit své zásady, kterými se řídil při překladu Odysseje.

Hned v počátku upozornil, že každé básnické dílo je uměleckým počinem, a proto by překlad měl být uměleckého charakteru. Zároveň konstatoval, že překlady nejsou pro filology, ale pro laickou veřejnost, která nezná jazyk. Klasický filolog jazyk zná, nepotřebuje tak překlad, protože rozumí originálu, tj. pramenu. Kromě toho by překlad měl působit na čtenáře stejně tak, jako tomu bylo v době, kdy dílo vzniklo. Samozřejmostí bylo, že chtěl, aby byl text srozumitelný, přirozený, plynulý, ale co je důležité měl být vypracovaný jako originál, nikoliv jako překlad. S tím, že měl vystihnout podstatu českého ducha a nepřičít se tomuto jazyku. Proto se při tvorbě Odyssey pomocí přízvučného hexametru snažil, co nejvíce přiblížit mluvené češtině

¹⁴⁸ „zvláště by mi bylo vítáno, kdyby mi byly označeny chyby jakéhokoliv druhu, které budou nalezeny. Jde mi o to, aby překlad byl dobrý. Ovšem tato ukáзка není definitivní; ještě mnoho a mnoho bude změněno.“ Otmar VAŇORNÝ, Ukáзка z překladu Homérový Odysseie. Část I. zpěvu, XXXVI. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia za školní rok 1914/1915, Vysoké Mýto 1915, s. 3-8.

¹⁴⁹ Josef STRAKA, *Hlídky programů středních škol*, Listy filologické 43, č. 1, s. 68-70.

¹⁵⁰ Antonín Klášterský napsal, že je potěšen, že vznikne překlad „pustý vsí té filologické pedanterie a tíhy, aby tak jen ryzí svou velkolepou poezií mluvil k srdci“. Zároveň Vaňorného překlad označil, kromě pár malých připomínek, za „krásný, lahodný a plynulý, rytmicky správný a poetický“. RMVM, RAV VM, inv. č. 751, kart. 19. Dopis napsaný 1. září 1916 v Praze na Smíchově.

a zachovat co nejprostší slovosled. Ten byl typický pro řeckou mluvenou řeč a jednoduchou prózu. Při překladu ale nebyl schopen toto pravidlo vždy dodržet, a to i přesto, že pro Homéra to byl charakteristický rys. Homérovy básně byly totiž určeny pro přednes, a tak nebyl dáván prostor strojené mluvě. I přesto se překladatel snažil do této prostoty vnést básnické zbarvení, protože Homérova báseň obsahuje velké množství dramatických situací, zachycuje emoční vypětí i duševní rozpoložení. Pro článek proto zvolil ukázkou, která má tento dramatický podkres (zpěv XXIV, verš 5-88), kdy služka oznamuje Penelope, že Odysseus se vrátil domů a pobil přítom všechny její nápadníky.¹⁵¹

V dalším Vaňorného článku „O překladech stejných míst u Homéra“, který vyšel v roce 1918 v Listech filologických se překladatel snažil nastínit problematiku toho, že postupem času se určité výrazy, verše či spojení veršů ustálily natolik, že se objevovaly v různých dalších dílech v nezměněné podobě. Ve vztahu k Homérovi se snažil vysvětlit, že některá místa lze v jeho díle překládat stále stejně jako např. přísahy, formální verše či epitheta. Ale jsou i části, kdy tak postupovat nelze, protože překladatel musí brát více v potaz básníkovo umělecké vyjádření. A právě na tyto stejné části se zaměřil ve svém článku.¹⁵² Kromě toho si také na konci článku položil otázku, proč je v české společnosti kladen takový důraz na doslovnost překladu.¹⁵³ Podle něj se veškerá hodnocení překládaných děl soustředí pouze na gramatiku a metriku, ale nikdo si již neklade otázku, zda byl správně vystihnut duch originálu.¹⁵⁴

Ve stejném roce jako *Odyssea* vyšel v časopise Lumír Vaňorného článek s názvem „Homérský klid“, který měl nefilologickou veřejnost seznámit s tím, jak správně číst a chápat Homérovo dílo. Zaměřil se například na to, aby čtenářům vysvětlil, jak je možné, že autor antického eposu dokázal udržet ve čtenářovi napětí, i když se nejednalo o dílo, které obsahovalo více než 12.000 veršů navíc bez bohatých událostních scén.¹⁵⁵

¹⁵¹ Otmar VAŇORNÝ, *Slovo o překládání*, Naše řeč II, č. 9, 1918, s. 257-263.

¹⁵² Otmar VAŇORNÝ, *O překladech stejných míst u Homéra*, Listy filologické 45, č. 1, 1918, s. 9-11.

¹⁵³ Ohledně doslovnosti překladu zmiňuje Antonína Škodu, který přeložil Homérova Odysseu pomocí časoměrného hexametru navíc tak, že zcela zachoval metrum originálu. S úpravou překladů gymnaziálnímu řediteli v Příbrami pomáhal dr. Antonín Kvíčala. HOMEROVA *Odysseia*, díl I., rok 1902, str. XVI.-XVII, překlad Antonín Škoda.

¹⁵⁴ Otmar VAŇORNÝ, *O překladech stejných míst u Homéra*, Listy filologické 45, č. 3-4, 1918, s. 146-147.

¹⁵⁵ Otmar VAŇORNÝ, *Homérský klid*, Lumír 48, 1921, s. 39-49.

V roce 1919 pak vyšel v časopise Lumír článek Arné Nováka s názvem „Návrat k Odysseii“. Součástí byl Vaňorného překlad, přesněji část z pátého zpěvu eposu, kde se rozhodlo o Odysseově odchodu od Kalypsó. Arné Novák v úvodu nastínil několik důležitých myšlenek o překládání antického básníka nejenom z celosvětového hlediska, ale zaměřil se i na osobnost samotného překladatele. Zdůraznil, že každá generace by si měla přebásnit velikány literatury po svém s ohledem na názorové i umělecké stanovisko doby, ve které žije. Kromě toho by také překlad díla měl brát ohled na výrazové prostředky své doby. Ve vztahu k Vaňornému zmínil přízvucnou prosodii, ale i to, že doufá, že tento nový živější a více češtinu respektující překlad si najde konečně své čtenáře.¹⁵⁶

Dalším Vaňorného článkem věnujícím se řeckému básníkovi byla studie vydaná v roce 1921 „Básnictví Homérovo a moderní“. Zde se učitel gymnázia snažil více zaměřit na rozdíly mezi moderním a starověkým básníkem. Nejprve se věnoval tematice popisů u Homéra. Ty podle něj básník využíval k tomu, aby vyjádřil účel (často psychologického rázu) nebo důvod, nikoliv aby pouze popsal předmět. Pro samotný popis pak básník většinou využíval jiné prostředky např. výrazový přívlastek nebo naznačil účinek, úvahu nebo využil jiných možností.¹⁵⁷ Další částí článku byl popis mentálního rozpoložení, tak jak k němu přistupoval Homér. Ten psychologickou podstatu postav popisoval tak, že duševní pohnutky člověka projevil skrz jeho fyzický vzhled např. záblesk v očích či změna hlasu.¹⁵⁸ Dále se Otmar Vaňorný vcelku obsáhle věnoval tématu, jak Homér udržoval napětí u čtenáře nebo jak ho zvyšoval. Jedním z nich byl neočekávaný vývoj děje nebo utajení dějového konce. Tyto a jiné metody Vaňorný označoval jako duševní poměr mezi básníkem a posluchačem. Také popsal tzv. retardaci nebo odsunování děje např. tím, že do některých scén básník přidal dlouhou epizodu nebo využil překvapení či nejistoty v příběhu. Podle překladatele mohl také básník využít tzv. kontrastu, kdy napětí zvýšil tím, že proti sobě postavil dva protichůdné charaktery jako věrného člověka a zrádce. Ohledně eskalace děje uvedl také tzv. tragickou ironii. Tehdy básník osobám v knize dával do úst slova, kterým oni sami rozumí jinak než čtenář, který zná situaci ze všech stran.¹⁵⁹

¹⁵⁶ Arné NOVÁK, *Návrat k Odysseii*, Lumír 47, č. 3, 1919, s. 119-127.

¹⁵⁷ Otmar VAŇORNÝ, *Básnictví Homérovo a moderní*, Naše doba 28, 1921, s. 597-601.

¹⁵⁸ *Tamtéž*, s. 601-603.

¹⁵⁹ *Tamtéž*, s. 684-686.

V neposlední řadě se Otmar Vaňorný zabýval zásahem bohů do děje a jejich vlivem na lidské osudy. Rozebíral současnost dějových linek u Homéra, pro kterého bylo typické to, že když děj popisoval, tak pouze z krátkodobého hlediska.¹⁶⁰ Dále vysvětlil, proč se v Homérově příběhu může stát, že čtenář je svědkem určitých nepravděpodobných či těžko vysvětlitelných událostí jako např. to, že Telemachos ač často pobýval doma najednou odjede a nikdo ani matka si toho nevšimne. Otmar Vaňorný za tím viděl *poetickou příčinu*, díky které mohl básník mnohem lépe vylíčit situaci a popsat dojmy. Další části v básni, které se mohly jevit, jako že je psal někdo jiný než Homér, si vysvětloval jako součást tvůrčího procesu spisovatele nikoliv jako něco, co dokazuje, to že báseň není jednotná.¹⁶¹ Poslední část věnoval potom opakování stejných slov v krátké době za sebou.¹⁶²

V roce 1921 v časopise *Cesta* vyšel ještě poslední článek s názvem „Duševní záhady u Homéra,“ který měl čtenářům nefilologům pomoci správně pochopit výklad *Odyssey*. Jednalo se o upřesnění souvislostí, o hledání důvodů, proč byla Penelope v takovém duševním rozpoložení, když se její muž vrátil domů. Kromě ukázky veršů (XIX. zpěv) se Vaňorný snažil především o to, aby čtenář pochopil správně celé dílo. Nezapomněl připomenout, že báseň byla psaná pro přednes, který často vedl samotný básník, který věděl, jak správně vyjádřit napětí a emoce osob, a to v každé části básně. Kromě toho také vysokomýtský profesor nadnesl problematiku rychlého čtení, které nevede k tomu, aby dotyčný více o čteném díle přemýšlel. A v neposlední řadě také zmínil technické parametry nového vydání Homéra. Vaňorný se prosazoval o to, aby se v textu tam, kde to bylo potřeba, udělala jednořádková pauza. Byl to rozdíl oproti dřívějšímu tištění hexametrů v jednom odstavci. Chtěl tím tak suplovat to, co dříve

¹⁶⁰ *Tamtéž*, s.755-759.

¹⁶¹ Zde velice pravděpodobně narážel na problematiku toho, zda je *Odyssea* dílem jednoho nebo více autorů, o čemž se v 19. století i ve 20. století vedly spory. V roce 1921 moderní badatelé tvrdili, že *Ilias* a *Odyssea* jsou uměle vytvořené básně, které pochází od geniálního autora. Pouze si nebyli jistí, zda každý ten epos měl stejného tvůrce. Takto se vyjádřil Otmar Vaňorný ve studii o Homérském klidu, s tím, že se nechce ve svém článku pouštět do hlubší diskuse ohledně této problematiky. Otmar VAŇORNÝ, *Homérský klid*, *Lumír* 48, č.1-2, 1921, s. 40. Nebo srov. úvod HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, díl I., 1902, s. XVI.-XVII, přeložil Antonín Škoda.

V roce 1921 moderní badatelé tvrdili, že *Ilias* a *Odyssea* je uměle vytvořená báseň, která pochází od geniálního autora. Pouze si nebyli jistí, zda každý ten epos má stejného tvůrce. Takto se vyjádřil Otmar Vaňorný ve studii o Homérském klidu, s tím, že se nechce ve svém článku pouštět do hlubší diskuse ohledně této problematiky. Otmar VAŇORNÝ, *Homérský klid*, *Lumír* 48, č.1-2, 1921, s. 40. Více pro srovnání tohoto tématu nabízí např. úvod Antonína Škody k překladu Homérovy *Odyssee* z roku 1902.

¹⁶² O. VAŇORNÝ, *Básnictví...*, s. 597-601.

vykonával přednášeč, tedy přerušeni při četbě.¹⁶³ Kromě toho také ve vydání *Odysseje* odstranil dělení na zpěvy a číslování veršů. To v eposu zavedli až alexandrijští učenci, aby mohli lépe studovat filologickou stránku díla. Vaňorný to považoval za zbytečné.¹⁶⁴

Všechny tyto jeho studie jsou pouze důkazem toho, že Vaňorný ke své práci přistupoval velmi zodpovědně. Chtěl čtenářům nejenom předložit kvalitně přeložené dílo, ale také pomocí jeho odborných článků dovysvětlit, proč k textu takto přistupoval.

Vydání Homérový Odyssey r. 1921

V roce 1921 pak konečně došlo k vydání Homérový *Odyssey* ve Vaňorného překladu. Knihu vydal Jan Laichter v Praze. Jednalo se o první velkou antickou báseň přeloženou přízvucným hexametrem. Proto byla také součástí kapitola s názvem „Pokyny neoborníkům, jak číst hexametru“. Ta opět zdůrazňovala, že hexametru je řecký verš, jehož základem je měření slabik dle časové délky, což svým způsobem odpovídá časoměři. Ta se ale nehodí k našemu jazyku, protože porušuje přízvuk. Proto v úvodu *Odysseye* zveřejnil pokyny, jak správně číst tento druh hexametru. K ukázce si zvolil I. zpěv. Slabiky, na kterých je přirozený český přízvuk nechal vytisknout tučným písmem. Také zdůraznil, že text se nesmí číst nepřetržitě, ale musí se v něm udělat přestávka, ta je docílena pomocí tzv. cézury. Ty a rozluky musí být v hexametru vždy přísně zachovány, jinak by hexametru pozbyl svého obsahového i formálního rázu.¹⁶⁵

Nově vydaný epos byl opatřen kvalitně a odborně vypracovaným úvodem, se kterým Vaňornému pomáhali mnozí jeho známí a kolegové jako např. univerzitní profesor Fr. Groh, Fr. Novotný, Antonín Kolář, nebo prof. Dr. F. X. Šalda. Dále také básníci jako J. S. Machar nebo Antonín Klášterský¹⁶⁶. V epilogu *Odysseye* vyjádřil

¹⁶³ Otmar VAŇORNÝ, *Duševní záhady u Homéra. Pokus o výklad Odysseovy rozmluvy s Pénélopeiou v XIX. Zpěvu Odysseye*), Cesta IV, č. 5, s. 81-83, 1921. dále Cesta IV, č. 6, s. 97-99, 1921 a Cesta IV, č. 7, s. 111-112, 1921.

¹⁶⁴ E. STEHLÍKOVÁ, *Korespondence...*, str. 122.

¹⁶⁵ HOMÉROS, *Homérová Odysseia*, Praha 1921, s. XXXIII.-XXXVI. Pokyny neoborníkům jak, číst hexametru.

¹⁶⁶ Také Antonín Klášterský, poté co z Vaňorného laskavého příkazu obdržel od Laichteraova nakladatelství nový výtisk *Odysseye*, vyjádřil v dopise Vaňornému své velké uznání za jeho překlad. „*Váš překlad je krásné a veliké dílo, za něž Vám nemůžeme býti ani dost vděčni; Věřte mi, že se na Vaši práci dívám s upřímným nadšením a obdivem, jak se Vám zdařilo podati vše, tak vkusně, barvitě i plasticky a přitom, a to hlavně platí, tak nenuceně a jasně! Ano to je báseň, již může číst, již porozumět*

Otmar Vaňorný velké díky profesorovi Arné Novákovi.¹⁶⁷ Ten mu napomáhal s překladem Homéra. Nechával si zasílat úryvky z veršů, deskriptivní partie, dialogické části, výpravné úryvky a v neposlední řadě mu také pomohl zpracovat úvod k novému vydání.¹⁶⁸

Recenze v tisku na sebe nenechaly dlouho čekat. V periodiku Zlatá Praha v roce 1922 vyšel článek, který ocenil Vaňorného čistý, pečlivý a vkusný překlad, který byl navíc zbaven dřívějšího rozdělení díla podle alexandrijských učenců. Kromě toho také ohodnotil vynikající a psychologicky propracované parafrázování myšlenek, kterým porozumí i ten, kdo neabsolvoval humanistické gymnázium.¹⁶⁹

V roce 1922 pak vyšla v Lidových novinách recenze Arné Nováka. Literární historik zde ocenil Vaňorného *živý a kvetoucí jazyk bez různých zruďných archaismů*, ale také *melodický spád díla*. V poslední části recenzent dokonce apeloval na ministra školství k tomu, aby poslal do Vysokého Mýta dalšího učitele latiny a řečtiny, aby se čtenáři v budoucnu dočkali i překladu Iliady.¹⁷⁰ Jelikož Arné Novák byl úzkým spolupracovníkem Vaňorného, který mu s textem pomáhal, je potřebovat konstatovat, že by špatným hodnocením tohoto díla kritizoval částečně i sám sebe.

V roce 1922 se k novému vydání Odysseje vyjádřil i klasický filolog, tehdy teprve dvaceti šestiletý Ferdinand Stiebitz. Po různých recenzích uveřejněných v novinách se jednalo o první studii, která vyšla v odborném filologickém časopise.

může každý a každý se jí opájeti“. RMVM, RAV VM, inv. č. 751, kart. 19, dopis datovaný 19. prosince 1921 v Praze na Smíchově.

¹⁶⁷ „Jemu hlavně děkuji za zdar svého díla, poněvadž má o ně zásluhy největší, a mohu, ačli on sám dovolí, nazvat jej svým spolupracovníkem. Po pravdě a s díky tvrdím, že nebýt profesora Arne Nováka, nebylo by ani mého překladu Odysseie.“, HOMÉROS, Homérova Odysseia, Praha 1921, str. 490.

¹⁶⁸ RMVM, RAV VM, inv. č. 819, kart. 21. Dopis napsaný Arné Novákem 15.11.1916.

¹⁶⁹ „životní dílo klasického filologa znamenitě obeznameného s technikou přízvučného šestiměru. Nadto však šlo překladateli o podání opravdové básnické parafráze věčného díla neznámého zoida či zoidů, pěvců podivuhodně vyrovnané techniky veršové i vyprávěcí. Pečlivé úvahy při tvoření malebných a úhrnných epithet, zcela uvážené rozdělení eposu v díly, bez ohledu na dělení alexandrijských učenců, zachycení toho svěže lidského tónu, jenž je osobitým kouzlem tohoto uměle upleteného řeckého ardila proti homofonii boji zvučící Iliady, výborné, psychologicky pravděpodobné frasování myšlenek tak skvěle srozumitelných duchům prostým i kultivovaným, dnes jako před půl třetím tisícem let, athénskému řemeslníkovi jako Platonovi, Göthovi jako studentovi, to jsou veliké přednosti čistého, pečlivého a vkusného překladu, opatřeného v úvodu a doslovu vším, co odstraní poslední námitky, že by knihu nemohl vzít do ruky ten, kdo neprošel ne vždy vřidnou palaestrou humanistických gymnasií.“ Zlatá Praha 38, č. 47-48, 1. 2. 1922, s. 486.

¹⁷⁰ „úspěch, o němž se dosavadním homérským překladatelům v Čechách ani nezdálo. Že píše živým a kvetoucím jazykem bez zruďných archaismů a školometských pitvorností, že jeho přízvučný hexametr má melodický spád a přirozený vděk pravého verše výpravného, že jeho sloh vyrostl na nivách pokročilé české poesie, za to vše neodvažujeme se Otmara Vaňorného velebiti; u spisovatele jeho úroveň rozumí se to přece samo sebou. Jeho Odysseia je díle celého čtvrtstoletí... jakým úsilím je dovedl vyplniti překladatel-básník, jenž v sobě nejprve musil, v sobě samém přemoci překladatele-filologa!“ Lidové noviny 30, č. 103, 26. 2. 1922, s. 7.

Stiebitz, ač se snažil hned v počátku vše nasměřovat tak, že se jednalo o dílo muže, který mu zasvětil celý svůj život, a proto by bylo těžké ho hodnotit, se neubráníl vcelku negativní kritice. Jako pozitivum vnímal technické a psychologické zpracování díla, vynikající věcné znalosti i metriku.¹⁷¹

Článek uveřejněný v Lidových novinách v roce 1922 ocenil literární, vědeckou, výrazovou i metrickou hodnotu Vaňorného překladu Odysseje. V návaznosti na Stiebitzovu kritiku, ale parafrázoval, že Vaňorný popřel teoreticky i prakticky slohovou zásadu homérského klidu, který byl vždy pokládán za jeho umělecký výraz. Což se projevilo ve snaze vyjádřit i nejmenší citový záchvěv. Dialogy v díle se dostaly do popředí a z Homérova díla se tak stalo drama, čímž se ztratil Homérův epický duch.¹⁷²

Ještě před prvním uceleným vydáním Homéra, Vaňorný udělal velké množství kroků k tomu, aby budoucím čtenářům vysvětlil, jak pochopit jeho překlad. Tato Stiebitzova negativní kritika měla určitě své opodstatnění, ale Vaňorný se nikdy netajil tím, že chtěl přeložit Homéra pro všechny čtenáře i pro ty, kteří nemají filologické vzdělání. A tomu uzpůsobil celé dílo. Jeho překlad měl přiblížit dávnou dobu antické poezie i těm, kteří nebyli erudováni na humanistických gymnáziích. V Homérově době byla poezie produkcí aristokratů pro aristokraty a nikdo se nezabýval tím, že zbytek obyvatelstva neuměl číst a tím pádem neměl k dílu přístup. Kromě toho doslovný překlad Homérovy Odysseje, podle vysokomýtského učitele, v jeho době ani nebyl možný, protože pro některé pojmy dříve básníkům chyběla slova.¹⁷³

Negativní recenze překladů byly ale vždy spíše sporadické. Čím byl Otmar Vaňorný starší, zkušenější, tím méně měl okolo sebe osob, které by na tomto poli obstát více než on. O tom, že se jednalo o díle velmi čtené, svědčilo i velké množství dochované korespondence, kterou Otmar Vaňorný obdržel a která

¹⁷¹ Ferdinand STIEBITZ, *Homérova Odysseia*, Listy filologické 49, č. 4-5, str. 238-244, 1922.

¹⁷² „Vysokomýtský mistr, sám povaha vznětlivá, ano výbušná, popírá teoreticky i prakticky slohovou zásadu homérského klidu, jenž v minulosti i v přítomnosti byl vždy pokládán za příznačný umělecký výraz Homérův. V důsledku toho snaží se všemi prostředky vyjádřiti – a to syntakticky, ba i graficky – i nejmenší citový záchvěv.“ Lidové noviny 30, č. 609, 5. 12. 1922, s. 7.

¹⁷³ v antice bylo básnictví vlastně produkcí aristokratů pro aristokraty. Lid sám číst neuměl a ostatně „odi profanum vulgus“ – o popularitu se antičtí básníci nestarali“ RMVM, RAV VM, inv. č. 489B, kart. 15, výstřížek z Rozpravy Aventina V., č. 16, 16. leden 1930, dále výstřížek z Rozpravy Aventina V., č. 16, 16. leden 1930.

nešetřila chválou. Z velké části se také jednalo o jeho žáky nebo o kantory, kteří jeho dílo předčítali svým studentům.¹⁷⁴¹⁷⁵

Poněkud smutným paradoxem bylo pozdější vydání Homérovy Odyssey v roce 1956. Na začátku tohoto tisku bylo uvedeno, že se jedná o překlad Otmara Vaňorného a Ferdinanda Stiebitze.¹⁷⁶ Dílo mělo údajně vyjít s tím, že hexametry vysokomýtského profesora se nebudou vůbec měnit. Takto to uvedla dcera Otmara Vaňorného Zdeňka. Tak se ale nestalo.¹⁷⁷ Dědičku autorských práv vydání Odysseje z roku 1956 pohoršilo. Pokusila se situaci řešit s nakladatelstvím, ovšem bezúspěšně. Ona sama se obrátila o pomoc na řadu institucí jako např. na Kruh překladatelů či Svaz spisovatelů ovšem bezvýsledně. Není divu že dílo, které mělo být lehce upraveným překladem jejího otce, u ní vzbudilo silné emoce. Z celé knihy zůstala zachována přibližně jedna pětina Vaňorného původního překladu. O která místa se jednalo, si dcera známého překladatele dokonce do nového vydání poznačila. Ferdinand Stiebitz se snažil o překlad, který by pozbyl Vaňorného expresivnosti, jeho dramatičnosti a realističnosti. To, díky čemu se Homérova Odyssea dostala do podvědomí široké veřejnosti, bylo odstraněno a již se to nepodařilo nikdy vrátit zpátky. Pokusil se o to ještě Rudolf Mertlík, když text v roce 1967 zredigoval. Vzniklo z toho ale pouze dílo, které bylo tvořeno Vaňorného překladem, Stiebitzových přepracováním a Mertlíkovou revizí, tak se o něm alespoň vyjádřila klasická filoložka Eva Stehlíková.¹⁷⁸

V 50. a 60. letech se sice Vaňorného překlady mohly jevit společnosti již jako překonané. I on sám vždy ve svých odborných textech i doslovecích velmi často zmiňoval, že překlad díla tak starého jako jsou antičtí klasikové, má odrážet dobu, ve které překladatel žije. Díky tomu se eposy mohly dostat do povědomí široké

¹⁷⁴ Profesor Antonín Kolář napsal Vaňornému 19. prosince 1921 dopise, kde stálo, že: „lituji, že nemohu stisknout ruku osobně. Také ve škole způsobil Váš překlad mnoho radosti. Předčítám z něho některé partie v septimě a hoši poslouchají, ani nedutají a já nevím, kdy mám přestat. Takové kouzlo pravé poezie z něho vane!“ RMVM, RAV VM, inv. č. 754, kart. 19. Dopis 19. prosince 1921.

¹⁷⁵ Jeden z osobně podepsaných výtisků Vaňorný věnoval také prezidentovi T. G. Masarykovi. RMVM, RAV VM, inv. č. 583, kart. 17. Dopis z Kanceláře prezidenta republiky z 29. prosince 1921.

¹⁷⁶ HOMÉR, *Odysseia*, Praha 1956.

¹⁷⁷ Samotná Zdeňka Vaňorná do vydání Odyssey z roku 1956 ručně vepsala pár řádků, kde naznačila, co si o novém vydání myslí: „svolení k novému vydání bylo dáno s podmínkou, že hexametry OV se nebudou vůbec měnit. Namísto otcova překladu, který je dnes považován za klasický, vyšlo toto vydání, v němž z otcova díla nezůstal „kámen na kameni“, na stránkách najedeme nejvýše 3-4 řádky – jsou to ony nepodškrtnané – z původních otcových veršů, ostatní „upravil“ F. Stiebitz, aniž by si k tomu vyžádal od kohokoliv svolení.“¹⁷⁷

¹⁷⁸ STEHLÍKOVÁ Eva, *Habent sua fata libelli aneb co zbylo z překladatele*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, str. 146.

veřejnosti. Proto možná Ferdinand Stiebitz přistoupil k takovému řešení, ač jak uvedla Zdeňka Vaňorná, bylo to proti dohodě, kterou spolu uzavřeli.

Je pravda, že v těchto nových filologických překladech nelze hledat pouze snahu uškodit, tak jak to vnímala Vaňorného dcera, ale spíše snahu dojít k perfektnímu překladu respektujícím všechna filologická pravidla.¹⁷⁹ Je pochopitelné, že Ferdinandu Stiebitzovi nevyhovovalo, že Homéros byl ve Vaňorného pojetí překládán příliš živě a dramaticky. Je ale potřeba si uvědomit, že zatím byly stovky hodin námahy odpracované skrz desetiletí. Vše bylo do detailu propracované, prodiskutováno s mnoha odborníky a opřené o léta praxe. Tím, že překlad Ferdinand Stiebitz pouze poupravil a nevypracoval zcela nový, odstranil tím tak ducha původního překladatele, tedy Vaňorného.

Vydání Homérovy Iliady r. 1926

Vydání Odyssey bylo odrazovým můstkem k tomu, aby se Otmar Vaňorný mohl pustit do dalšího překladu Homéra. Na Iliadě pracoval již v létě roku 1922.¹⁸⁰ Stejně jako dříve i tentokrát vyšla v Laichterově nakladatelství nejprve část básně, a to opět v edici Žeň z literatur. Jednalo se o „Achilleovu Pomstu“, která byla vydána roce 1923. Relativně tenká publikace obsahovala úryvek z Iliady, který popisoval Patroklovo válčení se zapůjčenou zbrojí jeho přítele Achillea a následující události: Patroklova smrt, jeho pohřeb, smrt trojského hrdiny Hektora a vydání jeho ostatků králi Priamovi.¹⁸¹

Nejpodrobnější recenzi v odborném filologickém tisku opět napsal Ferdinand Stiebitz. Ten hned v úvodu označil překlad za kvalitní a mnohem lepší než Homérovu Odysseu. Podle něj to bylo z toho důvodu, že samotná báseň je mnohem umělečtější a děj je soustředěnější a rušnější. Překlad díky tomu působil mnohem více vyrovnaněji

¹⁷⁹ *tamtéž*

¹⁸⁰ V červenci roku 1922 píše Arné Novák svému příteli Otmaru Vaňornému dopis, kde napsal, že pro něj „bylo zvláštním uspokojením, že došla již druhého vydání roztomilá knížečka, která se osvědčila spolehlivým poslem celé české Odysseje a jsem přesvědčen, že i Váš velký klasický překlad nás brzy pozdraví v novém vydání, jak mně při tom těší, že souběžně s tím postupuje také překlad „Iliady“! Prof. Fink ze své milé návštěvy v Proseči mně pověděl jednak, že překlad Iliady „z první ruky“ jest již hotov, jednak že i pro příští rok máte dovolenou skoro zaručenou...“, RAV VM, inv. č. 819, kart. 21. Dopis ze dne 18. 7. 1922.

¹⁸¹ HOMÉROS, *Achilleova Pomsta*, Praha 1923. Přeloženo z řeckého originálu.

a dokonaleji. Recenzent ale hned záhy vytkl Vaňornému používání nevhodných slov a obrátů, vytváření uměle působících míst, přílišnou interpunkci či chyby v tisku.¹⁸²

O tři roky později, v roce 1926, pak došlo k vydání Iliady. V doslovu knihy autor překladu nastínil, že k překladu takového díla se dostal až po velmi dlouhé přípravě. Znovu bral při převodech veršů ohled na duševní stránku věci, charakter osob i celou situaci. Uznal, že se potýkal s problematikou, jak vyjádřit slova, tak aby tomu rozuměl každý Čech, i ten, co se nikdy neučil řečtině. Zároveň si také uvědomil, že Homéra nelze přeložit tak, aby zcela odpovídal originálu. Vždy v něm bude vidět otisk překladatelovi osobnosti.¹⁸³

V epilogu opět poděkoval všem, kdo mu s překladem pomáhali např. Dr. Fr. Groh, Otakar Jiráni, Fr. Novotný, Augustin Wolf a další.¹⁸⁴ Opět vyzval o zaslání postřehů, které by vedly ke zlepšení překladu. Zároveň, ale žádal o zaslání kritik, které budou taktní a slušné bez posměchu a drsnosti.¹⁸⁵ V neposlední řadě také poděkoval své rodině i žákům, kteří mu pomáhali s korekturami, ale i školským úřadům, zemské školní radě a ministerstvu školství a národní osvěty.¹⁸⁶ Oproti dřívějším překladům byl totiž Vaňorný od školního roku 1921/1922 oproštěn od výkonu funkce učitele na vysokomýtském gymnáziu. Dovolena za účelem vědecké činnosti mu byla udělena opakovaně.¹⁸⁷

V roce 1927 pak vyšla ve Filologických listech další recenze. Autorem byl klasický filolog a překladatel Jaroslav Ludvíkovský, který ve své kritice vyjádřil touto cestou svoji náklonnost k novému Vaňornému překladu. Opět zmínil to, že se dají těžko hledat nedostatky u takového překladatele, který zasvětil celý život řeckým eposům navíc v neustálé konfrontaci s mnoha odborníky, tak aby byl překlad kvalitně vypracovaný. O tom, že tehdy skoro sedmašedesátiletý profesor si bral odborné rady k srdci svědčilo i to, co v recenzi zmínil profesor Ludvíkovský. Ten si všiml

¹⁸² Ferdinand STIEBITZ, Homéros: Achilleova pomsta, Listy filologické 51, č. 1., 1924, s. 49-51.

¹⁸³ Hned v prvních řádcích epilogu proto napsal „Přeložil jsem Homéra, jak jsem ho pojal, prožil a procítil. Kdyby někdo jiný pojal, prožil a procítil Homéra jinak, tak by ho jinak přeložil. K tomu má opravdový překladatel nepochybně právo“. HOMÉROS, *Homérova Ilias*, Praha 1926, s. 612.

¹⁸⁴ Mezi další osobnosti, kteří při překladu poskytovaly odborné rady byly například básník Ant. Klášterský, ředitel Otakar Smrčka, prof. Dr. Václav Tille, Arné Novák, dr. Karel Svoboda nebo Ph. Dr. Antonín Kolář a mnozí další. HOMÉROS, *Homérova Ilias*, Praha 1926, s. 612-616 a RMVM, RAV VM, inv. č. 754, kart. 19, dopis profesora Antonína Koláře Otmaru Vaňornému.

¹⁸⁵ Jedná se o narážku na kritiku Vaňorného překladu Odysseje z rukou Ferdinanda Stiebitze v Listech filologických v roce 1922. F. STIEBITZ, *Homérova Odysseia*, s. 238-244. Potvrzením toho, je i článek od Jaroslava Ludvíkovského v Listech filologických v roce 1927, Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ, *Homérova Ilias*, Filologické listy 54, č. 6, 1927, s. 344-345.

¹⁸⁶ HOMÉROS, *Homérova Ilias*, Praha 1926, s. 612-616.

¹⁸⁷ Viz tabulka

překladatelského posunu oproti dřívějšímu vydání Odysseje např. u epithet nebo nahrazením adjektiva genitivem vlastnosti. Na druhé straně klasický filolog uznal, že s některými dřívějšími Stiebitzovými výtkami souhlasí, jednalo se především o určitá podle něj nevhodně moderně pojatá slovní spojení. Jak ale sám recenzent uvedl, takových míst bylo velice málo a při oceňování tak obsáhlého překladu nepřipadaly vůbec v úvahu.¹⁸⁸ Jaroslav Ludvíkovský se v recenzi také přiklonil na Vaňorného stranu ohledně živějšího překládání Homéra. Tedy oproti opačnému názoru Ferdinanda Stiebitze. V recenzi ospravedlnil Vaňorného jednání, proč tomu tak podle něj je. Jako příklad uvedl tzv. řecké rhapsody, kteří svým posluchačům přednášeli básně, a kteří měli možnost při přednesu vyjadřovat emoce pro své publikum. Proto pochopil, proč Vaňorný přeložil tyto antické eposy takovým způsobem.¹⁸⁹

Ostatně tato recenze vyšla chvíli poté, co byla Otmaru Vaňornému v roce 1927 udělena Ministerstvem školství a národní osvěty cena za *umění slovesné* za životní dílo. Poprvé se také v našich zemích jednalo o ocenění překladu z antické literatury z rukou státní autority.¹⁹⁰ S cenou se pojila i mimořádná finanční odměna výši deset tisíc korun českých.¹⁹¹ V říjnu 1927 také vydal Východočeský krajinský odbor Ústředního spolku českých profesorů v Pardubicích článek, který Vaňornému gratuloval slovy, že v době *technického rozmachu a neustálého chvatu* vzbudil u lidí zájem o četbu antických mistrů.¹⁹²

Stejně jako u předchozích prací i Iliada byla znovu vydána, a to v roce 1934. Opět se jednalo o upravené a doplněné vydání. Z odborných řad pak překladatel opět poděkoval především univerzitním profesorům Františku Grohovi, Františku Machalovi, Zdeňku Vysokému a překvapivě i Ferdinandovi Stiebitzovi. I po všech překladatelských zkušenostech, které v té době již Otmar Vaňorný měl, i nadále využíval rad z odborných především akademických kruhů.¹⁹³

¹⁸⁸ J. LUDVÍKOVSKÝ, *Homérova...* s. 344-345.

¹⁸⁹ se ale na jedné straně přiklání ke Stiebitzově názoru, a to když píše, že „*ani já se nedovedu smířiti s tím <čertem> <ať táhne k čertu, str. 191>, jehož se zastal p. Lom, ani s obratem <nemluvme již jak naivní hoši> v hovoru dvou homerských hrdin (str. 279). Ostatně Vaňorný sám, jak jsem zjistil srovnáváním <Pomsty Achilleovy> s úplnou Iliadou, dal se většinou přesvědčiti a leccos opravil. Takových míst, jaká jsem uvedl, je nyní mizivě málo a při celkovém oceňování překladu nepřicházejí v úvahu*“. J. LUDVÍKOVSKÝ, *Homérova...* , s. 344-345.

¹⁹⁰ *tamtéž*

¹⁹¹ RMVM, RAV VM, inv. č. 48A+48B, kart 1. Udělení státní ceny v roce 1927. Životní příspěvky spisovatelů.

¹⁹² RMVM, RAV VM, inv. č. 620, kart. 17. dopis od Východočeského krajinského odboru Ústředního spolku československých spisovatelů z roku 1927.

¹⁹³ „*pánové univ. prof. Dr. Fr. Groh, prof. Fr. Machala, univ. prof. Dr. Ferd. Stiebitz a prof. dr. Zdeněk Vysoký. Jejich postřehy byly velmi bystré a vyznávám, že bych bez jejich upozornění na mnohou vadu*

Vaňorného odborné články týkající se problematiky překládání Vergiliova díla

Od jara roku 1927 byl sice Otmar Vaňorný penzionovaným učitelem, to mu ale nebránilo v tom, aby nadále překládal. Jeho pozornost se upřela na římského básníka, který se ve svém nejvýznamnějším díle nechal inspirovat samotným Homérem, Publia Vergilia Mara. Jeho epos psaný v hexametrech, Aeneis, ho zaměstnávala minimálně po dobu dalších šesti let. Hlavní snahou bylo přeložit Vergilia k jeho dvoutisícím narozeninám v roce 1930. Stejně jako u jeho předchozích prací i zde nejprve Otmar Vaňorný zveřejnil část z římské básně v publikaci vysokomýtského gymnázia, a to v roce 1929. Jednalo se o části nazvané Dido (IV. 296-330.), Pěstní zápas (V. 426-484) a Palinúrova smrt (V. 835-861). Oproti dříve uveřejněným textům zde zcela chyběl jakýkoliv úvod či závěr, jednalo se pouze o čistý překlad básně.¹⁹⁴

To se změnilo v lednu roku 1930, kdy Vaňorný publikoval části z Aeneidy v týdeníku Cesta, přesněji šlo o verše Laokoón (II. 40-56, 199-231), Jelen (VII., 483-504) a Polydúros (II., 13-57). Zde bylo už v poznámkovém aparátu napsáno, aby případné výtky či návrhy byly oznámeny tiskem či písemně. Další překlady v tisku z římského eposu byly již zveřejněny opět bez jakéhokoliv úvodu.¹⁹⁵ Pro Otmaru Vaňorného to bylo netypické, protože ve svých pracích často žádal o pomoc. Vždy psal poznámky s prosbou o cenné rady, a to jak v periodikách, tak ve vydaných knihách.

Tak tomu bylo i u další otištěné části básně z Aeneidy v Rozpravách Aventina v roce 1930 nazvané „Lusus Troiae – Hra Tróia“ (v. 553-595), kde byly popsány hry k počtě výročí smrti otce Aeneia.¹⁹⁶ O několik měsíců později ve stejném periodiku vyšla další část Vergiliova eposu nazvaná „Přítel“ (Nísus a Euryalus IX., 389-449). Překladatel zde zveřejnil partii o Nísovi a jeho věrném příteli Euryalusovi.¹⁹⁷ Na podzim v roce 1930 pak vyšel sborník Pio Vati k uctění památky Vergiliova narození, který obsahoval práce českých filologů. Byl zde publikován Vaňorného pokus o překlad z Vergiliovy IV. knihy Aeneidy z části „Dido“. Nadpisy veršů zněly

nebyl přišel. Zvláště jsem vděčen univ. prof. Dru Frant. Grohovi a pfor. Dru Zdeňkovi Vysokému, jejichž posudek byl velmi obsáhlý, důkladný a návrhy velmi bystré a případné, děkuji jim z upřímné duše.“ HOMÉROS, Homérova Ílias, Praha 1934, s. 682. Druhé, přepracované vydání. Přeloženo z řeckého originálu.

¹⁹⁴ Karel FINK, 50 let gymnázia ve Vysokém Mýtě 1879-1929, Vysoké Mýto 1929, s. 92-95.

¹⁹⁵ Cesta. Týdeník pro literaturu, život a umění, roč. 12, č. 18, 31.1.1930, s. 272-274.

¹⁹⁶ Rozpravy Aventina 5, č. 31, 1.5.1930, s. 394.

¹⁹⁷ Rozpravy Aventina 6, č. 5, 23.10.1930, s. 51.

Další ukázky nalezneme například v: Lidové Noviny 38, č. 322, 28.6.1930, s. 1-2 (Sínón, II. 57-198), Naše doba 37, č. 8, 1930, s. 485-486 (Harpyie III. 214-257).

„Dido se radí se sestrou Annou“, „Junonina smlouva s Venuší“, „Pověst“, „Jovův posel“, „Didonino zoufalství“, „Aeneův náhlý odjezd“ a „Didonina smrt“.¹⁹⁸ Kniha neobsahovala žádné další vysvětlení k překladu, jak tomu často bývalo dříve.

Výjimku pak tvořila partie z publikované básně nazvané „Budoucnost a sláva Říma“ (VI.752-885), kde bylo vyličeeno setkání Aenea a jeho otce v podsvětí. Tento překlad vyšel v říjnu 1930 v Lidových novinách ku příležitosti dvoutisícího výročí narození Vergilia. Vaňorného překlad byl doplněn obsáhlým článkem o osobnosti římského básníka napsaného Arné Novákem.¹⁹⁹

Ve stejné době, kdy publikoval Otmar Vaňorný v různých periodikách části z Vergiliova díla, vyšel v Rozpravách Aventina jeho odborný článek s názvem „Je doslovný překlad latinských básníků možný?“²⁰⁰ Jak už samotný název vypovídal, překladatel antické literatury zde velmi podrobně vysvětlil, proč nelze starou římskou literaturu překládat slovo od slova. Jako jeden z příkladů uvedl i to, že římský básník nesměl přejímat výrazy z lidové řeči, pokud již tak neudělal *nějaký dřívější známý, tj. starý spisovatel*. Tito autoři se tak stali sami vzorem a pramenem pro spisovný latinský jazyk. Vaňorný to nazval jako ochuzení jazyka, a to i ve spojitosti s tím, že užívání latinské lidové řeči a výrazů přešlo v budoucnosti v *jakousi ošklivost*. Běžný občan tak dílům nerozuměl a nemohl je ani číst. Na základě toho, podle názoru Vaňorného, byla spisovná řeč a básnická díla, *temná*, málo srozumitelná a plná archaických výrazů. Navíc byla dostupná pouze úzkému okruhu lidí vzdělaných v této problematice. Bez znalosti mytologie, geografie nebo rétoriky nebylo možné tato díla pochopit.²⁰¹

Navíc také římsští básníci často užívali tzv. *graecismů* tj. řeckých vazeb a jejich díla tak byla plná řečnických obrátů často na úkor samotné básně. Vysokomýtský překladatel si zde položil důležitou otázku, co by se stalo, kdyby se veškeré vazby i slovosled přeložily doslovně. Podle jeho názoru by nikdo takové dílo nečetl.²⁰² Podle

¹⁹⁸ Otmar VAŇORNÝ, *Dido. Pokus o překlad IV. kn. Vergiliovy Aeneidy*, in: Otakar JIRÁNI, Pio Vati. Sborník prací českých filologů k uctění dvoutisícího výročí narození Vergiliova, Praha 1930, s. 159-174.

¹⁹⁹ *Lidové noviny* 38, č. 521, 15.10.1930, s. 5-6.

²⁰⁰ Otmar VAŇORNÝ, *Je doslovný překlad latinských básníků možný?* Rozpravy Aventina 5, č. 29, 17.4.1930, s. 372-373. Otmar VAŇORNÝ, *Je doslovný překlad latinských básníků možný?* Pokračování článku Rozpravy Aventina 5, č. 34, 22.5.1930, s. 435-436.

²⁰¹ *tamtéž*

²⁰² „A přeče jsou v antických literaturách nejvzácnější poklady, které se vyrovnají nejskvělejším plodům všech literatur. Nekažme jich pedantickým napodobením toho, co se v duchu jazyka našeho přičí. *Tamtéž*

Vaňorného byl Vergiliův styl psaní *temný* a *strojený*, do českého překladu chtěl použít styl *jasný* a *průhledný*. Na druhé straně uznal, že římský básník samotným veršem napodoboval děj pomocí rytmu a zvukové malby natolik bravurně, že znázornil rychlost, živost, hnutí mysli, hrůzu, ochablost i překvapení. I přesto konstatoval, že úloha překladatele je v tomto případě velmi náročná až skoro nemožná.²⁰³

Součástí toho článku byla také podkapitola zabývající se stavem tehdejšího překládání z klasických jazyků. Vaňorný konstatoval, že už se nesetkává s archaismy ani strojenými výrazy a nikdo již nechce zachovat původní ráz originálu. Pouze se stále ještě objevuje tendence doslovně překládat *učené výrazy*, které básník využil z nouze. Autor článku proto vyzval, aby se této problematice více věnovalo. Podle něj je volnější text díla *zdařilejší než doslovný, protože je vždy lepší, když se kniha dočte, než aby byla odhozena*.²⁰⁴

V roce 1933 vyšel ještě jeden Vaňorného odborný článek týkající se překládání s názvem „Jak máme číst básníka po stránce vnitřní umělecké“. Vaňorný zde zdůvodnil jak vnitřní procesy, které u básníka probíhají při samotné tvorbě, tak procesy, které se odehrávají při aktu překládání. Zmínil, že duch básníka a duch čtenáře mají být spolu během čtení díla propojeni. A ke konci, tak jako již dříve, Vaňorný nabádal k tomu, aby se dílo četlo pozorně a do hloubky.²⁰⁵

V době, kdy pracoval na překladu latinského eposu, i nadále udržoval korespondenční styk s okruhem odborníků, kteří mu poskytovali důležité rady a povzbuzovali ho v jeho práci. Jedním z nich byl například Antonín Klášterský, který přínos v jeho překladu Aeneidy viděl především v tom, že Vaňorný celou báseň i postavy zlidštil.²⁰⁶ Tak tomu bylo i u Josefa Svatopluka Machara, který svému příteli v dopise odpovídal na slova plná pochyb,²⁰⁷ které tehdy již stárnoucí překladatel měl.

²⁰³ Otmar VAŇORNÝ, *Je doslovný překlad latinských básníků možný?* Rozpravy Aventina 5, č. 34, 22.5.1930, s. 435-436.

²⁰⁴ O. VAŇORNÝ, *Je doslovný překlad...*, s. 436.

²⁰⁵ Otmar VAŇORNÝ, *Jak číst básníka po stránce vnitřní umělecké*, Stráž českého východu 1, č. 19, 19.8. 1933, s.2-3, Otmar VAŇORNÝ, *Jak číst básníka po stránce vnitřní umělecké*, Stráž českého východu 1, č. 20, 26.8.1933, s. 3-4.

²⁰⁶ „Ano, to je báseň, která jímá, povznáší a unáší, samá krása a svěžest. Nic nudného, nic suchopádného, nic co by odstrašovalo moderního člověka. Tak krásně jste mne tu slavnou báseň a její postavy, řekl bych skoro až zlidštil. A v tom vidím velkou vaši zásluhu.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 751, kart. 19, dopis Antonína Klášterského Otmaru Vaňornému datovaný 13. listopadu 1930.

²⁰⁷ „Mám přeložit Vergiliovu Aeneidu. Ale ta se úplně liší od Homéra, kterého jsem dříve překládal. Přes tok, že neustávají vyhlášovat Vergilia za pouhého napodobitele Homéra, má Vergilius úplně odchylný a samostatný ráz. Jsou to sice hexametry, ale všechno je odchylné od řeckého vzoru. Upřímně se vyznávám, že prakse, které jsem nabyt překládání Homéra, mi při Vergiliovu nebyla nic platná. Naopak musil jsem se úsilně vymaňovat z vlivů homérovských, měl-li jsem vystihnout Vergilila

Podle něj ale Vaňorný dílo přeložil, tak, že český překlad vystihnul ducha Vergiliova originálu.²⁰⁸

Vydání Aeneidy r. 1933

K samotnému vydání uceleného díla došlo v roce 1933 v Praze u Jana Laichtera ve Sbírce krásného písemnictví. Velmi obsáhlou předmluvu napsal Arné Novák. Kniha byla navíc doplněna o obrazové vydání z cyklu obrazů Vergiliových spisů uchovaných ve Vatikánské knihovně.²⁰⁹ Oproti dřívějšímu vydání Homérových děl bylo nutné toto dílo opatřit poznámkami, aby se čtenář mohl zorientovat v učených výrazech spjatých s vojenstvím, mytologií, zeměpisem a dalšími. Proto byly součástí tohoto vydání také poznámky a slovník. Zároveň také Vaňorný přistoupil k tomu, že verše čísloval kvůli snadnější orientaci v díle.²¹⁰

I při tomto vydání vysokomýtský překladatel nezapomněl poděkovat všem, kteří mu s překladem pomohli. Zmínil především Arné Nováka, Antonína Matějčka, Fr. Groha, Otakara Jirániho, Bohumila Rybu, Františka Novotného a Jaroslava Ludvíkovského. Mimo to také poděkoval Jednotě českých filologů v Praze a Brně, která mu umožnila konat debatiní večery o způsobu překladu Aeneidy a zároveň svými znalostmi přispěla ke zdokonalení překladu. Nezapomněl zmínit také Uměleckou besedu, která mu také dovolila uspořádat debatiní večer za předsednictví Viktora Dyka.²¹¹

Se svým nových překladem také objížděl města. Přednášel v brněnském kině Stadion, se svým programem pokračoval na dalších místech jako Velké Meziříčí, Třebíč či Jihlava.²¹²

Recenze na nový překlad na sebe nenechaly dlouho čekat. Vesměs se jednalo o pozitivní kritiky. Objevily se dokonce i takové, kde byl samotný autor přesvědčen, že Vaňorný ve svém díle pozměnil ducha originálu homérských básní natolik, že do

po stránce poetické, psychologické a hlavně lidské, což byla nejtěžší a nejkrutější práce, jakou jsem kdy podstoupil.“ E. STEHLÍKOVÁ, *Korespondence...*, s. 130.

²⁰⁸ *Tamtéž*, s. 131.

²⁰⁹ VERGILIUS, *Aeneis*, Praha 1933. Přeloženo z latinského originálu.

²¹⁰ *Tamtéž*, s. 518-520.

²¹¹ *Tamtéž*, s. 520.

²¹² Noviny informovali o tom, že se Vaňornému dostalo velkých ovací „nejen pro své mistrné dílo překladatelské, provedené v duchu jazyka a živého básnictví českého, ale i pro oduševnělý humor, ozařující jeho prožitě výklady“.²¹² RMVM, RAV VM, inv. č. 489B, kart. 15, výstřižek z Lidových novin s názvem Otmar Vaňorný na Moravě., 14. 3. 1933.

nich vložil cosi z vývoje *psychy evropského člověka*, který se ale v určitém stupni vyspělosti zrcadlil u Vergilia, zatímco u Homéra byl teprve v začátcích.²¹³ Další recenze zase vychválila Vaňorného nejenom jako překladatele ale také básníka, což mělo na jeho dílo velký vliv.²¹⁴ Kromě toho si také některé z kritik všimly, že Vaňorného *psychologicky prohloubený a lyricky vzrušený překladatelský projev našel u Vergiliova pathosu a jeho rétoriky bližšího přítele než u klidnějšího Homéra*.²¹⁵

K českému překladu Vergiliovy Aeneidy se kladně a s nadšením vyjádřila velká spousta osobností, jak z odborné, tak z laické veřejnosti. Důkazem toho byla obsáhlá korespondence, kterou Vaňorný během let obdržel. Jednalo se o jeho známé, přátelé, bývalé žáky, akademiky, ale i běžné občany. Namátkou můžeme zmínit například divadelního režiséra Jaroslava Kvapila, který označil Vergiliův překlad *za svěží a krásný* stejně jako jeho předchozí Homérovo díla.²¹⁶ Dalšího uznání se překladateli dostalo v roce 1934, když obdržel od Italské královské akademie čestný dar, kterým byla vzácná publikace *Studii Vergiliani*.²¹⁷

O rok později se mu potom dostalo ocenění i z řad české akademické společnosti, když mu byl udělen titul čestného doktora filozofie, tj. doctor honoris causa. Slavnostní promoce proběhla 29. listopadu 1935 dopoledne v kolegiu maximu právnické fakulty Univerzity Karlovy.²¹⁸ Navrhovateli na tuto cenu byli profesori klasické filologie Antonín Salač, Karel Svoboda a Bohumil Ryba. Vaňorný nebyl oceněn pouze za svoji překladatelskou činnost Homérova a Vergiliova díla, ale také

²¹³ Kromě toho bylo v tomto článku popsáno ve stručnosti to, co všechno Vaňorný pro tento překlad vykonal před samotným vydáním knihy. Recenzent napsal, že „*předcházely ji v posledních letech drobnější ukázky, přednášky a recitace, výklady v literárních časopisech a debaty, v nichž překladatel leckdy snad až zbytečně rozváděl tlumočnické zásady dnes z největší části samozřejmé, nebo útočil na nešvary páchané v překladech před kolika generacemi. Ale všechna ta neúnavná činnost byla projevem živelného zájmu, jež přes počáteční cizotu vzbudil v překladateli římský národní epik, u nás, jak se zdá, stále nedocenený*“. Lidové noviny 41, č. 591, 6.10.1933, s. 7. Název článku Česká Aeneis.

²¹⁴ „*Do Vergiliova duchovního a básnického světa vnikl Otmar Vaňorný jako první Čech, neboť Hollý, Vinařický a Škoda před ním byli sice úctyhodnými tlumočníky, ale nebyli básníky*“. Lidové noviny 40, č. 617, 7.12.1932, s. 9. K této recenzi došlo ještě před samotným vydáním díla v roce 1933. To bylo nejprve vydáno v lednu roku 1933 sešitově, až později v průběhu roku v pevné vazbě.

²¹⁵ Jaroslav LUDVÍKOVSKÝ, *Nad českou Aeneidou*, Listy filologické 17, č.1-2., 1934, s. 62-63.

²¹⁶ RMVM, RAV, inv. č.776, kart. č. 19. Dopis Jaroslava Kvapila Otmaru Vaňornému ze dne 7. listopadu 1930. Kromě toho z jejich korespondence vyplývá, že Jaroslav Kvapil, chtěla dát některým homérským scénám také divadelní podobu.

²¹⁷ RMVM, RAV VM, inv. č. 49, kart. 1. Dopis od italské královské akademie vergilské v Mantově, v originálním italském znění z roku 1934.

„*vzácnou publikaci Studii Vergiliani, kterou akademie vydala v roce 1930 na počest 2.000 narozenin básníka Vergilia. Je to soubor prací, týkajících se Vergilia, od učenců italských, francouzských a německých. Rovněž starosta města Mautny poslal mu tehdy děkovaný vřelý dopis za překlad*. RMVM, RAV Vysoké Mýto, inv. č. 489B, kart. 15, výstřížek z Posel z podhoří 49, dne 16. listopadu 1935, název článku „*Profesor dr. Otmar Vaňorný pětasedmdesátníkem*“.

²¹⁸ RMVM, RAV VM, inv. č. 48A+48B, kart. 1. Pozvánka na slavnostní promoci v roce 1935.

za své teoretické úvahy o překladech z klasických jazyků.²¹⁹ Při čestné promoci přednesl slova díky v latinském jazyce, kde poděkoval především své alma mater, Univerzitě Karlově.²²⁰ Jeho český překlad byl pak souhrnem poděkování od vysokoškolských úřadů až po kolegy a přítomné hosty. Stranou nezůstala ani zmínka o jeho studijní zahraniční cestě do Itálie a Řecka, kterou podnikl v letech 1907 a 1908, a která mu otevřela oči ohledně jeho budoucích překladů.²²¹ Kromě toho ve své řeči nezapomněl na své milované studenty, kterým si dovolil připomenout, aby se ze všech sil snažili získat podnětné vědomosti, které by měli v budoucnu využít ve prospěch českých krajanů.²²²

O tom, že překlad Aeneidy byl úspěšný svědčilo i druhé vydání díla v roce 1941.²²³ Vaňorný se poučil ze svých chyb a některá místa v básni, která působila nepřirozeně, opravil. Recenze publikovaná ve Filologických listech ocenila, že v tomto přepracovaném byla pozměněny některé strnulé vazby, přílišné závislosti na latinské skladbě, a verše se tak vymanily ze své těžkopádnosti a oživily. Recenzent sice navrhl několik míst, která by přeložil jiným způsobem, i nadále byl ale překlad považován za vynikající básnický počín.²²⁴

²¹⁹ J. FRÝZEK, *Muž...*, s. 17.

²²⁰ Ta mu „byla a jest studnici nepřeborné moudrosti a všech věd, jejichž vůně jest nejen nejlahodnější, nýbrž i nejzdravější. Té kdo nasál a lahodou jejího ducha naplnil, „sublimi ferit sidera vertice“ /o výšiny hvězdné temenem zazvoní/.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 42, kart. 1. Latinský překlad proslovu Otmara Vaňorného proneseného při promoci v listopadu roku 1935. O český překlad se postaral Karel Fink.

²²¹ „tam se mi teprve otevřely oči. Upřímně přiznávám, že jsem teprve tam porozuměl Homér. a Verg. Bez poznání jeho nebyl bych mohl Homéra ani Vergilia ani přeložit, nebo by překlad dopadl žalostně... I pravím přímo a z přesvědčení, bez poznání jihu nikdo nemůže porozumět klassickým mistrům, zvláště básním.“ RMVM, RAV, inv. č. 42, kart. 1. Česky ručně psaný projev Otmara Vaňorného na promoci v roce 1935.

²²² „Snažte se ze všech sil, abyste si získali podnětné vědomosti a využijte jich pak ku prospěchu našich milých krajanů Čechů. Odkud mají získat potřebné vědomosti než od svých vlastních dítek, které se vyučili na jejich školách.“ *Citovaný pramen*

²²³ K dalšímu druhému přepracovanému vydání díla došlo v roce 1941. „První vydání Aeneidy jest již skoro úplně rozebráno. Sám pražský nakladatel a vydavatel Vaňorného překladů Laichter přijel do Vysokého Mýta, aby sjednal některé lepší podmínky a zařídil i obrazové vypravení nového vydání slavného Vaňorného básnického překladu.“ RMVM, RAV VM, inv. č. 489B, kart. 15, výstřížek z *Večerní České slovo*, 18. V. 1940.

²²⁴ Jaroslav DROBEK, *Vergilius, Aenéis*, *Listy filologické* 69, č. 4, 1942, s. 273-277.

Vydání Vergiliových zpěvů rolnických a pastýřských r. 1937 a znovu vydání

Odyssey r. 1940

Překladem Aeneidy ale Otmar Vaňorný ve svém překládání neskončil. V roce 1937 vyšla opět u Laichtera ve sbírce krásného písemnictví Vergiliova „Georgica a Bucolica.“²²⁵ Jak sám rychnovský rodák v doslovu přiznal zpěvy rolnické se staly jeho největším *překladatelským oříškem*, a to především z toho důvodu, že musel během své práce žádat o pomoc velké množství odborníků. Opět poděkoval akademikům z řad klasické filologie jako byl Fr. Groh, Arné Novák, Fr. Novotný, Bohumil Ryba a Antonín Salač. Kromě toho také vyjádřil své díky velkému množství osob, které mu pomohly pochopit místa v knize spjatá s problematikou rolnictví nebo zemědělství.²²⁶ Jednalo se o statkáře z jeho nejbližšího okolí, ale i ředitele různých rolnických škol. Kromě toho poděkoval také Československé zemědělské akademii v Praze a Vysoké škole zemědělské v Brně. I toto dílo opatřil poznámkami a vysvětlivkami, stejně jako tomu bylo u Vergiliový Aeneidy.²²⁷

Kromě Vergilia se vysokomýtský penzista nadále věnoval Homérovi. V roce 1940 došlo v Laichterově nakladatelství k novému přepracovanému vydání Odyssey. Osmdesátiletý překladatel se v doslovu vyjádřil tak, že jeho pravidla publikovaná v roce 1896 v časopise Naše doba nejsou ve všem správná a musí se změnit, má-li být překlad rytmicky, metricky i přízvukně správný. Tato kniha tedy odporovala jeho původním pravidlům. K jeho prvnímu překladu Odysseje došlo v roce 1921. Rozdíl mezi prvním a druhým tiskem byl necelých dvacet let.²²⁸

Recenze Odyssey v periodiku Naše doba byla spojena s kladným hodnocením hlavně v souvislosti s tím, že překladatel antické poezie revidoval své předchozí dílo.

²²⁵ VERGILIUS, *Zpěvy rolnické a pastýřské*, Geórgika a Búkolika, Praha 1937.

²²⁶ Docent Jaroslava Kříženecký, jménem Vysoké školy zemědělské a zemského výzkumného ústavu zootechnického v Brně., který měl možnost přečíst rukopis zpěvů rolnických dokonce uznal, že „*jsm zde našel mnoho věcí, které dnes počítáme mezi novodobé poznatky rolnictví a leccos i takového, co považujeme za ovoce nejmodernější teorie. Myslím, že až překlad vyjde, zaslouží si plně pozornosti a pro svůj obsah komentujících článků, které ukáží rolníkům samotným, jak jejich znalosti jsou staré a jak vysoká byla zkušenost již tehdy.*“ RMVM, RAV, inv. č. 769, kart. č. 19, dopis docenta Jaroslava Kříženeckého adresovaný Otmaru Vaňornému ze dne 15. dubna 1936.

²²⁷ VERGILIUS, *Zpěvy rolnické a pastýřské*, Geórgika a Búkolika, Praha 1937, str. 326-329. Z latinského originálu přeložil Otmar Vaňorný.

²²⁸ HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, Praha 1940, str. 519. Druhé přepracované vydání, z řeckého originálu přeložil Otmar Vaňorný.

Kritika kvitovala dramatičnost díla, které autor ospravedlňoval dlouholetým Odysseovým blouděním.²²⁹

Otmar Vaňorný nadále publikoval sporadické články v tisku. V roce 1941 napsal článek do časopisu Ženská rada věnující se problematice společné výchovy mládeže. V roce 1944 napsal článek do periodika Naše doba, kde se zabýval českou gramatikou, přesněji psaní tvrdého či měkkého i.²³⁰ Jeho publikační činnost ale již nebyla produkována v takovém množství jako dříve.

Otmar Vaňorný zemřel 14. ledna 1947 v Praze v Horní Krči na srdeční selhání.²³¹ Jeho pohřeb se konal 22. ledna 1947 a smuteční projev pronesl jménem Královské české společnosti nauk a Syndikátu českých spisovatelů klasický filolog a překladatel Bohumil Ryba. Ten zavzpomínal na kolegovu vitalitu, neopotřebovanost a neutuchající pracovitost. Kromě toho také připomněl obraz muže, který téměř skoro celý svůj život „*se vši horoucností svého vzrušeného temperamentu, co nejdůvěrněji se sžil a scítil s antickými eposy a že s neumdlévajícím úsilím hledače pravdy a krásy opětovným promyšleným broušením vlastní práce směřoval k novému zdokonalování*“.²³² Je sice pravda, že smuteční projevy mohou zemřelého často idealizovat, to ale nebyl tento případ. Otmar Vaňorný byl opravdu mužem, který celý život zasvětil hledání pravdy a krásy antických veršů, což šlo ruku v ruce s obrovskou vůlí a seberozvojem a snahou o dosažení ideálního cíle.

Jeho urna byla následně převezena na městský hřbitov v Rychnově nad Kněžnou a on se tak nakonec vrátil tam, kde to celý svůj život nejvíce miloval.²³³

²²⁹ Autor recenze Blahoslav Čapek záměrně umístil zmínku o dramatičnosti díla ve spojitosti s Odysseovým blouděním. Nedlouho předtím totiž dlouholetý kolega a Vaňorného přítel Arné Novák usoudil ve zhuštěné glose, že Vaňorný příliš dramaturgizuje monumentální Homérův klid a pohodu jeho veršů. Čapek se však domníval, že: „*že na tento úsudek Novákův působila poněkud statická představa, jako by Homéros byl duchem jen apollinským (ve smyslu Nietzscheově). „Odysseia“ svým plánem a větší částí svého obsahu není ovšem báseň válečná a do značné míry tragická jako „Illias“, ale má také přes svůj převážně mírový ráz charakter dynamický, který je dán dlouholetým blouděním Odysseovým.*“ Jan Blahoslav ČAPEK, *Homéros: Odysseia*, Naše doba 48, č.1-10, 1940, s. 55-56.

²³⁰ Otmar VAŇORNÝ, *Dopis. Tvrdé a měkké „Y“, „I“*, Naše doba 51, č.1-10, 1944, s. 142-144, Otmar VAŇORNÝ, *Problém společné výchovy mládeže*, Ženská rada, roč. 17, č. 2, 1940, s. 2.

²³¹ V úmrtním listu je napsáno jako příčina úmrtí arteriosclerosis universalis myodegeneratic cordis cachexis. RMVM, RAV VM, inv. č. 5, kart. 1. Úmrtní list 1947.

²³² Listy filogogické 71, č. 1, 1947, s. 56. Smuteční projev Bohumila Ryby.

²³³ RMVM, RAV VM, inv. č. 9, kart. 1. Potvrzení místního národního výboru v Rychnově nad Kněžnou s přesunutím urny zemřelého.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo vytvořit ucelený a souvislý obraz o Otmaru Vaňorném, o muži žijícím na přelomu 19. a 20. století, který během svého života dokázal skloubit pedagogickou a překladatelskou činnost. Cílem bylo napsat práci, která se nebude věnovat pouze filologické stránce jeho překladů, ale dopracuje se i k odpovědím na otázky, jak začala jeho pedagogická a následně překladatelská kariéra. To vše na základě analýzy dobových pramenů, s přihlédnutím k již vydané literatuře s možností komparace překladů a odborných knih.

Obraz muže, který na základě toho vznikl, je až neuvěřitelně pestrý a vypovídá o obrovské ambicióznosti rychnovského rodáka. Ta se projevila především v tom, kolik hodin denně věnoval nad rámec svých učitelských povinností svým překladům. Později využíval vědeckých dovolených k tomu, aby měl čas věnovat se Homérovi nebo Vergiliovi. Na začátku jeho překladatelské kariéry tomu tak ale nebylo, což dokládá mnou vypracovaná tabulka o počtu vyučovaných hodin na vysokomýtském gymnáziu v letech 1895-1927. Otmar Vaňorný poté co doučil na vysokomýtském gymnáziu ještě pracoval většinou více než deset hodin na svých překladech. Tak tomu bylo několik let. Náročnost svého úkolu si ulehčoval pomocí stenografie, na kterou měl učitelskou kvalifikaci. Zároveň dokázal skloubit své rodinné povinnosti i s jinými činnostmi. Po jeho studijní cestě do Itálie a Řecka, tak například přednášel o jeho zážitcích v jižních zemích samozřejmě ve vztahu k antické literatuře.

Jeho učitelská kariéra byla vyplněna smysluplnou prací. Jeho studenti na něho a jeho výukové metody vzpomínali v dopisech nebo osobních pamětech. Byl pro ně obrovským vzorem a morální autoritou. A dokonce i v době, kdy klasické jazyky začaly upadat, je dokázal svým nadšením nakazit a projevit u nich vášeň pro čtení starověkých básníků. Možná to bylo tím, že se každé problematice antické literatury dopodrobna věnoval a opravdu velmi dobře jí rozuměl.

Jeho překladatelská činnost byla signifikantně pestrá, eklektická a navázala dobře na jeho studium klasické filologie. I když v jeho počátcích nebylo vůbec úmyslem překládat z latiny nebo řečtiny. Jeho vzpomínky zachycené v pramenech dokazují, že byl natolik inspirován učitelem z rychnovského gymnázia Josefem Vycpálkem, že na něho chtěl navázat, a proto studium ukončil v roce 1885 zkouškami z učitelské způsobilosti s jediným úmyslem, být dobrým pedagogem. Verše ho do této

doby nezajímaly, z korespondence a jeho odborné literatury je patrné, že natolik miloval český jazyk, že nechtěl připustit překlady, které by nerespektovaly veškeré krásy toho jazyka.

To vše se změnilo v roce 1893, když Josef Král vydal dílo „O prosodii české“, kde přislíbil vydání pravidel, jak správně překládat pomocí přízvučného verše. Jelikož se tak nestalo a pravidla vydaná Eduardem Štolovským Vaňornému nevyhovovala, napsal si svá vlastní, která uveřejnil v Naší době v roce 1896. Od té doby se věnoval velmi pečlivě svým překladům, které neustále zdokonaloval. Zaměřil se přitom především na Homéra a Vergilia.

Antické verše nepřekládal pro filology, tam předpokládal, že si je mohou přečíst v latinském nebo řeckém originále, ale především pro laickou veřejnost. Kontinuálně s tím vydával odborné články o antické vzdělanosti, Homérově a Vergiliově době, které měly být doplňkovou literaturou k četbě jeho překladů. Důkazem toho, že chtěl edukovat o antické vzdělanosti jsou i předmluvy jeho překladů, které velmi často vysvětlují, jak správně dílo číst.

Často mu bylo vytýkáno, především ze strany klasických filologů, že nepřekládal doslovně a někdy až moc dramatizoval. Během několika desetiletí ale dokázal obhájit svá pravidla, jak správně překládat český přízvučný hexametr, až si získal uznání široké akademické obce. Pro Otmara Vaňorného ale bylo mnohem důležitější, že si Homéra nepřečte jenom ten, kdo absolvoval humanistické gymnázium ale i kdokoliv jiný.

Otmar Vaňorný nebyl jenom překladatel, ale i vynikající pedagog. Pohledy, které mu žáci zasílali poštou i několik let poté, co opustili středoškolské instituce, a jejich vzpomínky, často uveřejňované v regionální tisku pouze dokazují, že byl opravdu učitelem, který pouze neodprezentoval učební látku, ale uměl v nich projevit nadšení pro studium a četbu antické literatury. Archivní prameny a korespondence dokazují, že se jednalo o muže, který byl neuvěřitelně aktivní až do pozdního věku a který měl nesmírnou potřebu sebereflexe. Ta ho vedla k jedinému, ke snaze dosáhnout bezchybného překladu Homéra a Vergilia.

Hlavní význam práce spočíval v systematickém a souvislém popisu pedagogické a překladatelské činnosti Otmara Vaňorného. V tomto ohledu se tomuto tématu dosud nikdo nevěnoval.

Kromě toho by tato práce do budoucna mohla být velmi dobrým odrazovým můstkem k prozkoumání některých dalších námětů, která zde byla pouze nastíněna.

Jejich výzkum by si ale vyžádal své vlastní zpracování. Namátkou mohu zmínit dosud nezveřejněnou a velmi obsáhlou korespondenci mezi literárním historikem a spisovatelem Arné Novákem a Otmarem Vaňorným mezi léty 1916-1939. Nebo velké množství nezpracovaných dopisů vyměněných mezi pražským nakladatelem Františkem Laichterem a vysokomýtským pedagogem.

SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY

Archivní prameny

SOA Zámorsk, Matrika narozených 1857-1875 v Rychnově nad Kněžnou, sig. 142-13, kn. č. 8409, str. 97.

RMVM, Rodinný archiv Vaňorných (1775–1969).

Tištěné prameny

GOETHE, JOHANN WOLFGANG, *Hermann a Dorothea*, Praha 1897.

FINK, Karel, 50 let gymnásia ve Vysokém Mýtě 1879-1929, Vysoké Mýto 1929.

Uveřejněný Vaňorného překlad z Vergilia. Dido (IV. 296-330.), Pěstní zápas (V. 426-484), Palinúrova smrt (V. 835-861).

HOMÉROS, *Achilleova Pomsta*, Praha 1923.

HOMÉROS, *Homérova Ílias*, Praha 1926.

HOMÉROS, *Homérova Ílias*, Praha 1934. Druhé, přepracované vydání.

HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, Praha 1921.

HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, Praha 1940. Druhé, přepracované vydání.

HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, Praha 1956.

HOMÉROS, *Homérova Odysseia*, díl I., 1902, s. XVI.-XVII, přeložil Antonín Škoda.

HOMÉROS, *Příhody Odysseovy*, Praha 1904.

HOMÉROS, *Příhody Odysseovy*, Praha 1910.

HOMÉROS, *Příhody Odysseovy*, Praha 1922, třetí nově opravené vydání.

HOMÉROS, *Odysseia*, Praha 1956, přeložil Otmar Vaňorný a Ferdinand Stiebitz.

HRUBÝ, Timothej, *Prameny dějin řeckých v českých překladech*. Praha 1897.

HRUBÝ, Timothej, *Výbor z literatury řecké a římské v českých překladech pro české reálky*, Praha 1903, 4. zcela přepracované vydání, upravil Otmar Vaňorný.

HRUBÝ, Timothej, *Výbor z literatury řecké a římské v českých překladech pro české reálky*, Praha 1906, 5. místy poopravené vydání, upravil Otmar Vaňorný.

JIRÁNI, Pio Vati. Sborník prací českých filologů k uctění dvoutisícího výročí narození Vergiliova, Praha 1930, str. 159-174.

OVIDIUS, *Vybrané básně P. Ovidia Nasona od H. St. Sedlmayera*, Praha 1899, s. VII – X, upravil Alois Brendl, přeložil Otmar Vaňorný.

VAŇORNÝ, Otmar, *Dido. Pokus o překlad IV. kn. Vergiliovy Aeneidy* in: Otakar VAŇORNÝ Otmar, *Ukázka přízvučného překladu Ovidiových Fast. IV. 393-620 a Trist. 1.3*, XIX. výroční zpráva c. k. stát. vyššího gymnasia 1897-1898, Vysoké Mýto 1898, s. 5-25.

VAŇORNÝ Otmar, *Ukázka z překladu Homérovy Odysseie. Část I. zpěvu, XXXVI.* výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia za školní rok 1914/1915, Vysoké Mýto 1915, s. 3-8.

VAŇORNÝ Otmar, *Ukázky přízvučného překladu elegií Tibullových*, XXXI. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1909/1910, Vysoké Mýto 1910, s. 3-12.

VAŇORNÝ Otmar, *Chvalozpěv na Messalu. Panegyricus Messalae*, XXXII. výroční zpráva c. k. státního vyššího gymnasia ve Vysokém Mýtě za školní rok 1910/1911, Vysoké Mýto 1911, s. 11-15.

VAŇORNÝ, Otmar, *Básnictví Homérovo a moderní*, Naše doba 28, č. 8, 1921, s. 597-603.

VAŇORNÝ, Otmar, *Básnictví Homérovo a moderní*, Naše doba 28, č. 9, 1921, s. 684-689.

VAŇORNÝ, Otmar, *Básnictví Homérovo a moderní*, Naše doba 28, č. 10, 1921, s. 755-768.

VAŇORNÝ Otmar, *Dopis. Tvrdé a měkké „Y“, „I“*, Naše doba 51, č.1-10, 1944, s. 142-144

VAŇORNÝ, Otmar, *Duševní záhady u Homéra. Pokus o výklad Odysseovy rozmluvy s Pénélopeiou v XIX. Zpěvu Odysseie)*, Cesta IV, č. 5, s. 81-83, 1921.

VAŇORNÝ, Otmar, *Duševní záhady u Homéra. Pokus o výklad Odysseovy rozmluvy s Pénélopeiou v XIX. Zpěvu Odysseie)*, Cesta IV, č. 6, s. 97-99, 1921.

VAŇORNÝ, Otmar, *Duševní záhady u Homéra. Pokus o výklad Odysseovy rozmluvy s Pénélopeiou v XIX. Zpěvu Odysseie)*, Cesta IV, č. 7, s. 111-112, 1921.

VAŇORNÝ, Otmar, *Homérský klid*, Lumír 48, č.1-2, 20.1.1921, s. 39-49.

VAŇORNÝ, Otmar, *Jak číst básníka po stránce vnitřní umělecké*, Stráž českého východu 1, č. 19, 19.8. 1933, s.2-3.

VAŇORNÝ, Otmar, *Jak číst básníka po stránce vnitřní umělecké*, Stráž českého východu 1, č. 20, 26.8.1933, s. 3-4.

- VAŇORNÝ, Otmar, *Je doslovný překlad latinských básníků možný?* Rozpravy Aventina 5, č. 29, 17.4.1930, s. 372-373.
- VAŇORNÝ, Otmar, *Je doslovný překlad latinských básníků možný?* Rozpravy Aventina 5, č. 34, 22.5.1930, s. 435-436.
- VAŇORNÝ, Otmar, *Návrh pravidel českého hexametru přízvuchného*, Naše doba 3, č.1-2, Praha 1896, s. 501-511, s. 604-614, s. 692-702.
- VAŇORNÝ, Otmar, *O překladech stejných míst u Homéra*, Listy filologické 45, č. 1, 1918, s. 9-18.
- VAŇORNÝ, Otmar, *O překladech stejných míst u Homéra*, Listy filologické 45, č. 3-4, 1918, s. 137-147.
- VAŇORNÝ, Otmar, *Prameny dějin řeckých v českých překladech*, Listy filologické 26, č. 2, 1899, s. 127-142.
- VAŇORNÝ, Otmar, *Problém společné výchovy mládeže*, Ženská rada 17, č.2, 1941, s. 26.
- VAŇORNÝ, Otmar, *Slovo o překládání*, Naše řeč II, č. 9, 1918, s. 257-264.
- VERGILIUS, *Aeneis*, Praha 1933.
- VERGILIUS, *Aenéis*, Praha 1941. Druhé opravené vydání.
- VERGILIUS, *Zpěvy rolnické a pastýřské, Geórgika a Búkolika*, Praha 1937.
- Cesta. Týdeník pro literaturu, život a umění, roč. 12, č. 18, 31.1.1930, str. 272-274. (Uveřejněný překlad z Vergiliovy Aeneidy. Laokoón (II. 40-56, 199-231), Jelen (VII., 483-504), Polydúros (II., 13-57)).
- Lidové noviny 38, č. 521, 15.10.1930, s. 5-6. (Uveřejněný Vaňorného překlad Aeneidy. Budoucnost a sláva Říma (VI.752-885)).
- Rozpravy Aventina, 5, č. 31, 1.5.1930, s. 394. (Uveřejněný Vaňorného překlad Vergiliovy Aeneidy. Lusus Troiae – Hra Tróia (v. 553-595)).
- Rozpravy Aventina 6, č. 5, 23.10.1930, s. 51. (Uveřejněný Vaňorného překlad Vergiliovy Aeneidy. Přítel (Nísus a Euryalus IX., 389)).

LITERATURA

- ČAPEK, Jan Blahoslav, *Homéros: Odysseia*, Naše doba 48, č.1-10, 1940, s. 55-56.
- DLAB, Otakar, *Almanach na památku 210. trvání gymnázia v Rychnově nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1924.
- DROBEK, Jaroslav, *Vergililius, Aenéis*, Listy filologické 69, č. 4, 1942, s. 273-277.
- DURDÍK, Josef, *Poetika jakožto aesthetika umění básnického*, Praha 1881.
- FROLÍKOVÁ, Alena, *Cesta Otmara Vaňorného na jih (K 50. výročí úmrtí překladatele)*, Listy filologické CXX, č. 1-2, 1997, s. 111-115.
- FRÝZEK, Jiří, *Muž, který mluvil s Homérem a Vergiliem. O životě a díle Dr. h. c. Otmara Vaňorného*, Rychnov nad Kněžnou 2006.
- JIRÁNI Otakar, *Vañorného překlad Chvalozpěvu na Messalu*, Listy filologické, roč. 39, 1912, str. 155-156.
- JUZA, Josef, *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 2001.
- KEPARTOVÁ Jana, *Vañorného spolužák a přítel Josef Pražák (1860-1938)*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 77-91.
- KRÁL, Josef, *O prosodii české*, Listy filologické 20, č. 1-2, 1893, s. 52-114.
- KRÁL, Josef, *O prosodii české*, Listy filologické 21, č. 1-2, 1894, s. 1-35.
- KRÁL, Josef, *O prosodii české*, Listy filologické 23, č. 1-2, 1896, s. 1-33.
- KUFNEROVÁ Zlata, *Nad Vaňorného překladem Goethova eposu Hermann a Dorothea*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmara Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 69-76.
- LUDVÍKOVSKÝ, *Homérova Ilias*, Filologické listy, roč. 54, datum vydání 1. 1927, str. 343–346.
- LUDVÍKOVSKÝ, Jaroslav, *Nad českou Aeneidou*, Listy filologické 17, č.1-2., 1934, s. 62-63.
- NOVÁK, Arné, *Návrat k Odysseii*, Lumír 47, č. 3, 1919, s. 119-127.
- NOVÁKOVÁ Julie, *Vañorný překladatel*, Listy filologické 85, č. 1, 1962, s. 63-75.
- NOVÁKOVÁ Julie, *Zápas o český hexametru není ukončen*, Listy filologické 105, č. 4, 1982, s. 261-270.
- Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí, díl 26, Praha 1907.

ŘEZNIČKOVÁ Kateřina, *Študáci a kantoři za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867-1918*, Praha 2007.

SEKOTOVÁ, Věra, *Literární pozůstalost může, jenž rozmlouval s Homérem*, Listy filologické CXX, č. 1-2, 1997, s. 107-110.

SLÁDEK, Václav, *Homéros. Příhody Odysseovy*, Filologické listy 32, č. 6, s. 465-466.

STEHLÍKOVÁ Eva, *Habent sua fata libelli aneb co zbylo z překladatele*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmaru Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 140-153.

STEHLÍKOVÁ, Eva, *Korespondence Otmaru Vaňorného s Josefem Svatoplukem Macharem*, Listy filologické CXX, č.1-2, 1997, str. 116-132

STIEBITZ, Ferdinand, *Homéros: Achilleova pomsta*, Listy filologické 51, č. 1., 1924, s. 49-51.

STIEBITZ Ferdinand, *Homérova Odysseia*, Listy filologické 49, č. 4-5, 1922, str. 238-244.

STRAKA, Josef, *Hlídky programů středních škol*, Listy filologické 43, č. 1, s. 68-70.

SVATOŠ Martin, *Klasická filologie na pražské univerzitě v 19. století, pojetí básnického překladu u Josefa Krále a jeho vliv na Otmaru Vaňorného*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmaru Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, 11-35.

SVATOŠ Michal, *Univerzitní léta Otmaru Vaňorného*, in: Mezinárodní vědecká konference na paměť 50. výročí úmrtí českého klasického filologa a překladatele Otmaru Vaňorného, Vysoké Mýto 1997, s. 50-68.

TYDLIDÁT, Jan, *275 let gymnázia v Rychnově nad kněžnou*, Rychnov nad Kněžnou 1989

VAŇORNÁ, Zdeňka, *Josef Vycpálek*, in: Orlické hory a Podorlicko, Rychnov nad kněžnou 1971, s. 147-169.

VARCL, Ladislav, *Dopisy Josefa Krále Otmaru Vaňornému*, Listy filologické 76, č. 2, 1953, s. 189-191.

VARCL, Ladislav, *Dopisy Josefa Krále Otmaru Vaňornému*, Listy filologické 77, 1953, č.1., s. 16-32.

VAVROUŠEK Bohumil, *Literární atlas československý. Obrazová historie naší literatury*, díl 2, Praha 1938.

ŽÁČKOVÁ, Zdena, *Karel Horký a jeho týdeník Fronta (Vzestupy a pády českého publicisty a spisovatele)*, Praha 2006. Dostupné z:

<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/23437>. Dizertační práce.

Česká osvěta 6, 1910, s. 61-62. (Článek zmiňující Vaňorného přednášku o Pompejích)
Posel z podhoří 49, 16. listopadu 1935 (Článek s názvem „Profesor dr. Otmar Vaňorný pětasedmdesátníkem“.)

Lidové noviny 12, č. 277, 1904, s. 3. (Inzerce informující o vydání Vaňorného překladu Příhody Odysseovy.)

Lidové noviny 30, č. 103, 26. 2. 1922, s. 7. (Recenze Arné Nováka o Vaňorného překladu Odysseje.)

Lidové noviny 30, č. 609, 5. 12. 1922, s. 7. (Recenze Vaňorného překladu Odysseje.)

Lidové noviny 40, č. 617, 7.12.1932, s. 9. (Recenze Vaňorného překladu Vergiliový Aeneidy.)

Lidové noviny 41, č. 591, 6.10.1933, s. 7. (Recenze Vaňorného překladu Vergiliový Aeneidy.)

Listy filologické 71, č. 1, 1947, s. 56. (Smuteční projev Bohumila Ryby.)

Literární listy 19, č. 19, 15.8. 1897, s. 327. (Recenze Hermanna a Dorothey.)

Věstník českých profesorů 17, č. 4, 1909, s. 142. (Článek o Vaňorného přednášce na členské schůzi východočeského odboru.)

Zlatá Praha 15, č. 4, 3. 12. 1897, s. 43. (Recenze Hermanna a Dorothey.)

Zlatá Praha 38, č. 47-48, 1. 2. 1922, s. 486. (Recenze Odysseje.)

Přílohy

Příloha č. 1

Fotografie domu čp. 326 (Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou)

Příloha č. 2

Otmar Vaňorný na procházce s jeho synem Jaroslavem. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D06139)

Příloha č. 3

Otmar Vaňorný v roce 1913. Ručně signováno *Tatínek únor 1913*. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D00628)

Příloha č. 4

Portrét Otmara Vaňorného od akademického malíře prof. Jana Podhájského. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D05112)

Příloha č. 5

Busta Otmara Vaňorného od J. Hrdiny z roku 1949. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D003465)

Příloha č. 6

Přehled vyučovaných hodin a předmětů na gymnáziu ve Vysokém mýtě mezi školními roky 1895/1896–1926/1927 (vytvořila autorka diplomové práce).

Příloha č. 1

Fotografie domu čp. 326 (Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou)

Příloha č. 2

Otmar Vaňorný na procházce s jeho synem Jaroslavem. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D06139)

Příloha č. 3

Otmar Vaňorný v roce 1913. Ručně signováno *Tatínek únor 1913.* (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D00628)

Příloha č. 4

Portrét Otmara Vaňorného od akademického malíře prof. Jana Podhájského. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D05112)

Příloha č. 5

Busta Otmara Vaňorného od J. Hrdiny z roku 1949. (RMVM, sbírka Fotografie, inv. č. 22D003465)

Příloha č. 6

Přehled vyučovaných hodin a předmětů na gymnáziu ve Vysokém mýtě mezi školními roky 1895/1896–1926/1927 (vytvořila autorka diplomové práce).

Školní rok	Vyučované předměty	Počet hodin týdně	Dovolená či zkrácení úvazku
1895/1896	LJ, ČJ, NJ, TĚ ²³⁴	20	
1896/1897	LJ, ČJ, NJ, TĚ	23	
1897/1898	LJ, ČJ, NJ, ŘJ, TĚ	22	
1898/1899	LJ, NJ, ŘJ, FP, TĚ	22	
1899/1900	LJ, ČJ, ŘJ, FP, TĚ	19	
1900/1901	LJ, NJ, ŘJ, FP, TĚ	19	
1901/1902	LJ, NJ, ŘJ, FP, TĚ	19	
1902/1903	LJ, NJ, ŘJ, FP, TĚ	20	
1903/1904	LJ, ČJ, ŘJ, FP, TĚ	21	
1904/1905	LJ, ČJ, FP, TĚ	19	
1905/1906	LJ, ČJ, NJ, FP, TĚ	19	Od ledna 1906 zdravotní dovolená.
1906/1907	LJ, FP	10	
1907/1908	LJ, ŘJ, FP	17	Od února 1908 dovolená za účelem studijní cesty do Řecka a Itálie.
1908/1909	LJ, NJ, FP	17	
1909/1910	LJ, NJ, FP	17	
1910/1911	LJ, ŘJ, FP	17	
1911/1912	LJ, ŘJ, FP	17	
1912/1913	LJ, ŘJ, FP	17	
1913/1914	LJ, ŘJ, FP	17	Učební úvazek později zkrácen na 11 hodin týdně.
1914/1915	LJ, NJ, ŘJ, FP	16	
1915/1916	LJ, ČJ, NJ	14	
1916/1917	LJ, ČJ, NJ	14	Od března 1917 byl zastoupen suplujícím učitelem Josefem Pírkem.
1917/1918	LJ, FP	8	Ze zdravotních důvodů snížen učební úvazek na 8 hodin týdně.
1918/1919	LJ, ŘJ, FP	14	
1919/1920		0	
1920/1921		0	Úplná dovolená z vědeckých důvodů.

²³⁴ Zkratky předmětů v tabulce jsou následující LJ – latinský jazyk, ČJ – český jazyk, NJ – německý jazyk, ŘJ – řecký jazyk, TĚ – těsnopis, FP – filozofická propedeutika, P – psychologie, D – dějepis

1921/1922	LJ, P	7	Ze zdravotních důvodů snížen učební úvazek na 7 hodin týdně. Od dubna 1922 úplná dovolená.
1922/1923		0	Úplná dovolená z vědeckých důvodů.
1923/1924		0	Úplná dovolená z vědeckých důvodů.
1924/1925		0	Úplná dovolená z vědeckých důvodů.
1925/1926	LJ, ČJ, P, D	15	
1926/1927		0	Úplná dovolená od začátku školního roku. Na jaře, 30. dubna 1927, odchází Otmar Vaňorný na trvalý odpočinek.